

POŠTINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 11

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1995

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1995

11

letnik XCV

izhaja od leta 1895

vsebina

Albin Vengust	Vrhovi gora brez oznak?	465
Marjan Raztresen	Pluralizem	467
Roman Robas	Slovenska šola v nepalskih gorah	468
Danica Zorko	Daljša slovenska pešpot	471
Marjan Raztresen	Mož, ki je bil 533-krat na Triglavu	472
Jože Lodrant, Valent Vider	Priča izpod savinjskih gora	477
	Abraham Reinhold Messner	481
Stanko Klinar	Bavhe	483
Bojan Pollak	Znamenitosti Kamniško-Savinjskih Alp	484
Žarko Jesenovec	Na glavo obrnjena transverzala	489
Erna Meško	Izlet po prleških gričih	491
Helena Giacomelli	Njena dolina	492
France Bernot	Letošnje poletno vreme na Kredarici	492
	Odmevi	493
	Iz planinske literature	497
	Društvene novice	502
Rafko Terpin	Oblak	512a

Slika na naslovni strani: **Bazni tabor pod Nitja (Naur) Peakom, kamor so slovenski inštruktorji peljali bodoče nepalske gorske vodnike**

Foto: Roman Robas

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije, Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-šifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1995 znaša 2400 tolarjev in je plačljiva v največ dveh obrokih po 1200 tolarjev, posamezna številka stane 200 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

SKORAJ VSE, KAR JE ČLOVEK POSTAVIL NA GORAH, JE VZELA NARAVA

VRHOVI GORA BREZ OZNAK?

ALBIN VENGUST

V Delu smo 26. julija 1995 lahko prebrali članek **Lada Stružnika** z gornjim naslovom, v katerem smo zvedeli, da so v vaseh pod Storžičem dali pobudo, da bi na vrhu »njihove« 2132 metrov visoke gore postavili oznako. V Ministrstvu za okolje in prostor tega niso podprli, ker je po njihovem s stališča varstva narave to nesprejemljivo.

V nadaljevanju zapisa si novinar zastavlja vprašanje: ker utegnejo nastati podobne pobude tudi drugje — ali naj bi na vrhovih naših gora dovolili na novo postavljati oznake in kakšne? Treba je namreč upoštevati, da slovenski gorski svet meji na avstrijskega in italijanskega, kjer je označevanje vrhov nekaj povsem običajnega. Na avstrijskih vrhovih so križi, na italijanskih pa najpogosteje Marijini kipi.

V krajevni skupnosti Bela so dali pobudo, da bi na vrhu Storžiča znova postavili križ. Pozneje so privolili, da bi namesto križa, ki je izrazito ideološki simbol, postavili drugačno, nevtralnno oznako. Odločili so se za tristranično piramido s sončno uro, označbami smeri in zvončkom ter zaščitenim prostorom za vpisno knjigo. Tak načrt so tudi predložili v zahtevku, ki so ga vložili na upravni enoti v Kranju.

Kranjsko planinsko društvo je v planinskem domu na Kališču organiziralo pogovor in nanj povabilo precej ljudi iz planinskih vrst in pristojnih institucij. Večina udeležencev je nasprotovala tako radikalnemu stališču, kot ga imajo na Ministrstvu za okolje in prostor. **Franc Ekar**, predsednik PD Kranj, je menil, da se bomo težko izognili označevanju najvišjih vrhov. Pri postavljanju oznak bi morali upoštevati tako geografske, arhitekturne in etnografske značilnosti okolja kot tudi planinsko stroko in preventivni namen oznak.

Na članek sta se v Delovih Pismih bralcev zelo hitro oglasila znana gornika **Janez Lončar** iz Trziča in **Pavle Šegula** iz Škofje Loke. Obadva sta etično in ekološko argumentirano odklanjala kakršnokoli onesnaženje vrhov slovenskih gora. Tudi čašteni Aljažev triglavski stolp prav nič ne polepša temena najbolj obiskane gore na Slovenskem. Res je, da so že nekaj časa slovenski vrhovi Kanin, Mangart, Kepa, Stol, Košutnikov turn in Mrzla gora oskrunjeni s tujčevimi oznakami — križi; vendar vsi stoje za mejno črto ali v Italiji ali Avstriji. Vsi križi so bili postavljeni po drugi svetovni vojni v obrambo pred komunistično nevarnostjo z juga.

Ni bilo treba dolgo čakati na odziv iz Kranja. Oglasil se je sam predsednik PD Kranj **Franc Ekar**. Ovrigel je Lončarjevo trditev, da na Storžiču ni bilo nikdar križa, in poskušal zagovarjati svoje prepričanje, »da bi se vsaj del slovenskih vrhov ponovno ali na novo opremil z označbami vrh gore, kamor bi namestili vpisne knjige, žige. Znamenje bi bilo med drugim pripomoček geodetom pri vizirnih postopkih, obenem pa oblikovanje, ki je najbližje kraju.« Za sklepe s posveta na Kališču

»Kakšno znamenje vrh slovenske gore« pa pove, da »so bili planinsko osveščeni tako, da naj bo znamenje vrh gore oblikovano tako, da bo okolju in večini obiskovalcev dopadljivo. Imelo naj bi preventivno vlogo, obenem pa bi bila to popestritev in atraktivnost v mozaiku turistične ponudbe.«

Kmalu smo dočakali repliko. Pavle Šegula se je ponovno oglašil. Brez navora je satirično opisal, kam nas bo pripeljalo označevanje vrhov slovenskih gora: »Naj okinčamo vrhove z znaki strank, portreti poslancev in vodij, simboli verstev in ideologij, katerih pripadniki živijo v naši deželi? Naj bodo na vrheh »oznake« s parcelnimi številkami, priimki in naslovi lastnikov? Naj tja namestimo reklamne table SQ industrijskih produktov za vse bolj materialistično in potrošno miselnost Slovencev? Vse ima svojo mejo, tudi sklicevanje posvetov in izbiranje sobesednikov.«

Čez sedem let vse prav pride, svetuje slovenski pregovor. Pobrskal sem po svoji fototeki; v njej imam shra-

Umrl je dr. Miha Potočnik

V soboto, 28. oktobra, je v jutranjih urah v 89. letu starosti preminil **dr. Miha Potočnik**, častni predsednik Planinske zveze Slovenije, odličen alpinist in član plezalske zlate naveze, gorski reševalec, organizator slovenskega planinstva, član in vodja jeseniške podružnice Skale in eden od glavnih igralcev v prvem slovenskem filmu V kraljestvu Zlatoroga.

Po končanih pravnih študijih leta 1933 na ljubljanski Univerzi je opravljal odvetniški poklic na Jesenicah. Med vojno je aktivno sodeloval v narodnoosvobodilnem boju, po vojni je bil direktor jeseniške Železarne, pomočnik ministra za komunalne zadeve Slovenije, tajnik Ljudske skupščine Slovenije in sodnik Ustavnega sodišča Slovenije. Za svoje delo je prejel vrsto visokih državnih odlikovanj in planinskih priznanj.

Pogreb na ljubljanskih Žalah v petek, 3. novembra, je bil sicer v krogu družine in prijateljev, vendar se ga je udeležilo nekaj sto ljudi, največji del iz planinskih vrst. Žaro s pokojnikovimi posmrtnimi ostanki so položili v družinski grob v lepem, sončnem zgodnjem popoldnevu, ki ga je na severnem obzorju krasila kulisa Kamniških planin.

Vrh Brane 29. avgusta 1940: tole je ostalo od križa, v katerega je kdovekolikokrat udarila strela

njene filme ali fotografije, ki so vsaj sedemkrat po sedem let stare, in tudi več. Za tole kočljivo temo, ki bo nemara še kako zanimiva za gorniško srenjo in tudi širše, jih imam kar nekaj na voljo. Morda bodo celo »argumentiran« prispevek še za koga drugega, ne samo za moje prepričanje, da vendarle vsaj v gorah dopustimo Naravi — Stvarnici, da bo v miru in neovirano gradila in po svoje razdirala naravno okolje; mi bodimo njeni skromni in ponižni gorniki-občudovalci. Bodimo varuhi neokrnjene narave: nič ne spreminjajmo in dodajajmo; kajti vse, kar je človek-napuhnjene postavil na gorske vrhove, je žalostna kultura in graditeljska ter umetnostna ničevost! Človek — intelektualno bitje naj se zato razumsko podredi Naravi in njenim zakonitostim; saj je njen sestavni del in ne gospodar nad njo.

Sredi tridesetih let tega stoletja so verni katoličani postavili v bližini naselij na višinskih točkah mogočno število evharističnih križev. Tudi gore so jih morale nekaj sprejeti. Najbolj znan in mogočen je bil vsekakor

Štetje na vrhu gore

Avstrijski Alpenverein, planinska zveza sosednje države, se je lani prvič odločil šteti gornike, ki so šli na Grossglockner, da bi spoznala morebitno nevarnost, ki gorski naravi grozi zaradi prevelikega števila obiskovalcev. Od začetka julija do konca septembra minulega leta je prišlo na 3798 metrov visoko goro, ki je najvišja gora Republike Avstrije, 4900 planincev. Če primerjamo, so isti čas v Švici na Matterhornu, 4478 metrov visoki gori, naštel 3000 gornikov. Na najvišji gori sveta, na Mount Everestu, je lansko pomlad plezalo 294 alpinistov, 90 od teh se je lahko pohvalilo, da so priplezali na vrh.

Povprečno 54 gornikov, kolikor jih pride v sezoni dnevno na vrh Grossglocknerja, bi po mnenju strokovnjakov že lahko kar precej industrializiralo naravo.

Modni himalajski gori

Letošnja spomladanska himalajska plezalna sezona je bila spet v znamenju dveh gor. Mount Everesta in Čo Oja. Na Everestu (8848 m) je bilo uspešnih kar 15 odprav in le ena neuspešna, člani te neuspešne odprave pa so bili zato na Lotseju. Zadnji zaželeženi pristop ima že številko 223. Čo Oju (8201 m) je imel na obisku »samo« devet odprav in vse so bile uspešne. Odprava iz Slovenije je z *Acom Pepelnikom* opravila 160. pristop na to goro, ki je bil letošnji najzgodnejši, že 18. aprila, avstrijsko-nemška odprava pa je 1. junija prav tako iz Tibeta po klasični smeri opravila že 172. pristop na goro.

F. S.

Triangulacijska točka na Krvavcu, fotografirana 11. februarja 1949: navadno je na glavi granitnega kvadra, ki je običajno zabetoniran v zemljinu

Foto: Bine Vengust

škrlatiški, delo jeseniških skalašev, katerega je avgusta 1935 blagoslovil ljubljanski knezoškof **Gregorij Rožman**. Na križu je bila pritrjena ploščica s posvetilom ponesrečenim gornikom. Po vojni je križ brez potrebe podrla roka primitivnega človeka in ga vrgla v prepad.

Tudi kamniški gorniki so leta 1934 na vrhu Brane postavili velik evharistični križ iz železnih cevi. V času, ko je po Evropi že divjala druga svetovna vojna, sem 29. avgusta 1940 fotografiral skromni ostanek nekdanjega križa. Strela je bogve kolikokrat udarila vanj, pa tudi zmrzal in silni viharji so na njem razkazovali svojo moč. V ozadju Brane je Mrzla gora in na njenem grebenu ni opaziti na lesene piramide in ne križa, ki so ga Avstrijci postavili v šestdesetih letih.

Med gorniki je razširjeno mišljenje, da je heliotrop, kot ga vidimo na fotografiji iz septembra 1957 na Mrzli gori, vedno postavljen na najvišjo točko gore in da je to triangulacijska točka. Oboje je napačno. Geodeti in geometri postavljajo tako heliotrop kot triangulacijsko točko v načelu na vrh gore, če je to najboljša točka v razmerju do drugih točk in če konfiguracija vršnega temena to dopušča. Na Kuciju blizu Ljubljane je triangulacijska točka I. kategorije, vendar je kakih 50 metrov ali še več oddaljena od najvišje grebenske točke. Triangulacijska točka je na glavi granitnega kvadra, ki je običajno zabetoniran v zemljinu, kar je lepo videti na fotografiji Krvavca dne 11. februarja 1949. Danes te triangulacijske točke ne morete več videti, ker je pred več leti delovni stroj kvader prelomil na dvoje in od takrat je na Krvavcu ni več. Sicer jih pa danes sodobna geodetska služba lahko pogreša, ker satelitska in laserska tehnika daje ta bistveno točnejše rezultate. Zato je Ekarjeva trditev, da bo predvideno heliotropsko znamenje na vrhu Storžiča med drugim pripomoček geodetom pri vizirnih postopkih, iz trte zvita.

O triangulacijski točki je pisal tudi odličen planinski pisatelj **Janko Mlakar** v spominskem članku ob stoletnici rojstva **Jakoba Aljaža** tole: »Nemški alpenvereinovci so imeli Aljažev stolp za prvi napad na njihovo posest. Tožili so Aljaža, da je uničil s stolpom podzemeljsko triangulacijsko točko I. reda, da se mora zato stolp podreti. Deželni geometer **K.** (češki Nemeč), ki je vložil tož-

bo, je tolažil razburjene člane kranjske sekcije Alpenvereina, češ da bo moral Aljaž stolp podreti in plačati 1000 goldinarjev globe. Aljaž je pa za vso zaroto vedel, se sam pri sebi smejal in Nemce vlekel. Ko je prišel pri Šmercu z načelnikom kranjske sekcije skupaj in mu je ta rekel, da stolpa ne bodo pustili, ga je Aljaž hinavsko prosil: »Prosim Vas, pustite stolp pri miru. Saj veste kaj je 'pleh'. V petih letih ga sne rja in vsega je konec.« Načelnik je temu zadovoljno prikimal v veselem pričakovanju, da stolp v dvajsetem stoletju ne bo več stal. Pa stoji že petdeset let in rja ga še ni končala.

Nemci so potem pravdo izgubili, ker je stotnik **Schwarz** dokazal, da podzemeljske triangulacijske točke sploh ni bilo in da so civilni geometri postavili samo leseno piramido. Pozneje je prosil Aljaža, da sme vzeti stolp za mero, kar mu je ta seveda z največjim veseljem dovolil. Stotnik je potem sredi stolpa zakopal škatlo s pergamentom kot pravo triangulacijsko točko, Aljažu pa je rekel, da je stolp prišel pod državno varstvo, da pa ostane še njegova last.

Aljaž je svoj stolp skrbno opremil. Postavil je vanj tri stole, dva samovara, šest kositrnih kozarcev, barometer, termometer in posodo špirita. Razen stolov je kmalu vse zginilo...«

Janko Mlakar je to veselo prigodo napisal pred petdesetimi leti na podlagi Aljaževih zapiskov. Letos mineva že sto let, odkar stoji Aljažev stolp — gorniško zavetišče na vrhu Triglava. In takšno zavetišče je bilo pred sto leti še kako potrebno, saj ljudje niso poznali

Heliotrop na Mrzli gori, fotografiran septembra leta 1957: takšna znamenja niso vedno na najvišji točki gore

vremenske napovedi. Če je današnja vremenska napoved slaba, potem ne gremo v hribe. Zato Aljažev stolp že dolgo ni več v prvotni funkciji, ampak je postal najzlahtnejši spomenik Jakobu Aljažu.

Jakob Aljaž na svoj stolp ni dal križa, ampak zastavico z izrezano letnico 1895. Aljaž je bil svetovljan in je presodil, da križ ne spada na gorniško zavetišče, ampak na kapelico na Kredarici in seveda na sakralne objekte v dolini. Prav je, da spoštujemo njegovo voljo in pustimo gorsko naravo prvobitno, da jo bodo znanjci lahko enako sproščeno uživali, tako kot smo jo mi v naši mladosti.

namesto komentarja

PLURALIZEM

Planinska zveza Slovenije je nepolitična in nestranska organizacija, kot je bilo dogovorjeno ob družbenih in političnih spremembah v Sloveniji pred nekaj leti. Vendar je tudi v slovenski planinski organizaciji nekaj politike, kot jo je v prav vsaki človekovi dejavnosti; politika je, na primer, že to, ali naj bi vse povedali svojemu članstvu in če mu ne bi čisto vsega, kaj naj bi mu zamoščali.

Od konca druge svetovne vojne do vnovične uvedbe večstrankarskega sistema v Sloveniji in do samostojnosti naše republike v slovenski planinski organizaciji ni bilo prav veliko polemik, posebno takih, v katerih bi kdo poskušal oporekati odločitvam planinskega organizacijskega vrha. Kdor natančno lista po Planinskih vestnikih, najde na njegovih straneh zapise o ljudeh, ki so jih celo izključili iz organizacije, ker so želeli misliti čisto s svojo glavo in so to tudi glasno povedali. Kdor je hotel imeti ljubi mir in mirno delati na svojem (tudi planinskem) področju ali celo biti funkcionar, je moral marsikatero svoje zasebno mnenje prilagoditi sklepu vrha.

V primerjavi s tistimi časi je sedanji Planinski vestnik prav nesramno polemičen, kar nekaterim bralcem, navajenim dosedanje manire, ni čisto všeč. Ne zanimajo jih, pravijo, nesoglasja ali celo prepiri v organizaciji, svoj gorski svet želijo tudi v reviji videti idealistično lep, kakršen je takrat, ko imajo z njim neposredne stike. Ker tak svet lahko doživljajo samo sami v njem, jih organizacija večidel sploh ne zanima: člani PZS so samo zaradi ugodnosti, ki jih nudi, vse drugo v njej se jih ne tiče.

Kot vemo, brez organizacije ni niti ugodnosti, saj je organizacija postavila kočice in uredila pota in poskrbela za družabnost in sprejela pravila igre in se dogovorila glede norm obnašanja in opozarjala na red in izposlovala varstvo ogroženega dela tega sveta — in še za marsikaj drugega je poskrbela. Preden se je dogovorila za marsikaj tega, so preudarni člani organizacije povedali o vsem tem svoja mnenja, ki nasprotni strani nemara niso bila všeč, kot niso zdaj.

Kratkovidno bi bilo torej nasprotna mnenja in drugačne poglede zavijati v staniol in celofan ali jih celo skrivati pred pogledi najširše planinske javnosti. Naj ljudje zvedo za vse pametne zamisli, da se bodo potem lažje odločili. Saj je tudi to del prave splošne demokracije, mar ne!

Marjan Raztresen

SLOVENSKA ŠOLA V NEPALSКИH GORAH

ROMAN ROBAS

Že leta 1979 so slovenski himalajci pod vodstvom **Aleša Kunaverja** in v organizaciji Planinske zveze Slovenije in Nepal Mountaineering Association izpeljali prvi tečaj ali šolo za nepalske gorske vodnike v Manangu v Nepalju. Tečaji od takrat potekajo več ali manj redno.

PRIJAVLJENI UČITELJI

Tudi letos je nepalska planinska organizacija NMA organizirala osnovni tečaj-šolo za gorske vodnike. K sodelovanju je, kot že vseskozi, povabila slovenske inštruktorje. Vabilo je posledica dobrega in strokovnega sodelovanja med PZS in NMA. Tečaj je bil v predmonsunskem času, potekal pa je v Katmanduju in v šoli v Manangu.

KOTG pri PZS je za izbor inštruktorjev objavila razpis, s katerim je k sodelovanju v šoli pozvala alpinistične inštruktorje in gorske vodnike Slovenije. Na razpis so se prijavili alpinisti, alpinistični inštruktorji in, žal, samo en gorski vodnik. Izvedba tečaja je vsestransko zahtevna zadeva, zato je želja KOTG, da bi tečaj vodili predvsem izkušeni gorski vodniki, več kot upravičena. Inštruktorji morajo pri delu v šoli obvladovati najrazličnejša teoretična in praktična znanja o gorništvu in vodenju. Znati morajo upoštevati predznanje, mentalito in veliko razliko v šolski izobrazbi udeležencev šole.

Po izboru so se slovenski inštruktorji že v Ljubljani temeljito pripravili na vse učne predmete in praktične vaje. Vsak inštruktor je imel na skrbi določene konkretne predmete.

V Nepal so odnesli pripravljeno gradivo-učbenike, napisane v angleščini (40 zvezkov). Vsak udeleženec in vsak inštruktor je dobil izvod tega učbenika. Snov šole je razdeljena na teoretična predavanja in praktične vaje.

Za nemoteno delo šole in za dopolnilo opreme je slovenski del inštruktorjev šoli podaril nekaj zbrane opreme, zdravnik pa se je za tamkajšnje potrebe opremil s preko 100 kilogrami zdravil in drugega medicinskega materiala.

INŠTRUKTORJI IN DRUGI V ŠOLI

Na podlagi razpisa je KOTG izbrala naslednje inštruktorje iz Slovenije: **Stojan Burnik**, AI inštruktor, **Milenko Arnejšek**, AI inštruktor, **Darja Jenko**, AI inštruktor, **Roman Robas**, GV, vodja šole, **Ludvik Travnik**, dr., zdravnik šole.

Inštruktorji NMA: **Lakpa Nurbu Sherpa**, **Prem Gurung**, **Purba Sherpa**.

NMA je za tečaj — šolo izbrala 32 kandidatov, ki so jih na NMA prijavile različne agencije, ki se v Nepalju

Tečajniki so se natančno spoznali tudi s hojo in reševanjem na ledeniku

ukvarjajo z organizacijo ekspedicij, trekingov, raftingov itd. Družina prijavljenih kandidatov je bila zelo pestra, zato je bil izbor kandidatov za šolo težak. Pri izbiri so morali upoštevati najrazličnejše kriterije in ne samo gorniška znanja in izkušnje.

V tem je razlog, da so se tega tečaja udeležili kandidati z veliko ekspedicijskimi in trekinškimi izkušnjami in tisti, ki so prišli na tečaj brez kakršnegakoli predznanja gorskih veščin. Izbrani kandidati so imeli tudi zelo različen odnos do dela, discipline, reda itd. Starost tečajnikov je bila med 18 in 43 let.

Za izvedbo tehnično-logističnega in prehranbenega dela tečaja je NMA izbrala trekinško agencijo Wilderness Experience iz Katmanduja. Svoje delo je agencija opravila odlično. Ekipo, ki jo je vodil sirdar **Zangmu Sherpa**, so sestavljali še glavni kuhar, kuhinjski pomočniki in kuhinjski nosači. Za prenos opreme in hrane je sirdar organiziral domačine, ki so v glavnem nosili z mulami. Tudi prenos opreme in hrane v bazna taborišča pod vrhova Naur Peak in Thorong Peak je organiziral na enak način.

OPREMA IN DRUGO V POVEZAVI S ŠOLO

Vsak tečajnik je v Katmanduju dobil seznam opreme in obleke, potrebne za udeležbo na tečaju. Inštruktorji so na začetku pregledali kvaliteto in količino le-te, mnogi so morali zlasti obutev, dereze in cepine zamenjati z boljšimi.

Skupno opremo, potrebno za izvedbo tečaja, kot so vrvi, skalni klini, ledni klini, snežni klini, ledna kladiva, ležišča, šotore itd., sta preskrbeli NMA in PZS.

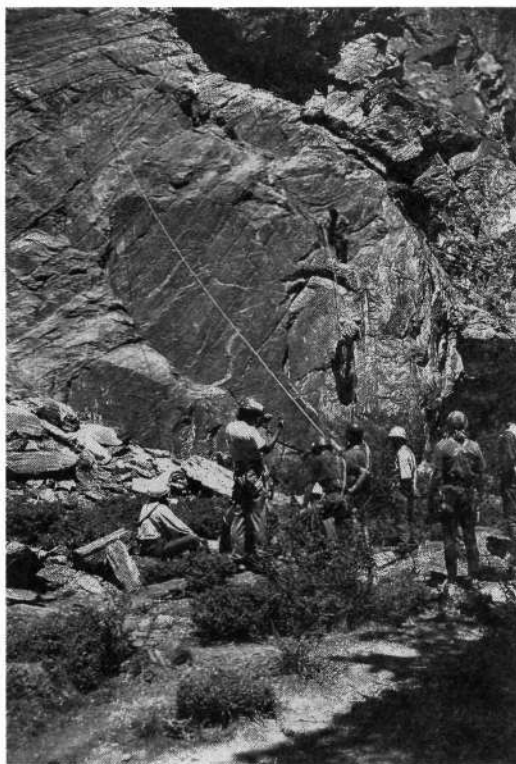
Inštruktorji so v glavnem uporabljali svojo lastno opremo.

V celoti osebna in skupna oprema ni bila povsem zadovoljiva, zato je tečaj potekal z upoštevanjem kvalitete, količine in stanja opreme.

Vsa snov za tečaj — šolo je zbrana v učbeniku Vodnik planinske organizacije Nepal. Na 248 straneh je podana snov za teoretično učenje in praktične vaje. Inštruktorji so vsak v okviru svojih alpinističnih in vodniških znanj in izkušenj pri učenju dodali tudi ta delež. Predavanja so bila v angleščini in nepalsčini. Vsa predavanja, ki so bila v angleščini, so nepalski inštruktorji prevajali.

Tečaj je bil razdeljen na štiri glavne dele:

- Začetni teoretični in praktični del je potekal v Katmanduju in v plezališču pri Katmanduju od 12. do 18. maja.
- Pohod iz Katmanduja do šole v Manangu je bil od 19. do 25. maja.
- Šola v Manangu je bila od 26. do 29. maja, od 3. do 5. junija in od 11. do 17. junija.

Praktične plezalne vaje v skalah

Inštruktorji v šoli za vodnike NMA v Manangu

Povod za ta zapis je vest v Hrvatskem planinaru št. 2, 1995, kjer je nekako dvoumno prikazan prispevek slovenskih in hrvaških inštruktorjev v tej šoli. Nikakor ni moj namen polemizirati, zato navajam samo dejstva.

Pobudo za to šolo je dal **Aleš Kunaver**, ki je bil takrat načelnik KOTG, formalno pa je bila pogodba podpisana med NMA in PZJ; podpisnika sta bila **Tek Chandra Pokharel** in **Aleš Kunaver**.

Glavni organizator tečajev je bil do svoje smrti **Aleš Kunaver**, nato pa KOTG PZS in pri tem je pomembno vlogo odigral tudi **Peter Markič**. Razen prvih pet let, ko je udeležbo financirala tudi Jugoslavija (ZAMTES), je večino celotne akcije plačevala Slovenija. To plačevanje je bilo v glavnem samo plačilo prevoznih stroškov za posamezne inštruktorje, materialnih stroškov in malenkostno tudi za obnovo stavbe. Vedno je bila osnovna organizacija in tudi izvedba slovenska, razen deloma leta 1984, ko je tečaj do konca speljala ekipa hrvaških inštruktorjev.

Iz Slovenije so na dosedanjih 14 tečajih sodelovali (z zvezdico* je označen vodja tečaja): **Milenko Arnejšek** (1995), **Stane Belak** (1980), **Jani Bele** (1990), **Janez Benkovič** (1986, 1994), **Stojan Burnik** (1995), **Danilo Cedičnik** (1979, 1980*), **Bogomir Ferfila** (1992), **Tone Golnar** (1987), **Cene Griljc** (1989), **Ljubo Hansel**

(1987), **Alenka Jamnik** (1991), **Darja Jenko** (1989, 1991, 1995), **Luka Karničar** (1987, 1990), **Frane Kemperle** (1989), **Klemen Kobal** (1990), **Zvone Korenčan** (1980, 1984, 1987*), **Marjan Kregar** (1985), **Aleš Kunaver** (1979*), **Matevž Lenarčič** (1989, 1992*), **Aleš Lipnik** (1992), **Peter Markič** (1985, 1986*, 1990*), **Vanja Matijevc** (1980), **Bojan Pograjc** (1991), **Dušan Polajnar** (1987), **Bojan Pollak** (1980, 1982*, 1989*, 1994*), **Roman Robas** (1981, 1995*), **Vlado Schlamberger** (1980, 1981*, 1994), **Boris Strmšek** (1992), **Andrej Štremfelj** (1982, 1985*), **Marko Štremfelj** (1986, 1991*), **Franc Tamše** (1994) in **Jernej Zaplotnik** (1979).

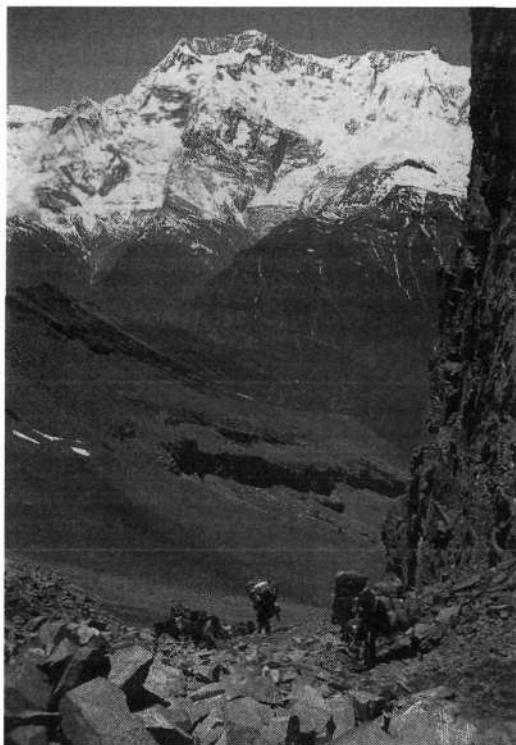
Iz Hrvaške so v tej šoli sodelovali leta 1984 **Drago Baruškin**, **Darko Berljak**, **Davor Butković**, **Željko Gobec**, **Vladimir Mesarič** (ki je bil to leto vodja) in **Branimir Predović**, poleg tega pa še leta 1986 **Davor Butković** in leta 1990 **Vladimir Mesarič**.

Iz Nepala je v šolah v vseh teh letih sodelovalo 16 inštruktorjev, poleg tega jih je sodelovalo še sedem iz drugih držav, leta 1981 po eden iz Nemčije, Švice, Poljske in Kanade, leta 1982 dva iz Francije in leta 1994 eden iz Indije.

Od zdravnikov so v nepalski šoli gorskih vodnikov sodelovali **Jože Andlovič** (1979), **Tomaž Ažman** (1991), **Borut Belehar** (1981), **Žare Guzej** (1987, 1992), **Matija Horvat** (1990), **Anda Perdan** (1994), **Milan Rems** (1986), **Milenko Savič** (1989) in **Ludvik Travnik** (1995).

Bojan Pollak

Pohod oziroma vzpon na Nitja Peak oziroma Naur Peak

• Vzpon na Naur Peak je bil od 29. maja do 2. junija in na Thorong La od 5. do 10. junija.

Inštruktorji so že doma pripravili sistem ocenjevanja, ki so ga po sestanku z nepalskimi inštruktorji dopolnili in potem upoštevali pri ocenjevanju kandidatov. Za lažje in objektivnejše ocenjevanje so bila pripravljena testna vprašanja iz vsake teme — predmeta. Ob koncu posameznih predavanj so tečajniki pisali teste. Poleg teh teoretičnih izpitov so tečajniki opravljali tudi praktične izpite in pred zaključkom tečaja odgovarjali na ustna vprašanja.

Vsi tečajniki so bili na začetku tečaja seznanjeni s kompletnim načinom ocenjevanja. Posebno pomembno je, da so tokrat inštruktorji sproti ocenjevali delo, pridobljeno znanje in odnose tečajnikov med seboj, v skupini, do inštruktorjev in vodstva šole ter do spremljajoče ekipe in domačinov.

Za zdravje v šoli je vseskozi skrbel zdravnik-inštruktor. S svojim teoretičnim in praktičnim znanjem je ves čas skrbel za zadovoljivo zdravstveno stanje vseh. Z več kot 100 kilogrami zdravil in medicinske opreme je pomagal tudi domačinom.

Že v Katmanduju sta sekretar in predsednik NMA opozorila inštruktorje na možnost nediscipline s strani tečajnikov. Še posebej sta poudarila problem pitja alkohola in zapuščanje tečaja v nočnem času. Prosila sta za najstrožjo disciplino in ukrepe v primerih nediscipline. Žal se je med potekom tečaja izkazalo, da sta imela predsednik in sekretar prav in da dobro poznata

navade in razvade tečajnikov. Nekaj primerov je bilo ekstremnih, ti pa so zato pri ocenjevanju odnosov med tečajniki, v skupini, do inštruktorjev, do domačinov itd. dobili slabe ocene.

Delo inštruktorjev na tem tečaju — šoli je bilo zelo naporno (kot vedno). Obvladovati morajo celotno sceno: imeti morajo dovolj teoretičnih in praktičnih znanj, biti morajo disciplinirani in za zgled vsem drugim, kar pa je za nekatere preveč. Domačini, tako inštruktorji kot tečajniki, izredno pozorno spremljajo in odkrivajo vse napake tujih inštruktorjev. So zelo kritični, včasih celo nekritični, kar inštruktorje dodatno obremenjuje.

Na vzponu na Naur Peak je naš inštruktor Arnejšek, ne da bi vedeli vodja tečaja in tečajniki, na pol vzpona zapustil svojo skupino tečajnikov in se obrnil. To je seveda nesprejemljivo.

Tečajniki so se po povratku v bazni tabor iz njega celo norčevali. Njegov zagovor je bil enostaven, vendar neopravičljiv, da po šodru ne bo trošil svojih derez. Pred odhodom na tako odgovorno pot je vsak inštruktor vedel, kam gre, kaj ga čaka in kaj vse bo moral kot inštruktor početi.

ŠKODA BI SE BILO UMAKNITI

S predstavniki NMA so inštruktorji v Katmanduju ocenili, da je tečaj tudi v letošnjem letu uspel. Ob razglasitvi rezultatov so bili nekateri tečajniki posebej pohvaljeni, drugi z ocenami niso bili zadovoljni. Skupaj so inštruktorji in NMA ugotavljali, kaj vse je potrebno ukreniti za nadaljevanje tečajev in za kvalitetnejše delo v šoli.

Tudi to mora narediti šolski zdravnik: prišiti odrezan prst

Foto: Roman Robas

V pogovorih s predstavniki NMA je bilo ugotovljeno, da je nujno dopolniti del opreme in staro zamenjati z novo. Pri izboru tečajnikov bo nujno treba upoštevati izkušnje kandidatov, ki bi jih morali kandidati pri prijavi navesti, agencije, ki jih prijavljajo, pa jamčiti za pravilnost podatkov.

Sodelovanje naših inštruktorjev v šoli za nepalske gorske vodnike je vse od leta 1979 v programih Komisije za odprave v tuja gorstva (KOTG) in s tem PZS. Organizacija in financiranje našega dela šole, se pravi inštruktorjev, sta vsako leto vezana na iskanje sredstev tik pred odhodom. Tudi letos je bilo tako. Žal je vodja KOTG **Tone Škarja** odpotoval z odpravo na Anapurno že pred našim odhodom in tako sem kot vodja šole letos praktično ostal sam prepričevalec Planinske

zveze Slovenije (s predsednikom PZS mi, žal, o tem problemu ni bilo dano govoriti), da je udeležba v šoli še kako pomembna za PZS in Slovenijo. Mnogo tujih planinskih organizacij nas pri delu v tej šoli želi spodbuditi. Na srečo se Nepalci (NMA) predvsem zaradi naših uspehov v Himalaji ter korektnega odnosa in kvalitetnega dela odločajo za nas.

Na drugi strani pa je vprašanje financiranja povezano tudi z našimi inštruktorji, ki se za to delo čedalje težje odločajo, ker delo ni vrednoteno kot vsako drugo podobno. Škoda bi bila, če bi bila denarna sredstva razlog, da bi se kakovost našega dela v šoli zmanjšala ali da bi delo prekinili. To seveda dajem v premislek vsem, ki odločajo o tem.

PO E7-SLO TUDI OD SOTLE DO MURE IN ŠE NEKOLIKO DLJE

DALJŠA SLOVENSKA PEŠPOT

DANICA ZORKO

Splet naključij in entuziazma je hotel, da je Slovenija ob 20. obletnici svoje vključitve v evropsko popotniško mrežo podaljšala evropsko pešpot E7 od slovensko-hrvaške meje pri Bistrici ob Sotli do Hodoša na slovensko-madžarski meji.

Vendar, pripoved naj se začne na začetku.

Hoja je druga najbolj priljubljena rekreacijska dejavnost Evropejcev, ugotavljajo raziskovalci. Pred hojo je samo plavanje. Po urejenih, dobro markiranih, vzdrževanih in več sto kilometrov dolgih pešpotah so začeli načrtno popotovati najprej ravninski narodi Evrope, torej tisti, ki so bili onim z gorami tik pred durmi vedno nekoliko nevoščljivi ali pa višinam niso kos. Cilj popotovanja ni bil vrh, temveč pot z vsem, kar sta kulturna krajina in življenje ob njej ponudila popotniku. Pešpoti so se razpredale najprej znotraj nacionalnih meja in ko je postal prostor preozek, zakoračile tudi prek njih. Natanko 25 let je tega, odkar so se nacionalne popotniške organizacije povezale v Evropsko popotniško zvezo in 20, odkar je kot predstavnica Slovenije njena članica tudi Planinska zveza Slovenije. Pred dvajsetimi leti je bil namreč v Sloveniji urejen (in 24. maja 1975 na Mašunu svečano predan popotnikom) del evropske pešpoti E6 Baltik—Jadransko morje.

Evropska popotniška zveza povezuje ta hip 56 nacionalnih organizacij iz 27 evropskih dežel.

PREUSMERJENA E7

Danes je v Evropi urejenih že 11 več tisoč kilometrov dolgih pešpoti. Nekatere so že urejene v celoti, nekatere pravkar podaljšujejo, pri nekaterih pa posamezni že urejeni deli še vedno niso v celoti povezani med seboj. Tako se godi tudi evropski pešpoti E7, ki naj bi povezovala Atlantik s Črnim morjem. Slovenski del evropske pešpoti E7, poimenovan Od Soče do Sotle, so slovesno odprli ob Svetovnem kongresu mednarodnega združenja gozdarsko-raziskovalnih organizacij (IUFRO), ki ga je takrat gostila Slovenija, in sicer 12. sep-

tembra 1986 na Mačkovcu. Tam se namreč križata obe evropski pešpoti, ki prečita Slovenijo. Ob tej priložnosti so na Mačkovcu postavili tudi obeležje, ki ga je daroval avstrijski kipar in arhitekt **Carl Hermann**, izjemni ljubitelj popotništva in v veliki meri sokriv, da se je popotništvo »prijelo« tudi v Sloveniji. Pomemben je moto obeležja: popotništvo naj poveže ljudi in služi razumevanju med narodi.

Dobri nameni, da bo E7 od Sotle dalje tekla po dobršnem delu Hrvaške in šele nato zavila na Madžarsko, so se iz vsem znanih razlogov izjalovili. E7 se je končala v Bistrici ob Sotli in nič ni kazalo, da bo kmalu pripeljala do Črnega morja. Iz neučakanosti in negodovanja je v Evropski popotniški zvezi na pobudo Avstrijcev in Madžarov vznikla zamisel, da bi na Mačkovcu, to je na slovenskem križišču obeh pešpoti, E7 preprosto preusmerili po trasi E6 nazaj proti Radeljskemu prelazu in nato po avstrijski strani na Madžarsko in dalje proti Črnemu morju. Slovenski krak E7 od Mačkovca do Bistrice ob Sotli bi sčasoma sam od sebe odmril, saj bi nanj preprosto pozabili.

V Komisiji za evropske pešpoti pri Planinski zvezi Slovenije se za ponujeno zamisel niso navdušili. »Zavihali so rokave, pljunili v dlani«, animirali planinske in turistične navdušence, gostinske delavce in (kljub velikim organizacijskim in lastninskim spremembam v slovenskem gozdarstvu) tudi nekaj gozdarjev za podaljšanje E7 od Bistrice ob Sotli do Hodoša.

RDEČE-RUMENA PENTLJA NA ZAČETKU
PODALJŠKA

Prpriave so stekle na pomlad, v začetku letošnjega poletja so, zahvaljujoč se članom planinskih in turističnih društev iz Podčetrčka, Rogaške Slatine in Rogatca ter gozdarjev iz GG Rogaška Slatina, povsem na novo trisirali, markirali in opisali del pešpoti od Bistrice ob Sotli prek Buč in Virštanja ter skozi Olimje, Podčetrtek, Rogaško Slatino in Rogatec do Donačke gore. Na Donački gori se je E7 v dogovoru s planinci iz Planinskega društva Ptuj v dobršni meri (oziroma z nekaj za-

nimivimi dodatki, kot je na primer Ptujška gora) pripela na Haloško planinsko pot in ji sledi do Podgorcev, od koder, prav tako v dogovoru s planinci PD Ormož, vodi do Jeruzalema po Ormoški planinski poti. Skrb za ureditev pešpoti od Jeruzalema do Hodoša so prevzeli planinci iz PD Matica in PD Mura iz Murske Sobotice. Pešpot E7 vijuga deloma po že markirani Pomurski poti, nekaj odsekov pa je markiranih povsem na novo. Na tistih delih poti, kjer se je E7 pridružila že obstoječim planinskim potem, sta popotniški markaciji (rdeči krog z rumeno piko in enako obarvana trikotna rumena puščica) dodani Knafelječevim, celoten podaljšek pešpoti z informacijami o možnostih prehrane, prenočevanja, prometnih povezav in drugimi zanimivostmi je opisan v popotni knjižici, žigi so na dvanajstih novih kontrolnih točkah, podaljšani del evropske pešpoti E7 po čudovitem svetu Obsotelja, Haloz, delu Slovenskih gor in Pomurja pa je mogoče prehoditi v osmih do desetih dnevih zmerne hoje.

Podaljšani del E7-SLO, odslej v celoti imenovan Od Soče do Mure, je bil zares slovesno predan popotnikom v soboto, 14. oktobra 1995, pri planinski koči Encijan nad Olimjcem. Po zaslugi turističnih delavcev in pevskega zbora Zdravilišča Atomske Toplice ter članov planinskega in turističnega društva iz Podčetrka, župana občine Podčetrtek ter ravnatelj in šolarjev iz obeh občinskih osnovnih šol (Podčetrka in Bistrice ob Sotli), ki so hojo po delu E7 ta dan vključili v svoj športni šolski program, je otvoritev pešpoti, združena z obležitvijo 20. obletnice evropskega popotništva v Sloveniji in s 13. mednarodnim srečanjem popotnikov (udeležili so se ga popotniki iz Avstrije in Hrvaške), izzvenela nadvse prisrčno, podeljena so bila priznanja

za doslej prehojena slovenska dela E6 in E7, in bila je pesem in zvoki harmonike in zelo dober golaž s pečeni kostanji, in bili so ravno prav dolgi in prikupni nagovori (predsednika PD Podčetrtek **Vlada Hrovatiča**, predsednika TD Podčetrtek **Marijana Šviglina**, župana občine Podčetrtek **Marjana Drogenika**, mag. **Franca Perka**, predsednika Zveze gozdarskih društev Slovenije, podpredsednice Planinske zveze Slovenije **Nuše Romih** in načelnika Komisije za evropske pešpoti **Zorana Naprudnika**) in bila je rdeče-rumena pentlja, ki sta jo razvezala **Marijan Šviglin** in **Danica Zorko**.

SREČNO, POPOTNIKI!

Slovensko popotništvo ne bo umrlo kljub kadrovski in finančni krizi, v kateri se je znašla Komisija, dokler bo toliko prijaznih posameznikov s toliko različnih področij sodelovalo kot ena družina. Popotniške težave zadnjih nekaj let so kot vsakršne, pridejo in odidejo, dejavnost ima svoje vzpone in padce, nekateri ljudje se za kaj hitro navdušijo in nato pustijo in gredo drugim interesom naproti. Popotniška kriza je povezana predvsem s krizo slovenskega gozdarstva in s tem krizo gozdarjev, ki so idejo popotništva presadili na slovenska tla in je bila skrb za vzdrževanje obeh pešpoti vsa leta pretežno v njihovi domeni. Otvoritve podaljšanja E7-SLO so se udeležili v velikem številu kot člani Zveze gozdarskih društev, kot zaposleni na Zavodu za gozdove Slovenije in kot posamezniki in dejali, da se popotništvu ne kanijo odpovedati.

Srečno, popotniki, na vseh pešpoteh križem kražem po Sloveniji, in hvala vsem, ki ste pomagali pešpoti načrtovati, urediti in jih pomagati negovati!

INTERVJU PLANINSKEGA VESTNIKA: JANEZ BROJAN STAREJŠI

MOŽ, KI JE BIL 533-KRAT NA TRIGLAVU

MARJAN RAZTRESEN

Še vedno je živahen in še vedno je hiter v mislih in gibih, čeprav bo 16. julija prihodnje leto star že 90 let: na ta dan leta 1906 se je v hiši številka 3 v Mojstrani, »v čisto prvi hiši na desni strani, ko prideš v vas«, v družini, ki je imela pozneje dvanajst otrok, rodil **Janez Brojan**, najstarejši med sedmimi brati in starejši od vseh svojih petih sester.

Njegov življenjepiš bi pravzaprav lahko strnili v nekaj stavkov: po končanem osnovnem šolanju se je zaposlil najprej v lesni industriji, na žagi, kjer je delal šest let, potem je tri leta delal v mojstranski cementarni, dokler je še obratovala, zatem se je največ časa preživljal z delom v jeseniški Železarni, ker je bil skoraj sedem let, od leta 1931 do 1937, brezposeln, se je tedaj preživljal izključno z delom, ki so mu ga ponujale gore, z nošnjo tovorov v planinske kočice in potem z vodenjem turistov tako po planinskih poteh kot po plezalnih smereh. Leta 1939 se je poročil z več kot šest let mlajšo Ljubljancan-472

Še pred nekaj leti čisto v svojem elementu

ko **Anico Hrastnik**, v zakonu sta se jima rodila hči in sin Janez.

V tem navidez dolgočasnem življenjepišu, kjer je bilo vse eno samo delo, je vendarle toliko svetlih podrobnosti, toliko velikih predvsem gornjskih dejanj, da jih je treba obuditi pred pozabo.

Od vseh dvanajstih Brojanovih otrok so edinole Janeza navduševale gore, ki so se okroginokrog dvigale nad domačimi dolinami; hribovi so ga preprosto veselili, odkar se jih zaveda.

BOS NA VRHU GORE

»Imeli smo kozo,« nam je te dni v Mojstrani pripovedoval Janez Brojan, »ki sem jo moral pasti tukaj zgoraj nad vasjo in sem z njo prelezal marsikatero strmino. Ko sem končaval šolo, je celotna vas že imela svojega kozarja, ki je poleti vse vaške koze in ovce pasel tam nad Peričnikom, kdor pa je imel v tem tropu svoje živali, je moral en dan poslati k pastirju svojega človeka, da mu je pomagal. Ko je vrsta prišla na našo hišo, sem šel jaz kot najstarejši od otrok, pastir **Košir**, starejši možakar, ki je veliko hodil po hribih, ko je bil še mlad, pa mi je o teh svojih pohodih pripovedoval tako zanimivo, da sem ga poslušal z odprtimi usti. Prvi je bil, ki me je navdušil za gore. Nekoliko pozneje, ko sem bil že samostojnejši, čeprav sem bil star le malo nad deset let, sem kar precej hodil s starim **Jakeljnom**, ki je imel poleti svoje trope, najpogosteje ovac, na Macesnovec in Požgani Mlinarici nad Kotom. Pogosto me je prosil, naj njegovim ovcam nesem sol tja gor, ko sem tako pogumen in se ne bojim strmin. Ko sem te gore spoznal čisto od blizu, so me še bolj zasvojile.«

Pri svojih trinajstih letih je tako nekega lepega, sončnega poletnega dne spet nesel ovcam sol na Macesnovec in ko je to delo opravil, je daleč na planinski poti videl dva možaka, ki sta jo počasi mahala iz Kota navzgor. Pomislil je, da gresta nemara na Triglav in ker si ni predstavljal, kako daleč bi lahko bilo do vrha, se je odločil — pri svojih trinajstih letih! — da bo šel za njima in ju prosil, naj ga vzameta s seboj.

»Imel sem krive cokle,« se zdaj spominja Janez Brojan, »bil sem brez nogavic in brez vsake druge opreme. Nekje pod Staničevo kočo sem ju dohitel in ko sta me začela spraševati, od kod sem, kako sem prišel sem gor in kam sem namenjen, sem jima vse po pravici povedal: da bi predvsem rad šel z njima na vrh Triglava, ker je to moja velika in srčna želja. Vzela sta me s seboj do Kredarice, tam pa je eden od njiju, starejši gospod, odločno dejal, da moram zdaj iti nazaj, ker je pot zelo nevarna in da takšne skale nisem primerno opremljen. Navidez sem se sprjaznil s tem in ju vendarle vprašal, kje sploh pelje pot proti vrhu. Pokazala sta mi jo in jo opisala, potem pa se poslovila in šla v kočo na pijačo. Brž ko sta za seboj zaprla vrata, sem se podvzval navzdol na ledenik in potem tja gor, kjer je zdaj tista velika markacija. Tam sem snel cokle in si jih zataknil za srajco ter bos šel naprej in do vrha, potem pa spet bos nazaj dol do Kredarice, kjer sem si nataknil cokle in z njimi šel do doline ter okoli devetih zvečer, že v mraku, prišel domov, ne da bi ves dan karkoli jedel ali pil, opremljen pa sem bil tako, kot sem povedal.«

Najprej je skrbelo tista dva gospoda, ko so jima povedali, da je Janezek ne glede na njuno svarilo odšel proti vrhu. Doma pa je bil alarm, saj je v hišo navadno prihajal prej. »Vprašali so me, kje sem bil, in ko sem po

Leta 1937 na vrhu La Meije (3978 m) — v sredini je Janez Brojan

pravici povedal, so me za kazen brez večerje nagnali spat.«

Od tistega leta 1919 dalje je šel prav vsako poletje na vrh Triglava, v začetku vsako leto enkrat, potem vedno pogosteje, tista leta, ko se je ukvarjal z gorskim vodništvom, pa vsako poletje kar precejkrat in poleg tega še pozimi.

PRVA REŠEVALNA AKCIJA

Tista leta, ko ni bilo ne žičnic in ne helikopterjev, meščani pa so kar hodili v gore okoli Triglava, je bilo včasih precejšnje povpraševanje po nosačih in potem tudi po gorskih vodnikih. Leta 1923 je Janez Brojan postal član Slovenskega planinskega društva, leta 1927 se je odločil opravljati izpit za gorskega vodnika, da bi klientom po vseh predpisih in tarifah lahko zaračunal toliko, kolikor je po objektivnih merilih gorskim vodnikom pripadalo. Toda še preden je postal izprašan gorski vodnik, je po sili razmer postal gorski reševalec, s tem delom pa se je pozneje še pogosto ukvarjal.

»Konec avgusta leta 1927 sem bil prijavljen, da v Ljubljani skupaj z drugimi opravljam državni izpit za gorskega vodnika,« pravi Janez Brojan, »12. avgusta istega leta pa sem se opoldne vračal s Kredarice, kamor sem nesel tovor. Ko sem prišel do majhnega brega, kjer se pot začne spuščati, sem tik nad Pragom pod Begunjskim vrhom zaslišal nekakšen glas, kot bi nekdo stokal. Stopil sem s poti prek majhne grape, kakšne tri metre globoke, med skale in trideset metrov daleč, in tam zagledal neko frajlo, staro približno 19 let, Ljubljankanko, ki je slonela med skalami. Vprašal sem jo, kaj ji je, in odgovorila je, da si je verjetno zlomila nogo. Šel sem dol k njej in videl, da si jo je res, stopil malo stran na križpotje in tam našel nekaj deščic, s seboj sem imel povoj, za silo sem ji oskrbel poškodbo, kar sem znal še od Sokolov in od vaj za vodniški tečaj...«

Medtem je premišljeval, kako bi jo spravil v dolino, in se spomnil, da je ta dan v Staničevo kočo nesel tovor njegove prijatelj **Jože Jakelj**, »ki je zelo pogosto nosil v to kočo, znan pa je bil med drugim po tem, da je na Kredarico sam nesel 96 kil težko peč. S tem tovorom je tja gor hodil le pet ali šest ur, skoraj nič več kot običajno. Čez Kot smo takrat s tovorom navadno hodili štiri do pet ur, čez Krmo pa kakšno uro več. Dirkal sem torej k

Kmalu po vojni na vrhu Montaža (2774 m) — Brojan sedi čisto spredaj

Staničevi koči, ker sem se bal, da ne bo prej odšel v dolino, ga še našel v koči, mu povedal, da je nad Pragom ponesrečenka in da razen naju ni nikogar, ki bi ji pomagal v dolino, odveč pa bi bilo hoditi dol po reševalce in po pomoč — in če se strinja, bi jo sama spravila v dolino. Takoj je bil za to, izpred kočice sva vzela navadna velika lesena nosila, šla po dekle, jo nesla k Staničevi koči in potem dol v Kot, kamor je ponjo prišel voz.«

DVAKRAT DNEVNO S TOVOROM NA GORI

Janez Brojan je takrat v glavnem nosil v najbližje triglavske planinske kočice in nekajkrat tudi že vodil turiste, ki si sami niso upali proti Triglavu ali tja gor niso poznali poti. Vendar jim kot nosač ni mogel zaračunati normalne vodniške tarife, zato je bilo kar nujno potrebno opraviti državni vodniški izpit. Tako prej kot pozneje je nosil in vodil največ po Triglavskem pogorju, pa tudi čez v Kranjsko Goro in Planico, kamor so ljudje pač hoteli, tudi na ono stran Bohinja, potem ko so se vrnili s Triglava.

Ali je bilo mogoče živeti od tega dela? »Moralo smo,« pravi Janez Brojan. »Od nošnje sem takrat zaslužil po štiri dinarje za kilo, po opravljenem izpitu sem računal po tarifi dnevno vodenje 120 dinarjev brez hrane ali sto dinarjev s hrano, če pa sem klientu nosil še nahrbtnik, sem dodatno zaslužil dnevno 80 dinarjev.«

Kogar je takšno delo zanimalo in kdor ga je zmož, se ga je kar oprijel. »Ko so leta 1927, 1928 popravljali Staničevo kočico, ko so na Rjavino delali novo pot in ko so jo delali tudi na Vrbanovo špičo, sem živel samo od nošnje. Še tako je bilo: ker je bil v tovarni bolj slab zaslužek, trije pa smo se menjavali v treh izmenah, smo se dogovorili, da sta onadva delala vsak po 12 ur, jaz pa sem šel za 14 dni nosit. Sprašujete, če se je to splačalo? Seveda se je! En dan sem nesel enkrat, naslednji dan dvakrat od konca Kota do Staničeve kočice, povprečno pa sem v enem tovoru nesel 45 do 55 kil.«

Pozimi in predvsem spomladi, ko je bilo pod Triglavom in okoli triglavske planinske kočice precej smučarskih tečajev, so bile tarife za nošnjo spet drugačne, seveda višje. »Od konca februarja do aprila je skoraj vsak dan prišel v Mojstrano kdo, ki je potreboval nosača,« pravi naš sogovornik. »Pogosto sem ta čas že ob petih

zjutraj šel od doma in prišel do konca Krme, ko se je šele začelo daniti, ob enih, pol dveh popoldne sem bil doma v Mojstrani, tam pa sem kar pogosto srečal Rabičevo Minco, ki me je čakala in me vprašala, ali ne bi hotel še enkrat nesti, ker je prišel še kdo, ki bi rad imel nahrbtnik čimprej na Kredarici ali v Staničevi koči. Če je bilo vreme primerno in če je bilo mogoče hoditi tudi ponoči, sem ob dveh, pol treh popoldne ponovno oprtal nahrbtnik in skupaj s klientom ob enajstih ponoči ali še pozneje prišel pod Triglav.«

STOKRAT ČEZ SEVERNO STENO

Najpogosteje je poleti vendarle vodil na vrh Triglava, po planinskih poteh ali po plezalnih smereh. Tako je nanoslo, da je bil lansko poletje petstotriinidesetič na vrhu najvišje slovenske gore. »Letos pa nisem bil, si nisem upal zaradi noge,« pravi. »Gor bi še šlo, gor bi si upal, navzdol pa mi nagaja koleno — tako je, kot da bi mi ga hotelo nazaj prelomiti; morda je kaj narobe z vezmi in me kar vrže nazaj.«

Slovensko smer v Severni triglavski steni je preplezal več kot stokrat, »čez sto partij sem peljal samo tam čez«, preplezal je kdoveliokrat Srednjo nemško, Dolgo nemško, Prusikovo smer, »saj sem se sedem let preživljal samo s tem. V enem letu sem bil tam gori čez 30-krat. Večkrat se je zgodilo, da sta me dve partiji nagovarjali, naj bi ju kar skupaj peljal čez Steno, pa sem jim vedno dejal, da to ne gre in da tega zaradi varnosti ne smem. Nekoč sem dvema skupinama rekel, da bi šel na vrh Stene najprej z eno, s tisto, s katero sem se bil najprej dogovoril, z vrha Stene bi šli oni sami po poti naprej do kočice, sam pa bi se čez Steno vrnil po drugo partijo in z njo šel po isti smeri do kočice. Do večera sem bil že z drugo partijo na vrhu Stene, potem ko sem Slovensko smer tako kar velikokrat preplezal

UIAA bo zasedala v Kranjski Gori

V Kranjski Gori bo od 1. do 4. oktobra 1997 zasedala generalna skupščina UIAA, Mednarodne zveze planinskih organizacij. Tako so se odločili delegati letošnje generalne skupščine v Capetownu v Južnoafriški republiki od 11. do 14. oktobra, na katerem je sodeloval tudi predsednik Planinske zveze Slovenije Andrej Brvar, ki je na jug Afrike odpotoval, da bi osebno podprl kandidaturu Slovenije.

Natančno na sredini letošnjega zasedanja, tretji dan, 12. oktobra, je bilo na dnevnem redu odločanje o gostiteljih generalne skupščine za prihodnja tri leta. Delegati so se odločili, da bo najvišji organ svetovne planinske organizacije prihodnje leto zasedal v Švici, leta 1997 v Sloveniji in leta 1998 v Maleziji.

UIAA je mednarodna zveza, ki združuje planinske in alpinistične zveze in klube iz 62 držav vsega sveta. Sprejeta kandidatura Planinske zveze Slovenije predstavlja nadaljnjo uveljavitev naše organizacije in s tem Slovenije v mednarodnem prostoru. Poleg rednih športnih uspehov alpinistov v svetovni areni se PZS vse bolj uveljavlja tudi organizacijsko. PZS je, na primer, med šestimi zvezami, ki so članice delovne skup-

trikrat v enem dnevu, nekajkrat pa sem na ta način šel dvakrat v enem dnevu gor tudi po Srednji nemški.«

Po takih poteh in smereh je hodil za denar, po drugačnih, precej težavnejših, napornejših in nevarnejših, za lastno zabavo in v prostem času. Vrhunec njegovega plezalskega življenja je bil leta 1937, ko je majhna slovenska odprava odšla v francosko Dauphinejo, kjer je bil Janez Brojan tudi na vrhu 3987 metrov visoke La Meije in 4130 metrov visokega Col des Ecrins. Svoj višinski rekord je dosegel na »strehu Evrope«: za njegov 68. rojstni dan ga je na vrh peljal njegov sin Janez in »v krasnem vremenu in vzponu brez vsakršnih težav je bilo to res lepo doživetje«. Plezal in hodil je še v avstrijskih Gesäuse, bil na Grossvenedigerju in na tamkajšnjih ledenikih, leta 1964 je bil na Durmitorju, »kamor smo potovali na obrazce za močno znižano voznino: iz Mojstrane v Ljubljano smo se peljali z avtobusom, iz Ljubljane v Beograd z brzim vlakom, od tod naprej pod Durmitor z letalom, nato dalje do morja z avtobusom, od tod do Reke z ladjo in domov spet z vlakom in avtobusom.« Pred nekaj leti pa je bil še na Visokem Atlasu v Maroku, na štiritisočaku Toubkalu, »kamor smo lepo prišli po snegu in ledu«.

VSE IZPOLNJENE GORNIŠKE ŽELJE

Ne spominja se, da bi bil v prav veliki nevarnosti, ko je plezal po stenah — ali pa se mu zdaj zdi skoraj vse razmeroma preprosto. »Nekoliko čudno je bilo leta 1939, 8. junija, ko sva z **Janezom Mrakom** plezala Dolgo nemško smer,« pravi po daljšem premišljevanju. »Za spodnji del do sredine, do možica, sva potrebovala dobre tričetrt ure, za pot od tu naprej do vrha in do izstopa na Kugyjevo polico pa sedem ur in pol, ker je bilo v steni toliko snega in ledu. Tam nama je nekajkrat res

nosti planinskih zvez alpskih držav (Nemčija, Avstrija, Švica, Liechtenstein, Italija, Slovenija), poleg tega pa je bila PZS letos deležna ekspertne pomoči iz skladov Evropske skupnosti za varstvo okolja.

Med drugim so bile na dnevnem redu letošnjega zasedanja UIAA notranje spremembe v organizaciji. Obstajajo težnje, da bi ukinili načelo »ena država en glas«. Z včlanjevanjem novih držav iz nekdanje Vzhodne Evrope in iz sedaj gorniško kar eksotičnih držav izgubljajo prevlado v odločanju predvsem evropske planinske zveze, ki so pred skoraj 60 leti ustanovile UIAA. Poleg tega sedaj komaj devet odstotkov članic, med katerimi je tudi Slovenija, prispeva kar 57 odstotkov članarine. — Kar zadeva svetovne razsežnosti svetovne planinske organizacije, bodo temeljile na racionalnem kontinentalnem povezovanju.

Za obiskovalce gorá bo zanimivo, da je letošnja skupščina UIAA sprejela priporočila svoje medicinske komisije o prehrani v gorah. Priporočila bodo v kratkem prevedena in dostopna tudi v slovenščini.

Velik del razprav je bil posvečen vprašanju dostopnosti vrhov in varstvu gorskega okolja v predelih, kjer so zdaj cilji množice modernih gornikov in alpinistov, kot so

Janez Brojan je posebno ponosen na darilo svoje GRS na steni

šlo malo za nohte, posebno na gladki plošči, ko mi je zdrsnilo in sem se na srečo po dveh metrih obdržal in ustavil. Zoprn je bil tudi izstop, ko sva morala skozi kamin, kjer je tekla voda in sva morala kakšnih deset metrov skozi slap.«

Pravzaprav v vsem njegovem življenju ni bilo ene same gore, po steni ali na vrh katere bi si srčno želel priti, pa mu to ne bi bilo dano ali mu to ne bi uspelo. Na Himalajo, na primer, v tistih njegovih plezalskih časih v Sloveniji ni nihče niti pomislil. »Vse, kar sem se odločil prehoditi in preplezati, sem tudi naredil,« pravi, »niti doma, niti v tujih gorah pa nisem nikoli odstopil od smeri, ki sem se je lotil, ali se vrnil s sredine, ne da bi jo preplezal. Če smeri nisem dobro poznal, sem si jo poprej izpod stene dovolj dolgo ogledoval, da sem se odločil, kje naj se je lotimo, in vedno smo prišli skozi.«

Ob tem se je spomnil prvenstvenega plezanja Centralnega stebra Rogljice iz Krnice: »**Joža Čop** in **Miha Potočnik** sta me nekoč srečala in me nagovarjala, naj bi ga poskusila splezati midva z **Maksom Dimnikom**, s

Nepal, Kitajska, Indija, Pakistan, Čile, Peru itd. Nerazvite države se branijo vedno večjega obiska z omejitvami pristopov na vrhove in z višanjem pristopnih taks. V Nepalju se je, na primer, dovoljeno povzpeti le na 140 od več kot 1300 vrhov, visokih več kot 6000 metrov. Čilske oblasti zahtevajo od vsake odprave 850 ameriških dolarjev, na Alaski poberejo po 150 dolarjev za vzpon na McKinley. Letošnja generalna skupščina se je zavzela za odpravo prepovedi in za znižanje taks ter za to, naj bi takse namenili lokalnim in ne centralnim državnim oblastem.

Obremenitev okolja, ki ga seveda povzročajo tudi alpinistične in trekniške odprave, postaja za nerazvite države zares velik problem. Pakistanski predstavnik je v zelo ilustrativnem govoru povedal, da so lanske odprave zaposlovale 35.000 ljudi, ki so zvečine kot pomožna delovna sila skupaj z alpinisti onesnaževali gorska okolja, za čistočo katerih vsaj institucionalno ne skrbi nihče.

Ker je letos, sredi mandata, preminil dosednji predsednik UIAA **Pietro Segantini**, so na generalni skupščini v Capetownu do leta 1999 na to mesto izvolili **Iana McNaughta-Davisa**.

katerim sva takrat veliko plezala skupaj, potem ko so ga tolikokrat poskusili preplezati Nemci in Italijani, pa ni nihče našel pravega prehoda. Kar navdušil sem se nad predlogom ter eno zimo in eno poletje hodil po sosednjih hriboh, po Gamsovcu, Razorju in drugih, ter gledal, kakšen je teren, kakšne so skale, in pozimi, kje je obstal sneg in kje ga ni, kajti tam, kjer ga je odneslo, mora biti gladko in strmo. Naslednje leto sva se stene lotila midva z Maksom in Miha Arih, ki je med vojno padel v partizanih in po katerem se imenuje Mihov dom na Vršiču...«

PRVENSTVENO PLEZANJE V ROGLJICI

To je bilo nadvse dramatično plezanje v skrajno krušljivi navpični steni in po labilno naloženem kamenju. Klini niso prijemali, pod rokami in nogami se je podiralo malone vse, česar so se dotaknili, ponekod je bilo tako gladko, da ni bilo ne oprimka, ne stopa, navpičnice so se vrstile druga za drugo, skoki so bili drug nad drugim.

Vsak od trojice plezalcev v smeri, v kateri pred njimi tako visoko ni bil še nihče, je doživljal svoje hude trenutke, ko se je bilo treba le mili usodi zahvaliti, da se podvig ni končal tragično.

Arih je kmalu v začetku kot prvi plezalec prišel do gladke, strme plate, v komajda opazno špranjico je zabil klin in mu je le nekaj centimetrov manjkalo do oprimka, ko mu je zdrsnilo za dva metra nazaj, vendar ga je soplezalec na srečo zadržal, zdržal pa je na srečo tudi klin. Nekoliko višje, ko je bil spet prvi v navezi, je v špranje pred nevarnim mestom zabil tri kline in se tričetrt ure trudil, da bi prelezal tisti prag, ko pa je že dobro kazalo, se je odtrgala skala in zgmela naravnost proti Dimnikovi glavi, ki bi mu jo razbila. Dimnik je nastavil roko in velik kamen mu je razcefral dlan in močno poškodoval prste, vendar je fant kljub poškodbam zdržal do vrha stene. »Jaz sem bil tam zadnji v navezi in sem izbijal kline,« nam je pripovedoval Janez Brojan. »Prvega sem izbil, drugega sem spulil kar z roko, ko sem s kladivom udaril po tretjem, se je kakšne tri metre visok stolpič, v katerega je bil zabit, kar premaknil za nekaj centimetrov. Zakričal sem onima dvema, naj primeta, pa sta me isti hip tako močno potegnili, da še zdaj ne vem, kako sem prišel čez, saj je šlo kar po zraku.«

Nekaj dolžin vrvi je šlo potem brez velikih težav. Ko je bil spet Brojan na vrsti, da pleza prvi, so bili pod platami in špranjami pri poševnem kaminu in ko se je z rokami potegnil kvišku, se je vse skupaj zamajalo, ker so bile skale nagrmadene druga na drugi. Kakšnih dvajset minut se je trudil, da bi prišel preko, Arih, ki mu je hotel priti na pomoč, ga je spraševal, kako je sploh prišel čez, ko je vse tako gladko, potem je Brojan s kladivom izklesal stop, da je stopil nanj, se zavihtel navzgor, na slepo zagrabil in prijel za okrogel kamen, »takrat pa je pod menoj zagrmelo, ko se je vse podrlo, v prsih in trebuhu me je tako močno stisnilo, da sem se komajda obdržal, po pol minute, ko se je grmenje uneslo, pa je pritisk popustil. Brez težav sem izplezal, zabil dva klina in ko sta še onadva prišla za menoj, sja mi povedala,

V kletni sobici je vse polno spominov na gorniško in športno kariero njegovega sina in snaha

da sta kolikor je bilo le mogoče skrajšala vrvi, ker sta bila prepričana, da letim skupaj s skalami... Od tam naprej ni bilo več prevelikih težav in smo tako — menda je bilo leta 1940 — preplezali prvenstveno smer, ki je bila ena od težjih v mojem življenju.«

V celoti je Janez Brojan starejši v življenju preplezal več sto smeri, od tega čez 30 prvenstvenih.

Hčerka ni šla po njegovih stopinjah, sin Janez popolnoma. »Še sedem let ni bil star, ko sem ga že prvič peljal čez Severno triglavsko steno,« pravi oče Janez.

POROKA POD GORAMI

In kako je na ta in na podobne podvige gledala njegova žena in mati malega Janeza? Ko smo očeta Janeza to vprašali, je utihnil, se zamislil in potem premišljeno začel obujati te svoje menda najlepše gorske spomine:

»Takrat sem bil dogovorjen z neko **Danico Blatnikovo** iz Ljubljane, ki je bila tajnica ljubljanske Skale in me je prosila, naj jo kot vodnik peljem na Mojstrovko. Pripeljala se je iz Ljubljane z vlakom in se v oddelku spoznala z nekim dekletom, ki ji je pripovedovala, da je namepravala iti v hribe, na Prisank, z neko svojo prijateljico, pa ji je očim skril čevlje, da ni mogla iti, zato je zdaj na poti sama. Blatnikova ji je ponudila, naj gre z nama, da ne bo hodila sama — in zjutraj smo vsi trije šli na Mojstrovko po severni strani, kajti drugje se ni smelo hoditi, ker je bilo pod Italijo. Preden smo se razšli, me je vprašala, če bi šli še naslednjo nedeljo, to nedeljo smo se dogovorili, da gremo v Slovensko smer v Severno steno Triglava, prišla sta še moja kolega Globočnik in Dimnik, prišla je tudi njena kolegica, in vsi skupaj smo šli v Steno. Naslednjo nedeljo sva šla v Srednjo nemško, potem v Dolgo nemško, pa v Hornovo smer v Jalovcu, v Stenar, Škratico in še marsikam. V Tamarju pod Mojstrovko, kjer sva se spoznala, sva se 1. oktobra leta 1939 poročila, tudi zlato poroko smo imeli v Tamarju. Tudi še po poroki sva šla pogosto v gore, moja žena pa je tudi prva Slovenka, ki je v zimskih razmerah 10. aprila 1939 preplezala Slovensko smer v Severni steni Triglava, ko je bilo v njej ogromno snega.«

Zdaj je najožje okolje, v katerem živi Janez Brojan s svojimi najožjimi družinskimi člani, ozaljšano s številnimi spomini na tako drage mu gore in tudi s pozornostmi družbe do svojega velikega gornika. V svojih vitrinah

ima Janez Brojan veliko priznanj, medalj in plaket, med drugim Bloudkovo plaketo, plaketo Jožeta Gregorčiča, ki je visoko jeseniško priznanje, vse častne znake Planinske zveze Slovenije in Gorske reševalne službe Slovenije, dve odlikovanji iz prejšnje države Jugoslavije, pred nekaj meseci je dobil plaketo Civilne zaščite Republike Slovenije. Po stenah visi vrsta lepih slik in priznanj: GRS Mojstrana mu je kot ustanovnemu

članu izročila lepo sliko, ob svoji 80-letnici je dobil lepa darila, tudi veliko oljno sliko, na kateri so upodobljene gore nad Krnico in tudi Centralni steber v Rogljici, ki ga je skupaj s tovarišema preplezal kot prvi, odkar svet stoji.

Tako visoko oče Janez Brojan ne gre več, nižje pod svoje gore pa še vedno: dokler ga bodo noge nosile, jim bo poskušal prihajati čim bližje.

PETDESET LET OD POŽIGA SOLČAVE IN DRUGI SPOMINI NA KRAJ

PRIČA IZPOD SAVINJSKIH GORÁ

JOŽE LODRANT, VALENT VIDER

V hišnem pisemskem nabiralniku sem našel name naslovljen rokopis z naslovom »Solčava gorí — Solčavski spomini«, ki jih je leta 1952, 3. in 5. maja, v Trbovljah pisal Jože Lodrant, sedaj upokojeni župnik v Mežici. Po stiku z njim mi je dovolil zanimive spomine pripraviti za objavo. So redki iz tistih časov, ki so jih pisali nesolčavani, in prav primerni za spomin na dogodke pred 50 leti.

***

Bilo je v enem od prvih let po vsem tistem velikem in strašnem hkrati, po okupaciji, svobodi, novi Jugoslaviji ali kakorkoli že imenujemo ta leta po vojni. Z neugnano silo sem hotel nadomestiti, kar sem zaradi vojske zamudil. Hotel sem se predvsem naučiti naših slovenskih gora. Kadar sem le količkaj utegnil, me je neslo v Raduho, Olševo in če ni drugače kazalo, je morala biti še Uršlja gora dobra, ker je bila bližje, in prenekajkrat sem jo obiskal.

Nihče bolj ne občuti večne resnice, da je človek v svojih željah in hrèpenenjih neuteljiv, kakor hribolazec. Vsak razgled mu rodi nove načrte. Mogel bi reči, da je vsak razgled z gore pomenil kopico novih načrtov. Komu bi se tedaj z Uršlje, Raduhe, Olševe ne zahotelo dalje v Savinjske, ki tako vabeče kipé pred mano v nebo! Pod njimi zevajo globoke in ostre doline. Komaj bi verjel, da more v njih človek živeti. Pa vendar živi — in kako živi!

Ko sem bil prvič in Raduhi, mi je bilo tako neizmerno toplo pri srcu. Že dolgo nisem stal na dvatisočaku. Prsi so se mi širile in glava se mi je v zanosu dvigala. Z očmi sem drsel po gorskem in daljnem obzorju. Potem sem z njimi božal prostrano spodnjo Savinjsko dolino. In kako bridek, nadvse bridek je bil pogled proti ljubi in ljubki Solčavi! Šilast in visok zvonik je mogočno, skoraj grozeče sikal kvišku. Vedno znova me spominja na koroško vasico pod Grossglocknerjem, na Heiligenblut, Sveto kri.

Znatno je treba skloniti glavo, da z vrha Raduhe vidiš Solčavo, ki leži prav v Raduhinem in Olševinem podnožju, pod njenima južnima in severozahodnima stenama v skoraj poldrugitisočmetrski globini. Pa ni klonila le glava, niso se povesele le oči, da bi objele Solčavo; še duša je onemela in klonila, srce se je skrčilo in zajokalo ob prežalostnem pogledu: Solčava je žalostna

sama nad seboj. Obrobljena je s črnimi progami na svetlosivkastem zidovju. Solčava je pogorela...

Zdelo se mi je, kot da stojim ob grobu svoje prve ljubezni. Zares se mi ni le zdelo, zakaj Solčavo sem imel iz srca rad. V trenutku so mi oživel spomini.

SAVINJA PÔJE SVOJE PESMI

Kolikšna doživetje za fantiča, ki je željan sveta kakor vsakdanjega kruha, v popotovanjih v daljni novi svet! V Koprivni zapustiš domačo dolino. Kreneš proti Slemenu med Olševo in Raduho in se ti zdi, da si prišel na konec sveta. Na vrhu je meja med domačo koroško in sosednjo štajersko deželo. Vse to je takrat dvigalo v meni ponos, češ, glej, kam si prišel, najbolj pa tisti občutek vzvišenosti, ko se pred teboj in pod teboj odstre dotlej nesluten, neznan in povsem nov svet.

Stopamo, stopamo po naravnost vratolomni stezi v ta novo odkriti svet. Globoko doli v dolini potem vidiš, da je cilj že blizu. Zagledaš ga vendar šele, ko si skoraj tik pri njem, v Solčavi. Kri radostno polje v tebi, ko doživiš in občutiš v taki mračni globeli toploto človeškega življenja. Menda na smrt utrujen sem tisti večer zaspal. Noč je utripala preko vrhov in doline, toda pravega sna ni mogla priklicati, ko je imela tako nebeško nedeljo pred seboj.

Polmrak je bistrilo nedeljsko jutro. Zavoljo ubranih zvonov in objestnih možnarskih strelav ni bilo moči več spati. Kdo bi še mogel opisati vse to, kar se je potlej zgodilo v jutranji rosi ob ptičjem petju! Kako so se sončni žarki poigravali z Raduhinimi stenami ter jih oblačili zdaj z vijolično, zdaj s krvavordečo, pa bolj in bolj svetlo tančico...

Menda dve leti pozneje sem obiskal Solčavo vdruživ, prav tako v začetku avgusta. Začudenja ni bilo ne konca ne kraja, ko se mi je naslednjega dne odprla pičlo uro hoda proti toku Savinje Logarska dolina, kraljestvo mojih sanj. Obe noči, ko smo bili zdoma, smo prespali na istem seniku; na dišečem planinskem senu sem bil nadvse srečen.

Najneizbrisnejši spomin solčavskih doživetij je vendarle pustila Savinja. Vse je zasnulo, Savinja pa je pela svojo pesem v noč. Čista ko ribje oko se preliva preko debelega okroglega proda, ki si ga je privlekla izpod gora, zdaj pa se z njim poigrava čez dan, ko ji redkokdo utegne prisluhniti. Tembolj je slišna ponoči, ko tujca

Robanov kot z Raduhe — zadaj Robanov Travnik, čisto zadaj Ojstrica in Krofička

vedno spominja nase, dokler ga ne zaziblje v sen. Savinja, če bi imela ob sebi **Gregorciča**, zapel bi ti pesem, kakršno je posvetil Soči!

Solčava, Solčava, kako da se je nekaj tako hudega zgodilo s teboj?

DEL OSVOBOJENEGA OZEMLJA

S tiho, otožno mislijo sem stopil z gore. Čez nekaj dni pa me je zopet gnalo na pot. Tokrat sem se spet odločil za Solčavo. Hitro sem bil na Slemenu in sem v hitrici sam s seboj tekmoval po gozdnih poteh. Kolena so mi začela klecati. Poprej mogočne solčavske kmetije, dokaj daleč vsaksebi, so le še pogorišča. Koliko glav živine je mukalo v teh hlevih, danes pa veje iz napol porušenega zidovja le smrtni dihi! Kolikor le sem mogel, sem se podviral dalje. Pa ni bilo nič bolje. Še dvakrat, trikrat me je, preden sem prišel v dolino, pozdravilo upepeljeno imetje samozavestnih gorjancev, odkoder mi je nekoč oko že videvalo solčavsko vas, vasico med gorami — sedaj požgano. Vsa prešernost me je minila. Nekaj dimnikov je še tekmovalo z zvonikom. Porogljiva igra: kakor smeh režečih se ust mrtvaške lobanje. Naravnost strah me je stopiti v vas.

Solčava je bila del osvobojenega ozemlja že dokaj pred pravo, splošno osvoboditvijo. Kako kruto so se nad teboj, Solčavica, maščevali za tisto trohico pravice, ki si je bila že deležna pred nami vsemi, ki smo na svobodo šele upali!

Mrke obraze dveh, treh ljudi sem srečal. Motali so se okoli pogorišč, išoč reči, ki bi jih človek še kanil kdaj potrebovati. Smešno ničvreden je bil kajpak plen na pogorišču. Ubral sem jo po stopnicah proti cerkvi. Ali ni strašno: živi med mrtvimi. Cerkev je ostala nepoškodovana. Stopim po pokopališču. Težkih misli še ni maralo biti konec. Nekatere ponesrečence z gora so tukaj pokopali; mislim si, ti imajo vsaj prostor med ljudmi. Toliki padli pa danes oplajajo zemljo po vseh strmih bregovih širne Solčave.

Dalje nisem zdržal. Po lepi cesti ob Savinji sem jo ucvril proti Rogovilcu. Senik na levi, kjer smo svojčas prenočili, je bil požgan, pa so ga že prekrili. Zdad izdelujejo pod njim strešno opeko iz cementa. Šola je bila najbolj prizadeta. Ne le požgana, tudi vsa opraskana in okrušena je bila od strelcev, ki so ji skrušili dobršen del ometa. Zunaj pred vasjo so gradili naselje iz barak. Naj bi bilo prvo zavetišče brezdomcev, ki zopet iščejo zavetje pod Raduho in Olševo.

ZALJUBLJEN V OJSTRIČINO STENO

Globlje sem zadihal, ko sem zapustil kraj zlih spominov in se spominjal poti, ki smo jo na noč prehodili proti presihajočemu studencu, ki je še precej dalje od Rogovilca. Na karti sem videl, da se je treba pri Rogovilčevi žagi obrniti preko Savinje na desni breg. Odprl se je pot v Robanov kot. Z Raduhe sem ta kot že poznal. Velik bel prod je bil zanj posebno značilen. Ob ustju kota sta dve kmetiji. Pri Govcu so bili ravno pri kosilu zunaj pod lipo. Radovedni so se ozirali za mano. Nisem jim znal reči nič drugega, kot da sem jim voščil pozdrav. Pospešil sem korak, da jim čimprej uidem.

Nekaj korakov naprej sem bil na Robanim. In zadaj za Robanovo domačijo sem se opotekel po kamnitem kolovozu, zakaj oči nisem mogel umakniti od Ojstričine severovzhodne stene. Kako je mogočno kipela iz Robanove planine, ki zaključuje dolinico! Vedel sem, da je nekje prehod preko stene, neuke oči pa ga zaradi daljave niso mogle najti. Saj se ti še iz neposredne bližine zdi neverjetno, da bi to steno po nadelani poti tako poceni mogel premagati. Zato me je obšla groza in hrepenenje hkrati, da bi jo premagal. Strelavec na desni je vabil s svojimi planinami. Mimogrede sem se znašel pri Robanovi domačiji.

Začudil sem se, ker nisem naletel na nikogar od domačih. Tako čudno tiho se mi je zdelo vse okoli hiše. Pač, na klopci pred hišo sedi možak. Togo in topo zre predse. Na vratu ima ogromno goišo. V obraz je ves zaripel, od sonca ožgan. Posinela roka je mrtva ležala na palici.

»Bog daj dober dan,« sem ga nagovoril. Nerodno se je ozrl, počasi okrenil glavo proti meni in nekam grgrajoč odvrnil pozdrav.

»Toplo je, toplo,« pravim, da bi pogovor stekel dalje.

»Je, je,« se mi je skušal nasmehniti. »Dobro dé mojim starim kostem,« je pripomnil.

»Ne bo še hudega,« pripomnim in ga skušam hrabriti.

»Dobrih sedem križev že nosim. Res še ni tako hudo, ko bi le bolezní ne bilo.«

VODNIK TAKIH IN DRUGAČNIH OVC

Pogovor sem poskušal zasukati drugam.

»Lepo je tu pri vas. Pri Robanu se pravi tukaj, kajne?«

Nekaj trpkega je bilo v nasmehu, morda je bil celo rahel posmeh, češ, kaj neki je to lepota, o kateri govoriš, ko ne pomisliš, kako je na trdi zemlji trd kruh.

»Lepo pa, lepo! Še niste hodili tod?« me pobara.

»Nak,« mu odvrnem, »a odslej me bo rado zanašalo semkaj, ko mi danes tolikanj ugaja. Na Ojstrico bi rad.

Pa ne vem, kako se da kaj gori priti. V knjigah sem bral, da je sila nevarna pot po tisti nadelani stezi, ki vodi gori na Moličko peč h Kocbekovi koči in na Korošico.«

»Ho, ho, tak fanté, pa bi ne prišel čez! Ko si vsaka količkaj poštena baba upa priti na vrh! Saj kar mrgoli klinov in vrvi in kamenitih stopov. Kar brez skrbi!«

Z večjim zaupanjem sem pasel svoje oči po belem pečevju.

»Koliko neki bi potreboval časa, da od tod pridem na vrh?« Resno sem se začel ukvarjati z misljo, da kmalu krenem na Ojstrico. Ker sem bil hoje v gorah še nevešč in slabo izkušen, me je tak podvig nemalo skrbel.

»Kakšne štiri ure ste pa zgoraj.« mi odvrne. Bolj kot za katerokoli hvalo sem mu bil za te besede hvaležen.

»Sem včasih lazil po hribih, v mladih letih. Zdaj sem pa tak. Nikamor ne morem, komaj da se okoli hiše pomičem.«

Gams na straži na meji svojega kraljestva

Foto: Valent Vider

Nejeverno sem ga ošinil z očmi in si mislil, ti da si hodil po gorah? Težko ti verjamem.

»Res?« ga zato začudeno spodbudim k pripovedovanju. Oči so se mu zaskrile. Morda se je v njih porodila solza ob spominu na mladostno moč. Z vidnim in rastočim zanimanjem sem ga poslušal. V starčevski osamljenosti mu je to nadvse dobro delo.

»Sem bil pastir,« pravi. »Tod in drugod sem ovce pasel. Pa so prišli kdaj ljudje in sem jim njihovo ropotijo vlačil v hribe in na gore. Dobro so plačali nekateri, drugim bi bil pa raje pometal vse po bregu nazaj, tako nergavo so odmečkali tiste krajcarje. Taki so bili. Ženske nacičkane, namazane in pobarvane, da je kar cvetelo in smrdelo, od mene je pa po ovcah zaudarjalo. Smo pa prišli do prave skale, so pričele čivkati: Jaka, pomagajte, Jaka, primite. Hodimo, hodimo počasi, da se mi je že vse skupaj preneumno zdelo. Nič ne pravim, ko bi bilo to zunaj nadelane poti. Tam kdaj pa kdaj že more biti nerodno in pogledati v globino tudi; pa tukaj? Neka frajla vsa bleda obsedi, rekoč, da za ves svet ne gre naprej. Morda bi si upala nazaj? Raje se kar pri prič ubije, kot da bi hodila naprej. Meni je bilo že vsega dovolj. Vzamem vrv, jo povežem in vlečem

naprej. Saj smo bili že pri vrhu. Tam se je na mah vse zopet spremenilo. Jaka je bil spet Jaka, oni so pa zmagoslavljali.«

NEMCI NA KOPINŠKOVI POTI

V meni je raslo spoštovanje do preprostega moža.

»Pravite, da ste tudi vi kaj po svoje plezali in lazili?«

»Menda vendar!« Hudomušno se je nasmehnil. »Je ni steze, ki bi je Jaka ne poznal. Gamsovo kozo bi bil lahko z nožem pahnil, če bi si jo hotel privoščiti, ko puške nisem imel. Še danes si upam vola spraviti čez mejo, naj bo še tako zastražena. So prišli tisti, ki so v stene hodili, mene vprašat, kako je treba premagati steno, preden so vanjo stopili.«

»Poznate Kopinškovo pot na Ojstrico?« se pozanimam, ker sem o njej že slišal govoriti.

»Kaj je ne bi, ko sem jo pa pomagal delati! Je **Kopinšek** možak in pol. Enkrat je pa le nasedel.«

Radoveden sem postal, kaj ima Jaka za bregom. »Za kaj je pa šlo?« sem ga spodbudil k pripovedovanju.

»Nemci so bili. V naše pečevje so se prišli skušati. Zaradi lepšega so prišli še k meni pobarat, kako in kaj bi bilo s tisto plezarijo v Ojstričini steni. Da ni lahka, povem, sicer bi jo že naših kdo preplezal. So se le na-

Redna pošta v Češko koč

V naših gorah se poleti dogaja toliko zanimivih stvari, ki nikjer niso zapisane, da je kar škoda, da Planinski vestnik večkrat ne prinaša tudi krajših zanimivih novičk. Ena od takih je prav gotovo letošnja redna popoldanska poštarska zveza Jezerskega s Češko koč.

Beseda je dala besedo in poštar **Janez Dobrun** je 3. julija 1995 popoldne potrkal na vrata Češke koč. S kapo na glavi in torbo okoli rame se je oskrbniku **Andreju Karničarju** zdel kaj čudna pojava.

»Kaj me pa tako čudno in zaskrbljeno gledaš, Andrej, saj nisem prinesel telegrama, ampak pokojnino! Ko pa te nisem dobil doma!«

Presenečenju in smehu ni bilo ne konca ne kraja in takrat se je začelo. Vsak torek, petek in nedeljo je popoldne prišel Janez ali pa **Teulov Rok** s časopisom in pošto in vmes sta bili še dve pokojnini. Tudi razglednice iz koč sta prido odnašala. Da res ni sta nikoli pozabila na Češko koč in da sta po napornem delavniku še zmogla pot do koč, pa je skrbela **Neža Karničar**. To, da je bil za kuharico v Češki koči **Minko Šavs** odpremljen 42 kg težak paket, pa je bila naloga, ki sta jo poštarja še s pomočjo polovice alpinističnega odseka komaj zmogla.

Ker se je po napornem transportu izkazalo, da je bil paket darilo za rojstni dan, se je vse veselo izteklo.

Poštar Janez sedaj, na koncu sezone, takole razmišlja: »Če bo Andrej drugo leto naročil še kakšen časopis, ki izhaja vsak dan, bo pa treba razmišljati o poštih golobih...«

L. K.

smejali, češ, kaj je taka reč za nas. In so vstopili v steno. Mene je radovednost mučila, kako jim bo to šlo od rok. Z daljnogledom sem jim sledil. Dolgo, dolgo so se motovili v skali. Okoli poldne jih zopet iščem, kje so. Kaj neki se jim je pripetilo, da jih ne zagledam? Kako bi jih mogel, lenuhe, ko končno opazim, da so nekje poležavali in se na soncu grelji, namesto da bi bili pri svojem delu, če so se ga že enkrat lotili!

Vidite, to štorijo sem Kopinšku pripovedoval, ko se je v isto smer na isti posel pripravljaj. Rekel je, da bo ondi plezal, kjer so Nemci čez prišli. Jaz sem pa trdil, da niso. Kako ne, mi nasprotuje, saj so v svojih listih na drobno popisali svojo pot! Boste že videli, mu odvrnem. On se je pa na nemško poštenje bolj zanašal. Da bi ga le videli, kako je plezal! Gledam za njim in točno, kakor je napovedal, je prišel na vrh. Ko se je vrnil, mi pravi: »Jaka, prav si imel. Nalagali so nas, poštene ljudi...«

Saj bi jim že sam povedal, kar jim gre, pa so se raje drugod vrnili.

BEG IZ GOREČE VASI

Žal mi je bilo Jakove slabosti, ko sem se prepričal o njegovi tihi, a veliki ljubezni do gorá. Sočutno sem poizvedoval:

»Kdaj vas je pa bolezen prizadela?«

Iz prizvoka besed sem razbral, da težko govori o tem.

»Zaradi vojske je vse še bolj hudo prišlo.«

O tistih solčavskih črnih dneih bi bil pa le rad kaj več zvedel. Kar naprej sem drezal vanj.

»Ste bili tedaj v Solčavi, ko so jo požgali?«

Globoko je zavzdihnil in obotavlja se začel pripovedovati pretresljivo zgodbo.

»Partizani so nam pripravili osvobodeno ozemlje, ki je bilo Nemcem prehud trn v peti. Že smo se po svoje lepo imeli, ko nekateri povedo, da se velika množica zelencev bliža sem od Železna Kaple. Prav verjeti tega nihče ni maral, ker smo bili tega življenja pijani. Iznemada so prišli. Partizani so se umaknili. To jim zamerim, da se niso nič postavili, ko so bili Švabi kljub premoči tako strahopetni. Na noč se je zgodilo: ko so bili prepričani v svojo zmago, so se razkropili po hišah in pričeli vlačiti ljudi iz njih.

Tudi v našo bajto so prišli. Mati so bili stari okoli devetdeset let, obnemogli in bolehní. Mene je zapuščala moč. Grobo so vdrli, začeli nekaj izraševati, potem so si pa pomežiknili med seboj: 'Kar ostanite,' so dejali, 'kaj bi z vama, ko sta stara in za nobeno rabo! Lepo skrbno zagrinite okno, da se luč ne bo videla venkaj.'

Strašna, moreča tišina je bila tisto noč. Po vsem tistem mučnem dnevu, ko smo vsi Solčavani trepetali za življenje, sva zadremala. Ni moglo biti dolgo zatem, ko se prebudim iz nemirnega sna. Nad sabo zaslišim nekakšen prasket. Skozi zaveso na okencu je bilo čutili grozljivo svetlobo. Prvi hip se nisem mogel domisliti, kaj naj to pomeni. V naslednjem trenutku mi je že strašna slutnja parala zavest: Solčava gori, zažgali so nam Solčavo! Naju z materjo se jim ni ljubilo vleči s seboj, pa so naju hoteli kar z bajto vred zasmoditi.

Vtem skočim proti okencu in ga sunkovito odgrnem: vsa vas je ognjeno morje. Plameni ližejo hiše in tudi

moje bajte se plamen že prijema. Zgrabim mater v postelji in jih v diru zanesem ven v bližnjo hosto. Nič, še skorje kruha nisem mogel rešiti. Strašna vročina je sijala vame, dolgo se je nisem zavedel. V nemi grozi sva z materjo pokopavala svojo vas, svoj dom. Mati so drgetali in jaz z njimi.

Znova sem zadel mater v naročje, noge so se mi šibile. Po skrivnih poteh sem jo prinesel na Robane. Potem niso več dolgo živeli in tudi jaz bom menda kmalu šel za njimi.«

ZAPOR PRI SESTRAH LOGAR

Le redkokdaj med svojo pripovedjo me je Jaka pogledal. Sicer je pa boljčal proti Strelovcu in dol proti gozdu, tja morda, koder je tisto strašno noč svojo mater prenašal. Jaka se mi je zadel kakor duh pokojnika, ki spominja na nekaj živega človeka. Groza me je postalo pred njim. Tiho, da bi ne žalil spomina onih trpljenja polnih dni, sem preprosto vprašal:

»Kaj se je pa zgodilo z drugimi Solčavani?«

Brez barve glasu, brez vsakega čustva, to je bilo pač skrito na dnu srca, je Jaka nadaljeval:

»V Logarsko dolino so jih zavlekli in v hotel Logarskih sester potaknili. Huje kakor v ječi so jih držali. Nihče se ni smel pokazati pri oknu. Seveda so bili ljudje radovedni, kaj se bo z njimi zgodilo. Videli so, kako vlačijo ti divjaki in spodnje prostore seno. Še žival svojo smrt naprej sluti, kaj bi je ne človek. Sežgati so jih hoteli s hišo vred, žive so jih hoteli sežgati! Ženske so menda preprosile, da jih potem niso. Odgnali so jih: nekatere proti Železni Kapli, druge proti Prevaljam na vlak in jih vta knili v taborišče. Lepi hotel so seveda zažgali, sestre Logar so morale v taborišče, ki je bilo še posebno hudo.«

Dovolj mi je bilo vsega strašnega, kar mi je povedal Jaka.

»Iti moram. Malo višje je senik, staja v Travniku. Toliko vem iz karte in po razgledu z Raduhe. Je daleč?«

»Kar stopite,« mi pravi Jaka s potezami dobrohotnega nasmeha. »Kmalu boste zgoraj.«

»Srečno, Jaka, pa na svidenje, če vas več ne vidim. Bom še rad prišel v ta konec, ko vidim, da je tako lepo tukaj.«

»Bog daj, le pridite še, le pridite!«

Hitrih nog sem jo ubral do one zelenice nad širokim belim prodiščem. Tam sem se vlegel blizu korita s tekočo studenčnico in hleva s pogledom, obrnjenim proti Ojstrici. Z očmi sem lazil preko skal in iskal poti, po kateri sem se namenil kmalu povzpeti na vrh. Poljske device so se kopale v popoldanskem soncu, visoko kipeče kot levi obod Robanove planine. Z robotim, a pred mogočno Ojstrico kar preskromnim in ponižnim Gamsovcem, ki loči Robanov kot od Logarske doline, pripravljajo potnike na pravo višavje Savinjskih gorá.

Moje misli pa so se venomer vračale v dolino pod Olševo in Raduho, ki me je klicala k povratku, na tisto nepozabno in nikoli prav zaceljeno rano solčavske noči.

V Robanov kot sem se pogosto vračal. Kljub prelesti, v kateri dolina ob vsakem času cvete, sem v njej vedno znova videl in čutil veliko zibel, ki se ziba v otožnosti in bridkosti.

SAJ JE KOMAJ MOGOČE VERJETI: SVETOVNO ZNANI ALPINIST IMA ŽE 50 LET

ABRAHAM REINHOLD MESSNER

Ali je mogoče najuspešnejšega in najbolj znanega gornika sedanjega časa **Reinholda Messnerja** imenovati moderen junak ali heroj? Alpinistični junak je prav gotovo — in ta heroj je bil lanskega 17. septembra star 50 let.

To bi bil torej nekako kar pravi trenutek za pogled nazaj, v katerem bi videli obrise človeka, njegovih uspehov, nevarnosti, v katerih je bil, tudi njegovega pomena za ekološko ozaveščenost, ki jo je razdaljal svoji okolici. Messner sam je vse to nekako že poskušal opisati v avtobiografski knjigi »13 zrcal moje duše«, ki je lani izšla v založbi Piper (München/Zürich). V njej noče analizirati, posebno še ne psihoanalizirati, ampak pripovedovati o tem, kaj počenja in kaj je naredil na poteh med predavalnicami in peščenimi puščavami, otroškimi sobami in ledenimi morji, dolinami in vrhovi. Vendar seveda ne uide podobam in maskam takšne lastne predstavitve, v kakršni bi se rad videl, pa čeprav pripoveduje o svojih dejanjih. V vsakem primeru Messnerju pripovedovanje izredno dobro uspeva. Nikoli ni namreč spadal med gornike, ki jim gre beseda po srečanjih s smrtno tišino gorá težko z jezika. Zdaj se je odločil celo za filozofsko inspirirane naslove, ki zvenijo tako, kot da bi bil šel **Seneka** med hribolazce: o zbiranju kot gonji, o potikanju naokrog v samoto, o življenju z družino. No,

Reinhold Messner: »Po vertikalni in horizontalni razsežnosti mi ostane le še duhovna.«

nekoliko staro mojstrsko in patinirano to vendarle zvenil!

Pomembno je, da je Messner postal hladnokrvnejši in mirnejši, da stvari gleda bolj z razdalje, da je postal tudi bolj vesel; ta moški, ki je nedvomno opremljen z velikansko dozo narcisoidnosti, premore celo humor in ironijo do samega sebe! Medtem je pri njem postalo

Dirka po osemtisočakah

Kaže, da je še vedno zelo priljubljeno zadovoljstvo nekaterih alpinistov in gornikov nasploh, da pridejo na vrh katerega od najpomembnejših osemtisočakov. Prva dva, ki jima je uspelo priplezati na vrhove vseh glavnih osemtisočakov, sta bila **Reinhold Messner** iz Južne Tirolske, ki je na zadnjega od njih stopil 16. oktobra 1986, in Poljak **Jerzy Kukuczka**, ki je stopil na vrh zadnjega 18. septembra 1987. Do poletja leta 1992 je bilo na svetu 120 alpinistov, ki so priplezali vsaj na tri osemtisočmetske velikane, med njimi pa je bilo 35 tistih, ki so bili najmanj na petih. V naslednjih letih je bilo kar nekaj desetih gornikov, ki so plezali na osemtisočake in tudi prišli na njihove vrhove, toda »elitno moštvo« je v glavnem ostalo nespremenjeno. V zadnjem letu dni pa je bilo vendarle nekaj sprememb na vrhu tega seznama. **Fausto de Stefani** in **Sergio Martini** sta lanskega 3. avgusta priplezala na Gaserbrum I (8068 m), **Erhard Loretan** in **Benoit Chamoux** pa 1. in 11. oktobra na Lotse (8501 m). Do letošnjega januarja je bilo na seznamu alpinistov, ki so prišli na več kot sedem glavnih vrhov osemtisočakov, 16 imen.

Na tem področju so vodilni narodi Italija (4), Poljska in Švica (vsaka po 3) ter Nemčija (2). Erhardu Loretanu in Benoitu Chamouxu pogosto pripisujejo 13 oziroma 12 osemtisočakov, vendar obema plezanje na Šišo Pangmo v resnici ni uspelo, saj nista prišla dlje od nekoliko nižjega Centralnega vrha (8008 m). Štirje od vodilnih visokogorskih osvajačev (25 odstotkov) so umrli v gorah, trije od njih tedaj, ko so hoteli izpolniti svojo serijo 14 najvišjih.

Wanda Rutkiewicz je bila na tem področju seveda vodilna ženska — druge alpinistke niso zbrale več kot štiri osemtisočake.

Po daljšem odmoru, ki je nastal po sezoni 1986/87, naj bi se serija uspehov na osemtisočakah nadaljevala. Erhard Loretan je načrtoval za pomlad plezanje na Šišo Pangmo in za jesen na Kangčendzengo. 33-letni »dirkač po vrhovih« Benoit Chamoux je v začetku letošnjega leta napovedoval super hiter konec teh svojih podvigov: »Letos moram končati serijo, ki sem jo začel leta 1985: priplezati nameram še na preostale osemtisočake od tistih štirinajstih, na katerih še nisem bil v Himalaji,« je dejal novinarju revije L'Equipe. Tako je spomladi načrtoval vzpon na Makalu in jeseni na Kangčendzengo.

Takšen je bil v začetku letošnjega leta seznam osvajačev osemtisočakov: po Reinholdu Messnerju in Jerzyju Kukuczki, ki se je leta 1989 v Himalaji smrtno ponesrečil, je bil na tretjem mestu Erhard Loretan iz Švice, ki je stal na vrhovih 12 osemtisočakov, Italijan Fausto de Stefani in Francoz Benoit Chamoux sta bila na enajstih, Švicar **Marcel Rüedi**, ki se je leta 1986 smrtno ponesrečil, Slovenec **Viki Grošelj**, Poljak **Krzysztof Wielicki** in Italijan Sergio Martini so bili na vrhovih desetih osemtisočakov, na devetih so bili Nemec **Michael Dacher**, ki je umrl leta 1994, Japonec **Noburu Yamada**, ki je umrl leta 1989, Italijan **Hans Kammerlander** in Mehčan **Carlos Carsolio** (zanj natančno vemo, da je bil letos še na dveh osemtisočakah), na osmih pa so bili Nemec **Sigi Hupfauer**, Poljakinja Wanda Rutkiewicz, ki je umrla leta 1992, in Švicar **Norbert Joos**.

močnejše tudi zanimanje za soljudi, med drugim tudi za družino, za tri lastne otroke, za žene in prijateljice. Sedanjim ženi Sabini je posvetil knjigo — »... ki je v naši družini postavila novo hierarhijo: z otroki«. V naši družini, tako piše! Messner je končno odkril množino. Vse polno je zdaj v njegovem pripovedovanju toplih, človeških tonov.

OD VERTIKALNEGA K HORIZONTALNEMU

Njegovo spektakularno kariero, ki ga je vodila na najvišje gore vseh celin, na vseh štirinajst osemstisočakov našega planeta, skozi ledene in peščene puščave sveta, ne nazadnje v medijske arene, so dolgo ocenjevali zelo kritično.

Messner se je že zelo kmalu odpovedal družbi, ki je prisegala na varnost in blagostanje in se spoprijel s plezanjem z vrha na vrh, z neprestanim oteževanjem pogojev teh svojih podvigov do samostojne hoje in plezanja na osemstisočake in drugim, celo brez uporabe dodatnega kisika iz jeklenk, kar je bilo za tiste čase nekaj nedoumljivega, celo s takim plezanjem na najvišjo goro sveta, na Mount Everest, vse to pa ni bilo nič drugega kot »načelo neprestanega vzpenjanja pri dejanjih«, kar je pravzaprav predstavljalo konkurenčno miselnost, stremiljenje po rekordih, boj za obvladovanje

in ekspanzijo v naši družbi. Messner je bil tak, da je prejšnjemu svojemu dosežku vedno dodal nekaj novega in nekaj več.

Zdi se, kot da se je Messner potem poslovil od tega nasilniškega načela, ko je po zadnjem svojem osemstisočaku preusmeril svoje poti z gorá v led in puščave, od vertikalnega k horizontalnemu. Ali ni bila to bistvena sprememba v njegovem življenju, pot od lastne in svetovne odtujenosti in od načela plezanja k načelu »biti pri samem sebi«, od »imeti« k »biti«? Tako se je pri njem spremenilo izkustvo prostorskih razsežnosti. Vendar je hkrati dokumentiral tudi hotenje po izpopolnitvi in k nadaljvanju serije superlativov. Messner vendar ni hotel nikoli nič delati pod tistim, kar je bilo najvišje, torej pod popolnostjo. Horizontalo ledenih puščav si je izmislil in iz nje izsilil nov, pravi in (začasno) zadnji superlativ. Kaj naj bi sicer delal Messner, ko svojih vrhunskih dejanj v gorah ni mogel še izboljševati? Moral je poiskati horizontalo, vendar vsekakor spet in predvsem kot prvi, in vrhunsko.

NOVA SKROMNOST

Messner jasno in odkrito priznava, da ga »imeti«, pravkar opravljeni dosežek, ni nikoli zadovoljil, ampak je vedno hotel le »osvojiti«. Ta Messner še zdaj ni ušel sistemu Messnerju, ki je bil doslej tak, kot smo ga opisali. Ali je to, kar je delal prav zadnji čas, le navidezna sprememba? V zavestni menjavi med iti in ostati, med pustolovščinami in družinskim življenjem na kmetih, med odpravami in sedenjem doma, med osvajanji in delovanjem ter slejkoprej dolgočasnim mirom domačnosti — je ta notorični hodec po meji možnega, »leteči Holandec« ledenih puščav in gorá, vendarle našel ritem, ki ne sledi več stremiljenju po vzpenjanju? Premetena formula »napol nomada« kar primerno označuje to novo eksistenco: Messner se zdaj predaja cikličnim vračanjem v življenjske situacije, ne da bi več sledil linearni sli po vzponih. Že njegova hoja okoli sveste gore Kailash v Tibetu, ne da bi se hotel povzpeli nanjo, čeprav so mu Kitajci pustili odprto možnost, da bi kot prvi na svetu plezal nanjo, simbolizira njegovo skromnost.

Vendar je tudi čisto meditativna hoja kot dejavnost, ki je sama sebi namen, ne da bi hotel doseči kakšen poseben drugačen cilj, možna le toliko časa, dokler ne vabi kakšen južni ali severni tečaj. K temu razvoju spada, da dobiva Messnerjevo ekološko prizadevanje vedno prepričljivejše obrise, pa naj bi šlo za njegovo angažiranje za greenpeace v gorah, za Mountain Wilderness, proti propagiranju Alp, za Himalayan Trust ali tudi za južnotirolskega kmeta.

Messnerjev aktivizem je menda njegova naravna konstanta in petdesetletnik je glede tega na dobrih poteh. S šestdesetimi se bo nemara ša enkrat spreobrnil. »Po vertikalnih in horizontalnih mi ostanejo le še duhovne razsežnosti. Pri tem lahko celo sedim in v najslabšem primeru znorim.«

Samo predstavljajte si, da bi Messner na stara leta obsedel!

Žičnica na Triglav

Ob stoletnici Aljaževega stolpa polistajmo po reviji Tovarš z dne 22. februarja 1951. V njej najdemo sestavek »Kako visoko se vzpenjajo železnice na svetu«.

V njem je podana zgodovina železnice, navedeno je, do kakšne nadmorske višine so speljane železnice itd. Mimogrede: pri nas v Sloveniji je bila najvišja točka železnice blizu državne meje na razvodju pri Planici, in sicer 853 metrov.

Avtor, inž. **Drago Leskovšek**, ob zaključku sestavka navaja:

»Poletimo sedaj z visokih Andov na naš Triglav! Po Savski dolini še vedno sopiha vlak kakor pred 50 leti. V strokovni literaturi izpred 40 let je že omenjen projekt vzpenjače na Triglav. Iz Bohinja bi bila napravljena 24 km dolga cesta — tudi za avtomobilski promet — z maksimalnim vzponom 100 promil do kote 1775 m (Velo polje), od tod pa bi bila do kote 2850 metrov, torej 14 metrov pod vrhom, speljana vzpenjača, ki bi bila poševno dolga 3070 metrov in bi se na razdaljo 2900 metrov vzpela za 1075 metrov s povprečnim vzponom 370 promil. O načrtu so že precej pisali: za in proti, s tehničnega in turističnega stališča...«

Avtor še omenja zračno progo Ljubljana—Triglav, ki bi bila dolga 63 km, višinsko razliko 2564 m, vzpon 41 promil.

Načrti so padli v vodo in prav je tako. Aljažev stolp ni dobil soseda na vrhu Triglava — postajo žičnice.

Franc Ježovnik

PRISPEVEK K IMENOSLOVJU ZAHODNIH KARAVANK

BAVHE

STANKO KLINAR

Laskovec, Tišlerica, Mojstrovica, Vrh Bašce in Visoki Kurji vrh (ki mu bomo zanaprej verjetno morali reči samo Visoki vrh) stojijo v stranskem grebenu, ki je obrnjen na jug in je v Kresišču zahodno od Kepe pod pravi kotom pripet na glavni karavanski greben. Ta stranski greben se imenuje Bavhe. Vzhodno podnožje mu obliva potok Belca, zahodno Hladnik, južno podnožje tik ob Savi Dolinki se imenuje Tabre.

Imena Bavhe zemljepisna znanost ne pozna, a je med domačini običajno (četudi v nekoliko ožjem pomenu, glej tukaj v nadaljevanju) in kot nalašč pri roki za skupinsko poimenovanje celotnega grebena. Na njem je položaj trenutno tak, da se imena na zemljevidu — sklicujem se na zemljevid Julijske Alpe vzhodni del (leto 1994) — strižejo z izjavami domačinov. Ker pa se izjave domačinov strižejo tudi med sabo (nekaj je navskrižne konkurence med Belco in Srednjim Vrhom), je prav, da zemljepisna znanost poseže vmes in napravi red, kot to delata slovnica in pravopis v jeziku. Res pa je, žal, zemljepisna znanost tudi zanesljivim podatkovnikom slabo prisluhnila in je pomagala delati nered. Iz želje po jasnosti in dokončnosti predlagam, da bi se dogovorili o naslednjem:

Celotni greben od (izključno) Kresišča do (vključno) Visokega vrha naj se imenuje Bavhe, ker je enovito ime za skupnico zaželeno. Domačini sicer ime Bavhe uporabljajo le za zložne vzhodne pašnike pod vrhom Mojstrovice, vendar ima ta tako odlično osrednjo lego, da je primerno in mogoče ime raztegniti na celotni greben, ki enotno poimenovanje potrebuje. (Strogi domačini se temu protivijo, ohlapni pa ime že več ali manj tako uporabljajo — kolikor ga sploh še; življenje se je tako zelo spremenilo, da je na te predele gospodarsko in lovsko vezana le še pešička ljudi.) Bavhe v ožjem pomenu naj torej ostanejo ime za vzhodne pašnike na Mojstrovici, v širšem pa postanejo ime za celotni greben. (Glede »raztegovanja« imena naj v opravičilo navedem osrednji znameniti primer: *Alpe*, predvsem alemanska beseda in prvotno delno doma tudi v francoščini in italijansčini, izhajajoča iz latinščine, sicer slutena že v indoevropskih časih, pomeni prvotno *planina* (glej **Toni Hiebeler**, *Lexikon der Alpen*); to občno(!) ime, nekoč krajevno omejeno, se danes kot lastno ime *Alpe/Alpen/Alps/Alpi* za po Toniju Hiebelerju »najlepše gorovje na svetu« razteza od Azurne obale do Dunajskega gozda. Komur pa se hoče podobnih »raztegovalnih« dokazov, jih bo našel za vsakim vogalom — tudi v tem spisu, glej v nadaljevanju odstavke o Mojstrovici; na novo uvedenim predlogom je le treba dati čas, da se uležijo; dokler pomagajo delati red in mašiti vrzeli, naj bodo dobrodošli.)

Prvi vrh južno od Kresišča, 1839 m, je Laskovec, 1760 m, in ne Grajščica, kot piše na zemljevidu, kajti Grajščica (po domače Grajšca, okoli 1600 m) je kotla-

Kepe, lepota Karavank, z Visokega vrha

Foto: Stanko Klinar

sta planina/planja/raván, ki jo oklepajo Murnovec, Maloško poldne, Kresišče in Laskovec. Sedlič južno pod Laskovcem (v Srednjem Vrhju so vsa sedla »sedličiči«) se imenuje Velika trata in loči Laskovec od Tišlerice, 1757 m. Okrog slednje je bilo med domačini nekaj nesoglasja (imenovala naj bi se namreč raje Grmada), vendar je obveljalo, da se imenuje tako, a njene vzhodne pečine se imenujejo Grmade ali Grmadne peči. Pod njimi teče na vzhod Grmadni graben.

Sedlič, 1641 m, južno pod Tišlerico — na ta sedlič pripelje od vzhoda (iz Belce) gozdna cesta — loči to od Gromovca, okoli 1770 m, ki je severni predvrh Mojstrovice. Zahodno od Sedliča, na jugozahodnem vznožju vrha Tišlerice, je planina Tišlerica (z vodo in koritom); južno od Sedliča, na zahodnem pobočju Gromovca, leži ovčja planina Široka planja. Izpod Sedliča in izpod Velike trate se spuščata grapi na jugozahod, vmes pa se v isto smer spuščata gozdat hrbet Silov rob, ki loči obe grapi.

Mojstrovica, 1816 m, četudi sporna, ostane (ime naj bi pomenilo prvotno le širok žleb na Hladnikovi strani; po meleh na tej isti strani imenuje domačin **Vavčar** vrh tudi Melč; drugi mu pravijo »Pri piramidi« zaradi nekdanje triangulacijske piramide); njena blaga travnata vzhodna pobočja so Bavhe v ožjem pomenu besede, na njih se kraj pri obeh bajarjih imenuje Mlačilo (po domače Mvačiv); tisto, kar je na zemljevidu planina Ravne, je v jeziku domačinov Têrčarica, Mikulovica (nekoliko nižje na vzhodu, približno 1400 m) pa je verjetno nekoliko preveč poknjžena; domačini pravijo Mikulica, in to je knjižno sprejemljiva oblika.

(Glede izgovarjave in pisave medpone *-ic-* so domačini sicer nedosledni: pri »Grajšci« in »Konjšci« — ta in Vanežnica in Bašca so omenjene v nadaljevanju tega spisa — nimajo nič proti, da se pišeta »Grajščica« in »Konjščica«, pri »Tišlerici« strogo nasprotujejo drugemu *-i-* in zahtevajo izgovorno pisavo »Tišlerca«, pri »Mikulici« in »Vanežnici« pa celo sami knjižno pedantno izgovarjajo *-ica* — verjetno poznajo imena bolj iz katastrskih map kot iz živega govora — in, razumljivo,

zahtevajo tako pisavo; naj mi oprostijo, ker sodim, da naj se knjižno vsa ta imena, ki imajo isto pono, zapišejo enako: *-ica*. Izjemo zagovarjam samo pri »Bašca«, ker bi poknjžena oblika /Baščica« ??/ pomenila preveliko odtujitev. — Če pa se kartografi in pisci vodnikov nazadnje vseeno odločijo za »Tišlerco«, jo bomo pač sprejeli, kot smo *Vratca* in *klopco* in *Polonco* in njim podobne.)

Kota 1810 m južno od Mojstrovce se imenuje Vrh Bašce, vmes je sedlo Konjščica. Na vzhod se spušča Kurji graben, a sklep Kurjega grabna pod Konjščico se imenuje Javorjeva peč. Z Vrha Bašce se spuščajo strma travnata pobočja na zahod na planino Bašca (okoli 1550 m), južno sedlo pred Visokim vrhom pa se imenuje Vanežnica.

Visoki Kurji vrh, 1820 m, najjužnejši in najvišji vrh v grebenu Bavh, naj bi bilo izmišljeno ime; domačini poznajo samo Visoki vrh; tudi jugozahodni predvrh Fajferca, 1573 m, naj bi bil v resnici Farjevec (po domače Farjovc; tam naj bi se bil nekoč ponesrečil neki duhovnik); jugovzhodni rob, v podaljšku vzhodni greben, je Kurji rob s koto Jurčev vrh, 1505 m, po domačiji Pri Jurču na Belci, in ne Jurčkov vrh, kot piše na zemljevidu. Zaselek v vznožju je Podkuže, ne Podkluze, in najvzhodnejša domačija v Srednjem Vrhju je Vavčar, ne Lavtižar. (Res pa je bil ta priimek tam doma — danes se pišejo Robič — kot beremo na spominski plošči: »V tej hiši se je rodil 11. decembra 1820 indijanski misijonar **Lovrenc Lavtižar** — zmrznil dne 3. 12. 1858 na Rdečem jezeru v Minnesoti, ZDA« — požrtvo-

valni mladenič je namreč šel po Baragovih stopinjah — vendar je bilo domače ime od nekdanj Vavčar, ne glede na uradni družinski priimek.)

Na južnem pobočju in zlasti vznožju Visokega vrha med Srednjim Vrhom in Belco je še veliko (za planinca dejansko nepomembnih) imen; na zemljevid bi kazalo vnesti Tabre približno na sredi med Gozd-Martuljkom in Belco, (severno) ob glavni cesti. Tik nad Vavčarjem, na zemljevidu 3 cm zahodno od Vršiča, 1497 m, je Vavčarjev Vršič (verjetno okoli 1200 m).

Pristopi na te vrhove bodo podrobneje opisani v četrti izdaji vodnika Karavanke, vendar opisi ne bodo posebno odrešujoči. Tu ni ne markacij ne smernih tablic, mnoge steze so propadle in zarasle, nekatere na strani Belce je uničila cesta. Najbolj zanesljiv vodnik ostaneta prejkoslej zemljevid in pustolovska žilica. In pogovor z domačini, če naletimo nanje. Tako napočez je mogoče te hribe pohvaliti kot nezavratne in nehudobne, na kraje morda celo kot zelo prijudne in nenaporne. Če pa kdo izziva usodo, mu seveda tudi na najpohlevnejšem hribu ni pomoči.

***

*Za pomoč in izvirne podatke (pa tudi za kozarček rujnega ob vroči debati — niso vsi Gorenjci strogo pregovorniki!) se zahvaljujem gospodu sodniku **Mihi Kersniku** iz Mojstrane, ki ima žive lovske (in po moji sitnobi tudi imenoslovne) stike z domoljubno zagretimi in domovinsko ponosno osveščenimi domačini na obeh straneh Bavh. Deo gratias!*

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

ZNAMENITOSTI KAMNIŠKO-SAVINJSKIH ALP

BOJAN POLLAK

*Pravzaprav je nenavadno, kako (tudi) lahko nastane knjiga. Ko so na enem od zasedanj kamniške občinske skupščine obravnavali osnutek odloka o zaščiti kamniškega Starega gradu, nakar naj bi sprejeli globalno zaščito za vse spomenike naravne in kulturne dediščine v kamniški občini, je inženir **Bojan Pollak**, občinski svetnik, sicer pa znani gorski reševalec in vodnik ter nasploh gornik od nog do glave, pripravil seznam nekaterih naravnih posebnosti Kamniško-Savinjskih Alp na kamniškem območju. »Ta seznam je videl **Marijan Stele**, ki je ravno takrat prevzel delo občinskega ministra za turizem,« piše v uvodu k svoji knjigi »Naravne znamenitosti Kamniško-Savinjskih Alp na kamniškem območju«, ki jo je letošnjo pomlad izdala Občina Kamnik. Šlo je za promocijo turizma kamniške občine, novi občinski minister je z avtorjevim dovoljenjem objavil ta seznam »in na novinarski konferenci ob koncu poletja 1993 izjavil, da pripravljamo izdajo opisov teh znamenitosti. To me je presenetilo, saj se še nisem nameraval ukvarjati s tem. Toda nisem ga hotel postaviti na laž, ker mi je zaupal. In tako mi ni preostalo nič drugega, kot da sem začel resneje zbirati*

podatke o naravnih posebnostih, predvsem pa jih obiskovati, preverjati in fotografirati.«

Lansko jesen, ko je bila zbrana večina podatkov, se je avtor skupaj z založnikom odločil objaviti to, kar je zbral — ne vseh 52 načrtovanih znamenitosti tako, kot si je bil zamislil, pač pa toliko, kolikor je imel gradiva na voljo. »Predvidevam, da bi bile lahko manjkajoče posebnosti vključene ali v prvi ponatis, verjetneje pa v posebni knjižici, saj je zbranega že precej gradiva in tudi fotografij. Tam bi poskusili popraviti tudi netočnosti in napake, ki so prav gotovo v tej knjigi, če jih bomo našli, poleg tega pa dodati še kakšno poglavje, kot na primer opise izletov in tur z obiskom več naravnih znamenitosti na isti turi, izletu in podobno,« kot v predgovoru piše Bojan Pollak.

V dolgem uvodu avtor uvaja bralca v svojo knjigo in predvsem pojasnjuje, kako izkušen mora biti človek, ki se odpravi na ogled posamezne znamenitosti, kakšno opremo naj vzame s seboj, kako zahtevno pot lahko pričakuje, ali naj se morebiti celo dogovori za spremstvo izkušenega vodnika določene kategorije, od kod je najprimernejši dostop, kdaj se je najprimerneje odpraviti na pot in kakšno literaturo naj bi obiskovalec prej pregledal.

Za pokušino z dovoljenjem avtorja ponatiskujemo opise nekaterih naravnih znamenitosti iz te knjige: da bi obiskovalci Alp na kamniškem območju vedeli, da je nedaleč od njihove poti pomembna zanimivost in da bi katero od teh, ki je glede na težavnost primerna njihovu gorniškem znanju in usposobljenosti, tudi obiskali. (Op. ur.)

KRVAVA (RDEČA) LOKEV

Jezerce (mlaka) z značilnim rdečim dnom v Kalcih med Jermanovim turnom in Kalškim grebenom, nadmorska višina približno 1700 metrov.

Težavnost dostopa: zahtevna pot; izhodišče: Kokrsko sedlo ali Krvavec; težavnost dodatnega dostopa: zahtevna pot; čas hoje: dve do tri ure; kategorija vodnika: B; najprimernejši letni čas obiska: od julija do oktobra; kategorija vodnika za dodatni dostop: B.

V veliki kotanji pod vzhodnim ostenjem južnega dela Kalškega grebena se je na dnu nabrala plast neprepustnega blata, ki je nastala s preperevanjem rdečkastega apnenca in glincev. Ko se topi sneg in ob močnih padavinah, se na tej plasti zbira voda in tam ostaja. Tako nastane jezerce. Ime je dobilo po značilni rdeči barvi dna, ki spominja na barvo krvi. In to je ravno tista posebnost, ki loči to lokev od množice podobnih, ki so narejene na pašnih planinah. Možno pa je, da so k nastanku tega miniaturnega jezera prispevali tudi ljudje, ko so v teh koncih še pasli ovce, da jim je služilo kot napajalo. Verjetno so naredili manjšo pregrado oziroma zamašili z ilovico požiralnike, podobno kot delajo na pašnih planinah napajališča za živino, ostalo pa je naredila narava sama.

Krvava lokev: na eni strani je kamenje, na drugi zelenje, zadaj so Rinke, Turska gora, Brana in Planjava

Poleg imena Krvava lokev (woku) je zaslediti tudi imena Rdeča mlaka ali Rdeča lokev, kraj sam pa imenujejo tudi Pri lokvi (Pri Voklu oziroma Pr woku ali Pri rdeči lokvi oziroma Pr ta rdečmo wokl).

Jezerce ima obliko razpotegnjene črke U in je veliko približno 20 x 8 metrov, precej plitvo (približno 1 m) in v močni suši skoraj presahne. Občasno sta ob strani še dve manjši luži (2 x 1 m). V njem živijo vodni pupki in verjetno še kaj. Leži v idilčni dolinici, ki je prava zelena oaza v kamniti puščavi melišča, ki se z ene strani spušča izpod Kalškega grebena. Poleg zelene trave

poživljajo okolico še redki macesni na gozdni meji in grmiči rušja.

Na severni strani je ponikva, kamor ponika odvečna voda oziroma vsa ostala voda. Kadar je vode veliko, to je ob hudem nalivu, se naredi tudi tam manjše jezerce, ki pa takoj, ko se zmanjša dotok vode, izgine.

Dostop: S Kokrskega sedla gremo po označeni stezi, ki vodi na Krvavec, najprej na greben, ki povezuje Kalško goro s Kalškim grebenom. Po stezi se nato spustimo v Kalca in ji sledimo vse do tam, kjer se začne dvigovati proti Škrbini. Tu zavijemo levo navzdol in po brezpotju (melišču) pridemo do Krvave lokve po približno dveh urah in pol zmerne hoje.

Lahko gremo tudi s Krvavca ali pa iz doline Korošice, vendar je najmanj zadnji del v vsakem primeru potrebno prehoditi po brezpotju. Zato je priporočljivo spremstvo primerne vodnika (B).

LEPI KAMEN

Ledeniški kladi s kočjo in lovskim opazovališčem (prežo) na robu ledeniške morene pod jugozahodnim pobočjem Brane, nadmorska višina 888 metrov.

Težavnost dostopa: lahka pot; izhodišče: Dom v Kamniški Bistrici; težavnost dodatnega dostopa: lahka pot; čas hoje: tričetrt ure do ena ur; kategorija vodnika: A; najprimernejši letni čas obiska: od pomladi do jeseni; kategorija vodnika za dodatni dostop: A.

Za to, da je bil nekdaj v dolini Kamniške Bistrice ledenik, je veliko dokazov. Dokaz je že sama oblika doline, pa značilni robovi čelnih ledeniških grobelj (moren) in veliko ledeniških klad, balvanov, ki jih je odložil ledenik oziroma so ostale potem, ko se je ledenik stopil.

Ena od takih ledeniških klad je tudi Lepi kamen. To sta pravzaprav dve ogromni ledeniški kladi, dolgi in široki več deset metrov in visoki okoli 10 metrov. Glede na obliko lahko sklepamo, da je bila prvotno to samo ena klada, ki je kasneje počila v dve. Vendar je razpoka tako velika, da ne daje vtisa, da je bila to prej samo ena klada, kot je primer pri Žagani peči. Z vseh strani razen z ene imata navpične, tudi previsne stene. Zgoraj sta porasli z drevjem. Na njihju so lovci postavili kočico in prežo. Povezali so ju z lesenim mostičkom. V bližini je še več velikih ledeniških klad, vendar ni nobena take oblike in velikosti. In obe skupaj sta Lepi kamen.

Na vrh Lepega kamna se lahko povzpnejo po lesenih stopnicah. Z njega je prav lep razgled po celem Koncu, posebej še, če nismo vrtoglavi in po precej pokončni lestvi splezamo na samo prežo. Ta je že precej dotrajana, zato posebna previdnost ni odveč. Po zimah z obilnimi snežnimi padavinami je spomladi ob toplih in sončnih popoldnevih od tu zanimivo opazovati snežne plazove, ki grmijo z Brane.

Lepi kamen stoji skoraj na robu morene, še v gozdu. Proti severu je svet nekaj časa skoraj raven in po nekaj desetinah metrov pot pripelje na široko jaso, kjer so senik in krmilnice. Tudi od tu je lep pogled proti Koglu, Skuti in Turski gori.

Ime je Lepi kamen dobil menda od najemnika lova v Kamniški Bistrici v prejšnjem stoletju, ki je dal nanj postaviti lovsko kočico. Ker je bil verjetno bolj nemško usmerjen, je kamen in kočico na njem imenoval

Zauberštajn (Sauber Stein), kakor je mogoče še kdaj slišati med domačini.

Dostop: Od Doma v Kamniški Bistrici gremo po cesti, ki vodi v Konec, ali pa po označeni poti, ki vodi na Kokrsko sedlo. Ko pridemo z označene poti spet na cesto na ovinku in križišču (desno vodi cesta do spodnje postaje tovarne žičnice na Kamniško sedlo), gremo še naprej po cesti do naslednjega križišča. Tu gre levi krak v Konec, desni pa proti Jermanci. Zavijemo po slednjem. Toda ne držimo se ga več kot kakih 50 metrov. Tu zavijemo levo na cesto, kolovoz, ki kmalu pride do hudournika. Po tej cesti se nato zlagoma vzpenjamo na zgornji rob morene prav do Lepega kamna. Od Doma je približno trideset ure do eno uro. Ker je dostop po gozdnih cestah dokaj enostaven, če se le natančno držimo navodila, poseben vodnik običajno ni potreben.

Vračamo se lahko po drugi strani. Na zahodni strani jase poiščemo neoznačeno pot, ki vodi proti zahodu. Ta nas popelje skozi gozd in čez hudournik na cesto. Po njej gremo navzdol mimo spodnje postaje žičnice na Kokrsko sedlo in naprej mimo Žagane peči do odcepa ceste za Lepi kamen in Jermanco. Do tega odcepa je okoli pol ure hoje.

MALI IN VELIKI PODI

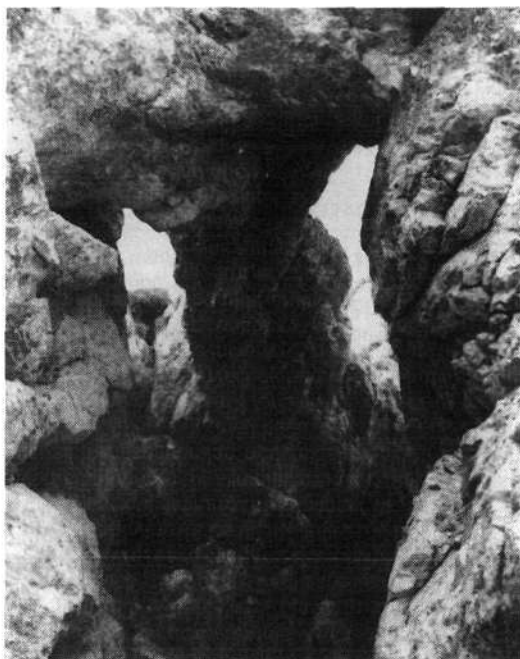
Zakrasela planota pod Grintovcem in Skuto, Rinkami in Tursko goro, visoka od 2000 do 2200 metrov nad morjem.

Težavnost dostopa: zahtevna pot; izhodišče: Kokrsko sedlo; težavnost dodatnega dostopa: zelo zahtevna pot; čas hoje: eno uro do začetka; kategorija vodnika: B; najprimernejši letni čas obiska: od zgodnjega poletja do jeseni; kategorija vodnika za dodatni dostop: C, gorski vodnik.

V osrednjem delu Kamniških Alp, kjer té segajo najvišje, niso samo strmi vrhovi, ampak sta na južni strani tudi prostrani planoti. To so Veliki in Mali podi.

Veliki podi so na zahodu omejeni z Dolgimi stenami in Grintovcem, na severu je bariera Malega Grintovca, Dolgega hrbita, Štruca in Skute, na vzhodu je za mejo Sleme, na jugu pa se planota prevesi v bolj ali manj prepadne stene Velikega in Malega hudega grabna med Jurjevsko betico (Kobilno glavo), Koglom in Velikim Grebenom. Najvišji del osrednjega dela so Legarji, seveda pa na gornjih robovih segajo Veliki podi tudi

Dvojni most v krnici pod Štruco

Dvojno okno na Velikih podih

višje. V zahodnem delu Velikih podov, na vzpetnici nad križiščem poti, stoji tudi bivač Pavla Kemperla, ki ga je postavila postaja GRS Kamnik leta 1973, ob 80. obletnici ustanovitve PD Kamnik.

Mali podi so na zahodu omejeni s Slemenom in Skuto, na severu z Rinkami in Tursko goro, ki jih omejuje tudi na vzhodu, na jug pa prepadajo v Žmavčarje s kratkimi, navpičnimi stenami, ki imajo samo en neplezalski prehod.

Na njihovem jugozahodnem robu so kmalu po koncu druge svetovne vojne postavili bivač, ki ga je alpinistični odsek PD Ljubljana Matica v začetku sedemdesetih let zamenjal z novim.

To sta dve povsem zakraseli in skoraj popolnoma goli planjavi, kjer nastopajo kraški pojavi. Svet ni raven, vendar ni velikih višinskih razlik na kratkih razdaljah. Planoti sta razbrzdani z različnimi prepokami, skale so polne škrapelj, žlebičev, mostičev, votlinic in drugih posledic delovanja vode. Veliko (čez sto) je tudi kotličev, to je manjših ali večjih brezen, v katerih se še pozno v poletje zadržuje sneg. Precej je že raziskanih, vsi pa še ne, saj odkrivajo vedno nove. Tako so poleti leta 1994 angleški jamarji raziskovali svet med bivačkom na Velikih podih in Mlinarskim sedlom, kamniški pa vznožje zahodne strani Kogla in pri tem odkrili okoli 70 novih jam — brezen. Pri nekaterih je sneg preprečil nadaljnje raziskave.

Med svetlosivim skalovjem je tudi nekaj redkih zelenic, kjer je s preperevanjem nastalo vsaj nekaj zemlje, ki daje podlago za rastlinstvo in tako deloma razbija bleščečo sivino apnenca. Te zelenice so pogostejše na spodnjem delu planote, medtem ko jih na zgornjem praktično ni več.

V travnih vesinah za Koglom, nekako že pod robom Velikih podov, so pred sto in več leti pasli Murijeve, po domače Mlinarjeve ovce z Jezerskega. Gonili so jih čez Kokrsko sedlo v Konec in nato čez Žmavčarje na Male pode in pod Slemenom za Kogel. Zato je v manjši krcnici za Koglom, dober streljaj od studenčka pod Skuto, še mogoče odkriti ostanke okroglega pastirskega stanu. Hrano so pastirju nosili po prehodih čez sedlo med Grintovcem in Dolгим hrbtom in od tod je nastalo ime Mlinarsko sedlo. Fanta, ime mu je bilo Jurij, ki je nosil hrano pastirju, je nekoč zajela taka megla, da je zgrešil pot in se ubil na jugozahodnem delu Velikih podov v grapi, ki je po njem dobila ime Jurjevec.

Je pa na Velikih in Malih podih tudi še nekaj izrazitejših posebnosti. Tako je v krcnici pod Štruco zanimiv naravni most, ki je sestavljen iz dveh delov, obokov. Srednji steber pa ni pokončen, ampak je postavljen od strani, tako da se od spodaj vidi kot most z enim samim lokom. Od zgoraj pa se lepo vidita dva loka in steber med njima. Most je dolg skoraj deset metrov in obok je dobra dva metra nad tlemi. Odprtini na zgornji strani sta manjši, široki približno tri do štiri metre. Širina mostu je tudi precej več kot meter, tako da moremo prav lepo priti čezenj.

V vzhodnem, zelo strmem delu grebena, ki se sredi Velikih podov vleče od Legarjev proti vzhodu in z juga omejuje krcnico pod Štruco, je žleb, ki ima v sredi dveh okni. Ta žleb je skoraj dva raztežaja nad markirano potjo, samega dvojnega okna pa se s poti ne vidi. Če ga hočemo videti, moramo priti prav do njega. Most, pravzaprav okni, sta več kot deset metrov nad gruščem in če hočemo priti do njiju, moramo plezati. Odprtina, ki gleda na pode, je široka približno meter in visoka tri do štiri metre. Ena od odprtin na zgornji strani je dolga približno štiri metre in ožja od metra, druga ima manj kot tri metre dolžine in manj kot pol metra širine. Na zgornji strani se žleb nadaljuje in je porasel s travo, pod oknom pa je manjša votlina, ki se ji strop znižuje do tal.

Naslednja zanimivost so vulkanske bombe oziroma ostanki delovanja vulkana. Ko je še deloval vulkan na območju Smrekovca (Krnes, Kamen, Smrekovec), so njegove izbruhanine padale tudi na svet zahodno od njega. Tako so ostanki v dolini Kamniške Bistrice, Bistričice, Potoka, v dolini Kokre, pa tudi na Malih in Velikih podih. Po dolinah je to porfir, keratofir in tuf, v višavah pa najdemo predvsem vulkanske bombe. Te so v obliki bolj ali manj okroglih ali jajčastih vložkov v apnenčastih skladih in imajo premer od nekaj centimetrov do nekaj decimetrov. So drugačne barve, predvsem sivkasto rjave, in druge odpornosti. Glede trdnosti se drobijo hitreje od apnenca in jih celih v grušču praktično ne najdemo. Zato so pa odpornejše na delovanje vode in štrljijo iz gladkih, od vode razjedanih plasti. Najnižje jih najdemo že v grapi pod Koglom in nato vse do bivaka na Malih podih. Na Malih podih so predvsem v območju pod Skuto, na Velikih podih pa predvsem v zahodnih plateg Slemena, kjer jih lahko opazujemo z zavarovane označene poti.

Ko gremo čez Male pode po poti, ki prečka melišča, ko se spušča izpod južnega ostenja Kranjske Rinke, lahko

Okence v vznožju južne stene Kranjske Rinke

opazimo v levem delu tega ostenja dve temni odprtini. S poti same se ne vidi, ali sta to samo zijalki ali kaj drugega. Ko pa pridemo bližje (po grušču je 80 metrov višinske razlike), vidimo, da se leva, izrazita zijalka slepo konča, ima pa na levi strani okence. To je velikosti

»Vulkanske bombe« v apnencu

Foto: Bojan Poliak

približno meter krat pol metra in ga ustvarja lok svetlejšega apnenca.

Slab raztežaj desno od te zijalke pa je pravo okno. Gra-pa, ki se spušča skoraj s samega grebena Kranjske Rinke, gre tik pred meliščem skozi steno — okno. To je široko na najožjem mestu več kot tri metre in visoko več kot pet metrov. Dno je strmo in izprano. Skozenj gre tudi plezalna smer, ki ima na začetku mesta IV. težavnostne stopnje, višje pa je bistveno lažja.

Na Malih podih je še en most, ki pa ga, čeprav je čisto zraven poti, običajno ne opazimo. Tudi ta je verjetno nastal iz dveh kotličev, ko se je podrla stena med njima. Ko gremo po označeni poti z vrha Turskega žleba proti Skuti, je — tik preden pot doseže neizrazit greben — na levi strani poti v smeri hoje vidna v skalah pod potjo odprtina. Ko stopimo bližje, vidimo, da je to pravzaprav na pol podrč kotlič, ki ima votlino. Tej votlini se je udri strop, tako da vmesni del ustvarja most. Ta je dolg kakšne tri do štiri metre, širok približno meter in tudi več kot meter debel.

Čeprav svet na Velikih in Malih podih ni prepaden, pa zaradi razdrapanosti ni enostavno prehodni. Posebno je nevaren v gosti megli, ko se, če nismo dovolj pazljivi in ne sledimo markacijam, kaj hitro izgubimo.

Gorske slike v planinskem muzeju

V Švicarskem planinskem muzeju v Bernu so 1. avgusta zapri poletno, po vrsti že šesto in doslej največjo predstavitev švicarskih gorskih slikarjev. Gildejevo združenje, ustanovljeno leta 1988 v Grindelwaldu, si je zadalo za cilj, da bo spodbujalo sodobno gorsko slikarstvo v vseh njegovih oblikah in pojavih. Strokovna žirija je izmed 303 na natečaj prispelih del izbrala za razstavo 134 slik 62 avtorjev, umetnic in umetnikov iz celotne Švice. Nastal je lep pregled aktualnega švicarskega gorskega slikarstva, ki so ga poznavalci označili kot primerno kakovostnega, saj so eksponati pokazali osevelžno mnogostransko prikazanih motivov, slogovno zrelost in primerno uporabljene tehnike.

Razstavljajoči slikarji, med katerimi je bilo tudi enajst žensk, se v največ primerih poklicno ukvarjajo z gorskim slikarstvom ali pa je to njihov konjiček, odkar so v pokolu. Kot posebnost naj omenimo, da ima približno polovica razstavljajočih slikarjev stalno bivališče ali svoj atelje v gorsko krajino, kar kaže na njihovo trdno povezanost z gorsko krajino. Skoraj vsi člani Gildejevega združenja švicarskih gorskih slikarjev so se odločili sodelovati na letošnjem natečaju, razstava pa naj bi gorskemu slikarstvu dala nove spodbude. Umetniku, ki je po mnenju žirije naslikal najboljšo na razstavi predstavljeno sliko, so podelili »kristalno nagrado«.

Zdravniki svarijo pred alkoholom

Alkohol gorskim popotnikom bistveno zmečča kolena. To potrjuje raziskava Dunajske univerzitetne klinike, kot poroča Münchenska strokovna revija Zdravniška praksa. Tudi razmerno majhne količine alkohola zvečer v planinski koči naslednji dan bistveno vplivajo na kondicijo. Alkohol zmanjšuje vzdržljivost, ki bi jo potrebovali naslednji dan, posledica pa je takšna, da se gorski športnik hitreje utruji in da se poveča nevarnost za nesrečo. Zato naj bi se med gorsko turo izogibali celo skromnemu požirku iz ploščate stekleničke, ki ogreje telo in dušo, kot svetujejo zdravniki. Za alkohol, pravijo, naj v nahrbtniku ne bo prostora, ker tam nima kaj iskati.

Dunajski zdravniki so preiskovali skupino zdravih ljudi, ki se v prostem času ukvarjajo z gorništvom, starih med 18 in 42 let. Po zaigranem večeru v planinski koči ob pivu in vinu, vendar v prav skromnih količinah, so testne osebe poslali na obremenilni test na kolesnem ergometru. Čeprav je bila vsebnost ostanka alkohola v krvi med 0,0 in 0,2 promila, je bila moč zmogljivosti povprečno za 8,6 odstotka manjša kot v popolnoma treznem stanju.

Nevarno je tudi, kadar zapade sneg in samo pokrije brezna, zapolni pa jih ne. Takrat lahko pademo v kakšno brezno, podobno kot v ledeniško razpoko.

Dostop: Na Velike pode je najenostavnejši dostop s Kokrskega sedla, čeprav tudi ta zaradi Jurjevca ni povsem nedolžen. Od Cojzove kočice na Kokrskem sedlu gremo po poti, ki vodi na Grintovec. Dobrih sto metrov nad kočico je razcep in mi gremo po desni poti, ki pelje na Skuto. Pot se vzpenja v ključih in nato položno do grebena, na katerem je značilen ozek prehod Mala vratca. Tu se začnemo spuščati v Jurjavec. Pot je sicer opremljena s klini in jeklenico, vendar moramo biti previdni, da se ne spotaknemo ali kako drugače sfrčimo v prepad. Iz Jurjevca navzgor pridemo že na rob Velikih podov, vendar se pravi podi začno šele pri bivaku. Do tu je približno ena ura hoje.

Po podih se nato lahko sprehodimo po poti, ki vodi čez Sleme na Male pode do pod Štruce. Tu gremo lahko po brezpotju v krnico pod Štruco in po lahkem pečevju na označeno pot, ki vodi nazaj na bivač in Kokrsko sedlo.

Če pa si želimo ogledati še Male pode, potem nadaljujemo pot čez Sleme (klini in jeklenica), da se na drugi strani spustimo navzdol. Do bivaka na Malih podih ni poti, zato je potrebno izbirati prehode, da ne hodimo preveč okoli ali pa gor in dol. Še dobro uro je te poti. Lahko pa gremo po označeni poti do vrha Turskega žleba in se nato vračamo čez Skuto. Možnosti je veliko in lahko izberemo tisto, ki nam v tistem času najbolj ustreza.

Če nismo večji gorá in hoje po brezpotju, je močno priporočljivo spremstvo primerne vodnika, vsaj B kategorije. Če ga imamo s seboj, lahko kombiniramo ogled podov še z ogledom drugih reči pri prečenju s Kokrskega na Kamniško sedlo.

Seveda pa lahko na pode pridemo tudi z drugih strani: z Jezerskega čez Mlinarsko sedlo, z Okrešlja čez Turski žleb in iz Kamniške Bistrice čez Jurjavec, Gamsov skret ali Žmavcarje. Zadnji trije dostopi so po brezpotju in za tiste, ki jih ne poznajo, je ustrezen vodnik več kot samo priporočljiv.

Dostopi do posameznih posebnosti:

Okno na Velikih podih: Od bivaka na Velikih podih gremo po označeni poti proti Slemenu. Ko pridemo pod Štruco in se odpre možnost prehoda levo navzgor, gremo dober raztežaj s poti ob gladki steni po grušču do žleba. Približno 10 metrov nad nami je dvojno okno. Od bivaka je pol ure do 40 minut.

Most pod Štruco: Enako kot za okno na Velikih podih, nato še naprej in čez izpostavljeno mesto nad breznom naprej v krnico pod Štruco. Od bivaka približno pol do tričetrt ure.

Okno v Kranjski Rinki: Z vrha Turskega žleba gremo po poti proti Skuti na melišče pod Kranjsko Rinko, tu po večjem kamenju in skalah naravnost navzgor v smeri izrazite zijalke. Z vrha Turskega žleba je približno pol ure.

Most ob poti: Z vrha Turskega žleba gremo po poti proti Skuti navzgor pet do sedem minut. Okoli 30 metrov, preden se začnemo spuščati, je na levi strani most.

JEŽA '95 OD ANKARANA PREKO HRIBOV IN GORA DO MARIBORA

NA GLAVO OBRNJENA TRANSVERZALA

ŽARKO JESENOVEC

Starši so me navdušili nad obiskovanjem hribov in gora. V norih letih so mi zavarovane in označene poti postale premajhen izziv, toda moja premajhna odločnost in nasprotovanje staršev sta preprečila, da v nahrbtniku nisem nikoli nosil plezalne opreme.

Vsa leta sem kot večina planincev (gornikov) hodil na dvo- do štiridnevne ture po slovenskih gorah. Pred prijatelji sem se mnogokrat dokazoval s plezanjem po kakšni steni. V tuja gorstva nisem zahajal, ker za napol turistično osvajanje vrhov porabiš preveč denarja.

V meni pa se je ves čas počasi, vendar vse prodorneje rojevala misel, da te dnevne utrinke zlijem v celovitejšo podobo. Hotel sem opraviti daljšo turo, s katere bi se razen notranje zadovoljjen vrnil z različnim spominskim materialom.

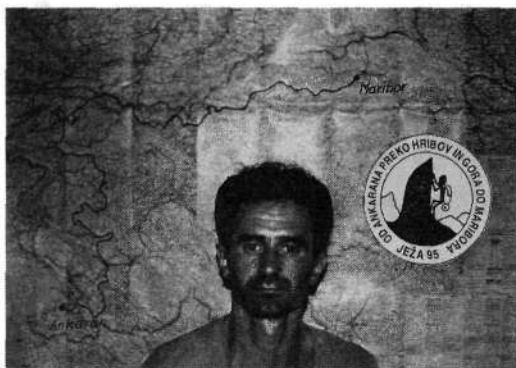
Misel je dozorela in odločil sem se za pot od Ankarana preko hribov in gorá do Maribora, na poti pa naj bi zbral vse žige, značke in večino razglednic Slovenske planinske poti. V nahrtniku bo prostor za fotoapararat in video kamero, ne pa za odvečno navlako. Vedel sem, da bo glavna nadloga obsežnost in teža opreme.

V zimsko spomladanskem času letošnjega leta sem s smučanjem, plavanjem, pohodi, tekom, telovadbo in kolesarjenjem krepil svoje telo. Kljub temu, da sem se včasih počutil kot na samotnem otoku, je to, da sem te aktivnosti večinoma opravljal sam, vzdigovalo mojo psihično trdnost, kar se je kasneje večkrat izkazalo kot zelo pomirjajoče. Z budnim očesom sem sledil kakršnimkoli vestem o gorski opremi. Kmalu se je to poznalo tudi v denarnici.

Brez pomoči astrologov, meteorologov in različnih čudodelnikov sem se odločil in na pot zakoračil 12. julija 1995.

Statistično je bila ta moja pot takale:

- na poti sem bil 23 dni; 21 dni sem hodil;
- na poteh sem bil 260 ur; 214 ur sem hodil;
- pot je dolga približno 750 kilometrov;
- višinska razlika vzponov in sestopov na celotni poti je približno 31 000 metrov;
- napravil sem približno 1.100.000 korakov;
- 5 dni je na poti delno deževalo;
- žena Cornelia mi je 10. in 17. dan pripeljala čisto perilo;
- prehranjeval sem se v kočah, gostilnah, hotelih in trgovinah;
- prenočeval sem v kočah in hotelih;
- na dan sem popil od 3 do 6 litrov tekočine;
- teža nahrtnika je bila med 15 in 22 kilogramov;
- na dan sem največkrat jedel samo en topel obrok;
- izgubil sem 5 kilogramov telesne teže pri svoji normalni teži 62 kg;
- nikjer na poti nisem imel ugodnosti;

Žarko Jesenovec pred zemljevidom Slovenije z označeno turo in svojim spominskim žigom, ki ga je sam izdelal za to priložnost

- na Triglav, Prisojnik in Storžič sem šel po najtežjih zaznamovanih poteh;
- pisal sem dnevnik;
- izpolnil sem pogoje za pridobitev znaka Slovenske planinske poti;
- posnel sem 2 uri in 40 minut video filma;
- napravil sem 75 posnetkov s fotoaparatom;
- zbral sem 56 značk in 41 razglednic kontrolnih točk Slovenske planinske poti;
- na večini kontrolnih točk sem odtisnil lasten spominski žig;
- celotno realizacijo ture od načrtovanja in izpeljave do finančnega kritja sem izpeljal sam;
- osnovni namen moje ture je bil čim več doživeti, posneti, fotografirati in občutiti, ne pa čim krajši čas;
- če bi komu posvetil svojo turo, bi jo vsem tistim, ki jim hribi in gore niso samo zbiranje žigov, lovorik in časovnih rekordov, ampak predvsem s pomočjo narave bogatenje svoje notranjosti.

POT PREKO PLEMENIC IN TRIGLAVSKEGA LEDENIKA DO KREDARICE

Ob večernem opazovanju prejšnje leto prehojenih postavno čokatih gor v okolici Kriških podov sem se po nasvetu prekaljenega gornika odločil, da naslednjega dne turo nadaljujem drugače, kot sem si jo doma zamislil. V zgodnjem jutru sem skozi belosive oblake in valujoče tančice megle od Pogačnikovega doma na Kriških podih sestopil preko strmih travnatih pobočij Bovškega Gamsovca (2392 m) v Luknjo. Po običajnem klepetu s sopihajočima in prepotenima neznanima planincema sem preko strmega zavarovanega začetka prišel na položnejši svet za robom severne stene poti čez Plemenice, med gorniki še vedno znane kot Bambergova. Sonce in veter sta meglo in oblake počasi vzdigovala, tako da nisem kaj dosti občudoval okolice.

Severna triglavska stena z vrisano smerjo, po kateri je najverjetneje šel naš transverzalni popotnik

Morda zaradi moje tihe hoje ali po naključju sem naenkrat zrl med rogove starega kozoroga. Z nesunkovitimi gibi sem iz nahrbtnika nežno vzel v vrečke in majico zavito kamero. Po hitrem sestopu s Prehodavcev po skalnatem melišču v Zadnjico Trente, na katerem je akumulator na več mestih poškodoval kamero, sem namreč z njo ravnal kot z dojenčkom.

Starček med kozorogi mi je veličastno razkazoval tričetrt metra dolge zakrivljene rogove, za katere bi prenekateri zbiratelj dal čeden kupček denarja. Kot se za visočanstvo spodobi, pa je, ko sem ga hotel še fotografirati, zažvižgal in odkorakal v meglo in samoto, kamor je nemara prišel poginit. Starost običajno predstavlja tudi modrost in me je morda prišel opozoriti na nekaj.

Preko kraških podov, po obliki podobnih sveže pečnim poticam ali štrucam kruha, sem skozi zadušljivo

meglo prišel do snega, ki ga je sonce čez dan tako grelo, da so morebitne stopinje v njem čez noč izginile. Ni pomagalo niti beganje z nogami niti z očmi, poti naprej nisem našel. Vrnil sem se do začetka snega, kjer sem se prepričal, da je na skali napleskana Knafelčeva markacija. S takšnim problemom sem se prejšnje dni srečal že večkrat, vendar nikdar v megli, na višini 2500 metrov, v snegu in med skalami. V gorah sem vedno iskal rešitev v smeri nadaljevanja poti, čeprav je to pogosto narobe. Odločil sem se, da grem naprej v levo z rahlim vzponom in da hodim eno uro. Da bi pričel morda tavati, nisem niti pomislil, kajti v tistem trenutku bi postal živčen. Megla mi je bila zaveznica, kajti bila je prav toliko gosta, da sem videl dovolj daleč, vendar ne toliko, da bi natančno videl, da stopam nad severno steno, če bi me bilo strah, pa bi postal nezanesljiv. Takrat seveda nisem vedel: če megle ne bi bilo, do tega sploh ne bi prišlo.

Preko jezerc snega, skal, kamenja, pozabljenih ležečih ali zabutih klinov sem ob zame spodbudnih vriskih ljudi nad menoj na vrhu Triglava delno s plezanjem stopil na Triglavski ledenik. Skoncentriran na stopinje v snegu nisem niti opazil, da je megla postala prozornejša. Ob zvonjenju sem dvignil pogled in videl približno petsto metrov pred seboj Triglavski dom na Kredarici. Nogi sta hoteli pospešiti, vendar sem nadaljeval preudarno. Z dvesto metrov nižje ležečega snega pod Kredarico sta vpila planinca. Iz posameznih besed sem doumel, da sta se izgubila na poti čez Prag. Vzpenjala sta se proti meni, vendar sem ju usmeril proti Kredarici.

S hojo po položnejšem ledeniku je napetost popustila. Rahel vzpon sem opravil hitro in že sem bil med radostnimi ali pa pričakovani polnimi planinci. Nagradil sem

Asfodel

Nebo je počasi odpiralo svoje zapornice, ko smo se začeli zbirati. Hoteli smo na Golico, da si ogledamo še zadnje narcise in malo razgibamo noge. Toda črno nebo nas je prepričalo, da gremo raje na Primorsko. Na Nanos!

Avtocesta proti Postojni je bila suha. Dober znak, smo si rekli in iskali na Ravbarkomandi naš cilj. Pravi fenski oblak je segal čez vrh in se spuščal v dolino. S primorske strani pa je prihajala nova pošiljka oblakov. Že pred cestninsko postajo je po avtomobilu zaropotal dež, zato smo se odločili, da počakamo, da nevihta mine, potem pa bomo zlezli na vrh.

Pa je bil račun brez krčmarja! Še krčma je bila zaprta, tako da nismo mogli na čaj. Toda hoteli smo narediti izlet!

Zapeljali smo nazaj na avtocesto in do odcepa v Cerknico. Da, prav ste uganili: namesto na Golico in Nanos smo se odpravili na Slivnico. Čarovnice še niso rajale okoli vrha, toda Javorniki so bili že pokriti z oblaki. Jezero se je srebrno svetilo in odsevalo oblake, ki so hiteli proti Slivnici.

Za Brestom smo parkirali in stopili v breg. Nekaj avtomobilov na parkirišču nam je dajalo pogum, prve dežne

kaplje pa so nas našle v borovem gozdu, na začetku poti. Nove markacije so nas varno vodile mimo križišč in že so nas pozdravljali prvi temnozeleni travniki na grebenu ter sem in tja kakšna roža. Precej skromno, smo si dejali.

Dež je postajal močnejši, toda anoraki so nas zaščitili pred nadležno vlago. Greben je postajal vse bolj odprt, razgleda pa ni bilo. Toda vse več rož je bilo! Modre površine so nam od blizu razkrile rastišča velecvetne orlice (*Aquilegia nigricans*), ki je pri nas precej razširjena in raste na travnikih od nižin pa do pasu ruševja.

Potem se je za hip pokazalo sonce in pred nami so zažareli beli cvetovi rastline, ki ji nismo vedeli imena. Visoko osrednje steblo je na vrhu zaključevalo socvetje bele barve, spodaj so bili cvetovi že odprti, zgoraj pa so stali pokoncu in tesno ob stebelu. Rastline so rasle v šopih, po več skupaj, in pokrivalo predvsem južno pobočje Slivnice pod vrhom.

Stopili smo do kočice in povprašali po imenu rastline. Niso ga poznali. Tudi oskrbniki koč niso več tisto, kar so bili nekoč! Saj jim ne zamerimo. Denar je sveta vladar, sicer pa obstajajo knjige o rožah, ali ne?

Radovednost je bila res velika. Ko smo se vrnili domov,

se z juho, čajem in čokoladno poslastico. Čevlji so bili od gaženja premočeni. Pogovor s planinci me je popejljal v običajni vrvež okoli Triglava.

Že čez pol ure sem v teniških copatih odšel na vrh. Doma sem s pomočjo literature ugotovil, da sem na južni strani Triglavskega stebra prišel preko Kugyjeve police ali nad njo na Triglavski ledenik. Pot, po kateri

sem delno hodil, je bila nekoč zavarovana in zaznamovana. Poznali so jo že trentarski divji lovci. Za širše množice jo je kot turist odkril **Kugy**.

V spominu mi bo zelo dolgo ostala gorska vznemirjajoča odisejada. V očeh so mi še bolj zrasli uspehi naših alpinistov. Sedaj tudi vem, da so gore tudi v slabem vremenu lahko doživljete.

KAKO MALO POTREBUJE ČLOVEK, DA JE SREČEN!

IZLET PO PRLEŠKIH GRIČIH

ERNA MEŠKO

*A jaz po gričih naših hodim,
ker ne morem več v goré,
v spominih lepih tam vasujem,
kjer najbolj srečno je srce.*

Povabila me je hčerka Benjamina, da se peljem z njo na Kog in v Jastrebcce, da bova obiskali družino sina in brata Maksa, ki se je pred leti priženil na lepo **Topolovčevo** kmetijo. Razveselila sem se njenega načrta in predlagala, da bi se peljali preko Litmerka — Prleškega Triglava ter spotoma obiskali še nekaj najinih ljubih znancev. Predlog je bil z navdušenjem sprejet in v petek, 15. avgusta letos, sva se odpravili na pot. Vremenska napoved je bila sicer slaba, a vseeno se ni uresničila in razveselil naju je lep poznoपोleten dan, ki nama je omogočil, da sva uživali ob prekrasnem razgledu po naši lepi Prlekiji, njenih vinorodnih gričih, bleščočih se domačijicah, ki so kar tekmovala med seboj, katera bo imela več in lepše cvetje na oknih in

sem pogledal v Pintarjevo knjigo »Rože na Slovenskem« in na 35. strani odkril našo lepoticco. Po mitičnem verovanju starih Grkov, piše na 35. strani, so duše umrlih v podzemeljskem svetu najprej prišle na travnike, na katerih je cvetel asfodel. To ime je dobila tudi rastlina oziroma rastlinski rod, ki mu na Slovenskem pravimo **zlati koren ali asphodelus**. V naših krajih raste navadni zlati koren (*Asphodelus albus*) zlasti na Nanosu, Čavnu, Vremščici, Slavniku, na Ulovki in na Mrzlici.

Avtor knjige pravi, da gre v resnici za rastlino, ki je vredna vstopa v bajeslovje: postavno, lepocvetno in tudi malce nenavadno. Beli listi cvetnega odevala imajo po sredini temno črto. Dolgi listi, ki poganjajo iz kratke korenike, spominjajo na liste narcis. Korenika pa je vretenasta z odebeljenimi koreninami. Tega seveda nismo videli. Skoraj bajno pa je bilo tudi doživljete, ko smo na grebenu, ki ga prerašča nizka trava, med katero smo poleg alpskega ranjaka opazili tudi solzice, naleteli na asfodelus.

Spet se je potrdila stare resnica, da je potrebno na goro priti večkrat, kajti zmeraj ti ponudi drugačno lice. Vsa težava je v tem, da je gorá tako velika, mi pa imamo samo eno življenje, pa še tega ne znamo vedno prav uporabiti.

Aleksander Čičerov

okrog doma. Naš človek pač ne živi samo od kruha, srce nenehno vabi, da se ozira po lepoti.

Že zjutraj se je Benjamina pripeljala iz Ruš in po kratkem, pristrčnem srečanju z domačimi sva se skozi Ivanjkovce po vinski cesti odpeljali na Litmerk in spotoma obiskali **Petovarjeve**, to se pravi Vlasto in Cirila, ki živita v prelepem domu nad vinogradom. Zelo sta se naju razveselila in naju — seveda po prleški navadi — takoj postregla. Ciril in Benjamina sta odšla občudovat prekrasen razgled od blizu in daleč, medve z Vlasto pa sva v prijetnem kramljanju podoživljali svoje materinske in gospodinjске skrbi in radosti.

Vse prehitro je prišel čas slovesa. Sklenili sva, da pojdeva obiskat še **Simoničeve** na bližnji Strezetini, da pozdraviva predvsem mamo Mico, ki živi tukaj vsa srečna s svojo hčerko in vnukinjo. Obilica cvetja krasi okolje, vse naokrog pa se razprostirajo prekrasno negovani vinogradi. Mama je stara že 94 let, a z obraza ji veje zadovoljnost. Pravi, da ji tako lepo še nikoli ni bilo. Prav nenavadna izjava v tem krutem današnjem svetu! Mica je bila dolgoletna cerkvena pevka in tako sva ob slovesu veselo nasmejani zapeli »Sem deklica mlada vesela«. Dve starki, ki ne štejeva let, ampak samo pomladi...

Želeč, da se še kdaj srečni vidiva, sva se poslovili in se napotili proti Ormožu. Prekrasen je bil pogled proti Pohorju, Ravni gori, Ivanjščici, Kalniku, čisto pred nama pa se je razlivala mogočna Drava, ki že od nekdaj meji Slovenijo s Hrvaško. Zavili sva proti Loperščicam in se ustavili pri **Amerikančevih**, katerim dolgujem hvaležnost, da tako vzorno upravljajo to domačijo, ki je tudi moj rojstni dom. Vsi smo bili srečni, da smo se zdravi in zadovoljni videli.

Vse prehitro nam je mineval čas in morali smo se posloviti. Nadaljevali sva pot skozi Središče ob Dravi proti Kogu. V Jastrebcih sva se ustavili in bili ljubeče pozdravljeni pri naših **Meškovich**. Na prijetnem počivališču ob mogočni lipi na dvorišču nam je sproščeno tekel pomene in že je prihitela Gitica in nas povabila v lep dom k izvrstni južini.

Dan se je nagnil in hvaležni za prijetno srečanje sva se morali posloviti. Sonce je zahajalo, ko sva se vozili skozi Šalovce — in kako sva se začudili, ko naju je na križišču sredi gozda razveselila mogočna cvetlična greda. Nekaj nenavadnega sredi gozda! Pogruntavščina Turističnega društva Središče ob Dravi!

Svoj izlet sva končali pri Sv. Tomažu, od koder sva lahko občudovali v večernem soncu ožarjen prleški gričevnat svet in tudi tukaj imeli priložnost posedeti med dobrimi ljudmi.

NJENA DOLINA

HELENA GIACOMELLI

Sonce na ogolelih vejah, šumenje odpadlega listja pod koraki, splašen prelet drobne ptice, samota. Svetla otožnost poznojesenskega gozda.

V bregu, dobro uro hoda iz doline proti planini, iztrgani na gozda, travnata planjava. Na njej rjava zaplata zorane zemlje, raztežaj od steze kmetija. Zasanjana v rosнем jutru, romantična (... v odmevu spomina mehko zvenijo citre...) v očeh popotnika. Planinca.

Z zadnjo platjo se domačija utrujeno naslanja v strmino, prednja je z majhnimi okni obrnjena k soncu. Proti dolini. Kamor se vedno vračaš. Ko, srečen, použiješ svoj dan na planini. Ona, gospodinja te hiše, pa je, zgrbljena pod težkim nahrbtnikom, dolini vedno obračala hrbet. Se iz nje vračala v samoto bregov.

»Tako j bi šla živet tja dol,« je nekoč s skodelico črne kave položila predte tudi svoje zatrite želje. Iz rok se ji je skotalil klobčič trpkosti: »Dela sem vajena, to ni najhujše. Nošnja, to je pa garanje. Vsa sem preč. Drugi dan se komaj spet poborem,« se je zastrmela skozi okno. Se zamaknila tja, čez temni rob gozda, v svetlobo nad dolino.

»Zdaj še kar gre. Pozimi pa ni nobene gazi. Samo naše stopinje v snegu. Tudi po teden, dva ne pride človek blizu. Le kdo bi tedaj rnil v planino, če mu ni treba! Jaz pa moram dol. V trgovino, ko zmanjka reči. Otroka v šolo. K zdravniku, kadar še moreš. No, saj pride; ko je zelo hudo, pride sem gor. Kakor pač lahko,« je postajala vse večja in težja njena samota. Kot bi se z brega

odtrgala kepa snega, se valila, debelila in grozila, da bo zadušila vse, kar se bo znašlo na njeni poti.

»Pa on noče v dolino,« se je z očmi uprla v kuhinjska vrata. Če bi jih on, njen mož, odrinil in vstopil, bi se spet zaprla v molk. In pod večer, ko roke brezvoljno obležijo v naročju, z grenkobo pestovala boleče hrepenenje. Po svoji dolini.

»Noče dol. Pravi, da nisva še tako stara, da ne bi zmogla življenja tu gor. Ampak jaz jih imam že čez petdeset. In sem hudo utrujena,« klobčič trpkosti ni imel konca.

»Tako rada bi še enkrat videla Brezje! Petnajst let že nisem bila tam. Kar s kolesom bi šla. Kot takrat, ko smo bili mladi. Ko sem živela v dolini,« so se ji zasvetile oči in spomini so ji zgladili gube na obrazu.

Ni še enkrat videla Brezij. In ni prišla živet »tja dol«. Pripeljali so jo. V krsti. V njeno dolino. Potem, ko je, ne prvič, vendar tokrat zadnjič, zbežala. V svoj svet. Nedaleč od domačije. A neskončno oddaljen od vseh. Sedla je na skalnat rob, ki se je lomil v dolino. Utrujena od samote, razjedena od praznega upanja je morda razklenila naročje. Odvrгла bolečino in hrepenenje. Pretrgala nit življenja. Spomladi, ko je cvetel teloh v bregu nad domačijo.

Sonce na prosojnih, mladozelenih listih dreves, nizka trava, gost ščebet ptic, svetla samota pomladnega prebujenja. Pričakovanja.

V bregu, na pol pota med dolino in planino, kmetija. Pravljično sanjava v rosнем jutru, čarobna v očeh tihotnega popotnika, planinca... V odmevu spomina ječijo strune citer...

Letošnje poletno vreme na Kredarici

Letošnji poletni temperaturni povpreček na Kredarici je znašal 5,4°; bil je za 0,5° nad dolgoletnim temperaturnim povprečkom poletja. Poletni temperaturni ekstremi so se gibali med 17,8° (maksimum) in -5,7° (minimum). Skupno je v vseh treh poletnih mesecih padlo 496 mm padavin, kar je 77 % normalne poletne količine padavin. Iz navedenih podatkov zaključimo, da je bilo letošnje poletje na Kredarici rahlo pretoplo in premalo namočeno.

Podrobnosti po posameznih mesecih so naslednje:

Mesec junij je bil rahlo prehladen. Njegov temperaturni povpreček je znašal 2,5°, kar je za 0,7° manj od dolgoletnega povprečka (obdobja 1961—1990), ki znaša 3,2°. Zato pa je bil mesec julij občutno pretopen, saj je bil njegov temperaturni povpreček 8,5° kar za 2,7° nad normalno vrednostjo. Avgustovski temperaturni povpreček 5,2° pa je bil za 0,6° pod dolgoletno normalno avgustovsko vrednostjo. Najvišje in najnižje mesečne temperature (ekstremne mesečne temperature) so bile v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov. Junjski temperaturni maksimum je znašal 13,4° (21. junija), minimum pa -5,1° (23. junija). Julijska ekstrema sta bila maksimum 17,8° (27. julija) in

minimum 2,0° (7. julija). Avgustovski maksimum je znašal 12,7° (1. avgusta), minimum pa -5,7° (31. avgusta).

Sonce je obsevalo Kredarico v juniju 114 ur, v juliju 203 ure in v avgustu 127 ur. Razmeroma visok je bil povpreček mesečne oblačnosti v juniju - 7,8 desetine pokritosti neba, njegov dolgoletni povpreček pa znaša le 6,9 desetine pokritosti neba. Julijski povpreček oblačnosti je znašal 6,0 desetine pokritosti neba, njegov dolgoletni povpreček pa znaša 6,3 desetine pokritosti neba. V avgustu je znašal povpreček 6,9 desetine pokritosti neba, njegov dolgoletni povpreček pa znaša 6,0 desetine pokritosti neba. Skratka, prvi in zadnji poletni mesec sta bila prekomerno oblačna, srednji pa je bil podpovprečno oblačen.

To se odraža tudi v posameznih mesečnih višinah padavin. V juniju je padlo 118 mm moče, kar je 85 % normalne višine padavin tega meseca. Poleg dežja je v juniju tudi nekajkrat še snežilo. Snežna odeja je ves mesec pokrivala Kredarico, njena maksimalna debelina je merila 140 cm. V juliju je padlo 130 mm dežja, kar je 64 % normalne julijske količine padavin na Kredarici. Avgust je bil s 184 mm padavin najbolj namočen poletni mesec. V tem mesecu je nekajkrat tudi že snežilo. Snežna odeja je štiri dni pokrivala Kredarico in okolico.

Letošnje poletno vreme na Kredarici in v njeni okolici planincem ni bilo najbolj naklonjeno.

F. Bernot

odmevi

Je zamolčana resnica tudi neresnica?

Načelnik GRS Slovenije je v svojem odgovoru na članek **g. Razesena** pod naslovom *Gore brez reševalcev* navedel nepreverjene in nepopolne podatke. Na njegovo pisanje odgovarjamo, čeprav smo se sprva odločili, da problemov ne bomo razčiščevali v medijih. Navsezadnje je prav, da se problematika osvetli tudi iz drugega zornega kota in da so tudi naši razlogi javno zapisani.

Vzrokov, ki so pripeljali do našega spora s postajo GRS Celje, je več. V navedenem članku so izrazito enostransko predstavljene samo posledice tega spora. Obenem članek odseva tudi stališče predsednika GRS Slovenije, ki ga je zavzel v tem primeru.

Naj navedemo bistvene točke našega nestrinjanja in predlogov:

- V Zgornji Savinjski dolini je bilo potrebno usposobiti za reševalce dobre in mlajše alpiniste, ki bi razbremenili domače reševalce in tudi v prihodnje omogočali čim hitrejšo pomoč ponesrečencu. Drugi reševalci postaje GRS Celje so od hribov oddaljeni najmanj 50 km (Celje, Velenje, Šentjur...). To objektivno podaljša dostop do kraja nesreče za več kot za eno uro, kar nedvomno ni v skladu s sodobno doktrino takojšnje pomoči ponesrečencu na kraju poškodbe. Sicer pa podrobnejša analiza reševalnih akcij zadnjih let potrjuje to dejstvo.

- Neuresničena želja, da se v Zgornji Savinjski dolini usposobi enega ali dva letalca-reševalca. To bi močno skrajšalo čas reševanja, ker helikopterju ne bi bilo potrebno čakati na prihod letalca-reševalca iz oddaljenih krajev (Celje, Velenje, Žalec). Helikopter namreč prileti z Brnika v Logarsko dolino v približno 15 minutah.

- Zdravnika, ki sta opravila veliko večino reševalnih akcij, sta bila prikrajšana pri osebni in zdravniški opremi.

- Pri reševalnih akcijah nismo imeli dostopa do službenega avtomobila GRS Celje. Prevoze po slabih gor-

skih cestah smo opravljali z lastnimi vozili. Največje probleme smo imeli pri transportu reševalne opreme iz skladišča v Solčavi, ker so navadna osebna vozila za to neprimerna. Stalna lokacija službenega avtomobila je bila v 60 km oddaljenem kraju. Reševalci so od tam prispeli s tem avtomobilom med akcijo ali celo po njej.

- Sredstva, ki jih naša družba namenjena za GRS, naj bodo v funkciji učinkovitega reševanja, ne pa za investiranje v neučinkovite objekte.

Poskusi reševanja problematike niso naleteli na razumevanje pri vodstvu postaje GRS Celje. Imeli smo z njimi tri neplodne sestanke. Zapisniki so bili enostranski in so pač po svoje prikazovali dejansko stanje in najrazličnejše dogodke. Pisno je bil z našo problematiko seznanjen tudi **g. Škerbinek**. Ob naši prošnji za ustanovitev samostojne postaje GRS Solčava so bili problemi podrobno predstavljeni. Naša pričakovanja so bila, da bomo z ustanovitvijo samostojne postaje lažje rešili naše probleme, hkrati pa uredili odnose s postajo GRS Celje.

Predlog za ustanovitev samostojne postaje GRS Solčava z navedenimi razlogi smo pisno posredovali GRS Slovenije. Imeli smo tudi pisno podporo planinskih društev in civilne zaščite na območju bivše občine Mozirje. Konkretnega pisnega odgovora z argumenti za ali proti na to pobudo nismo prejeli. Pač pa je bil organiziran sestanek v Mozirju (19. 5. 95), ki naj bi uredil razmere. Skupen napad g. Škerbineka in vodstva postaje GRS Celje na naše dotedanje delo in predloge je bil za nas veliko presenečenje. Neposredno po tem sestanku sta zaradi podcenjevalnega in žaljivega odnosa iz postaje GRS Celje izstopila **dr. Anton Žunter**, dolgoletni reševalec-letalec in krajevni zdravnik v Lučah, in **dr. Stanko Ošep**, domačin iz Solčave. Ker so očitno prevladali interesi, ki s skrbjo za ponesrečenca nimajo nobene zveze, nam ni preostalo drugega, kot da obvestimo GRS Slovenije o kolektivnem izstopu vseh ostalih reševalcev iz Zgornje Savinjske doline (štirje reševalci in dva pripravnikariki) iz postaje GRS Celje.

O planinski (in alpinistični) nekultiviranosti Zgornje Savinjske doline bo g. Škerbineku, upamo, odgovoril kdo drug. Glede števila in usposobljenosti alpinistov, statistike reševanja in neaktivnosti pa naslednje:

- Neprijazna ocena o komaj 9 naših alpinistih je bila podana na podlagi števila registriranih alpinistov v preteklem letu. Vsi alpinisti seveda niso člani AO-jev ali pa so člani le-teh izven doline. V Zgornji Savinjski dolini je kar 28 plezalcev, ki imajo status alpinista.

Ali podrobneje: Gornji grad — 1, Nova Štifta — 3, Mozirje — 1, Nazarje — 2, Rečica — 2, Ljubno — 6, Luče — 6, Solčava — 7.

Resnično (preverjeno) število torej kar nekajkrat presega številko iz članka g. Škerbineka.

Veliko je dobrih alpinistov, ki so bili pripravljani delovati v GRS. Naj navedemo samo tiste, ki smo jih predlagali za sprejem v letu 1994, vendar jih postaja GRS Celje ni sprejela med svoje pripravnike:

Nejc Grudnik, 22 let, 340 vzponov, Andi 95, Yosemite 95; **Sašo Lekič**, 30 let, 590 vzponov, Yosemite 88, 95, Verdon 93; **Avugust Robnik**, 31 let, 590 vzponov, Yosemite 88, 90, 95, Džanu 95, prvi slovenski vzpon z oceno A5 — Lost in Amerika; **Matevž Lenarčič**, 600 vzponov, Grenlandija 78, Patagonija 82, 86, Anapurna I 83, Anapurna IV 94, Karakorum 86; **Cene Roban**, 26 let, 30 vzponov.

- Prikaz deleža udeležbe reševalcev iz Zgornje Savinjske doline v akcijah reševalne postaje Celje ne kaže prave vsebine akcij in tudi izračun je vprašljiv.

Statistika je narejena glede na število reševalcev in čas trajanja akcije. Čimveč je prisotnih in čimdlje časa traja akcija, bolj je statistično ugodna za določene potrebe. Tako prihaja do takšnih nesmislov:

— Nesreča, ki se je pripetila v času tečaja postaje, ko je prisotnih 25 reševalcev, statistično odtehta najmanj 5 (pet) reševalnih akcij, v katerih so sodelovali po trije ali štirje člani. Zaradi bližine smo lahko takoj posredovali, akcije pa so bile zaradi pomoči helikopterja hitro zaključene (akcija v grebenu Skute).

— Enakovredno se upoštevajo reševalci, ki izvedejo akcijo, in ostali, ki zaradi oddaljenosti (objektivni razlogi) prispejo med akcijo ali celo po končani akciji.

Naš izračun deleža udeležba v reševalnih akcijah kaže povsem drugačno sliko zadnjih let. Podatkov, pridobljenih iz dveh virov, žal nismo mogli primerjati s tretjimi, s podatki, ki jih je ena od sprtih strani (postaja Celje) posredovala g. Škerbineku. Te smo glede na naš osebni delež v akcijah tudi večkrat zahtevali, vendar nam niso dostopni. Te podatke je možno preveriti in tudi pošteno predstaviti davkoplačevalcem oziroma donatorjem.

Nismo več prepričani, da je članek posledica enostranske obveščeniosti načelnika GRS Slovenije. Večkrat je bil pisno seznanjen z našo problematiko, vendar si kljub temu ni v 16 mesecih vzel kakšne minute časa, da bi se pogovoril z našo reševalno skupino (npr. pred sestankom v Mozirju). To je nerazumljiv odnos vodilnega v organizaciji, kot je GRS, do skupine članov, ki je po svojih močeh vedno sodelovala v reševanju in v zadnjih petih letih prevzela glavno breme v tem prostoru. S tem prevzema tudi osebno soodgovornost za letošnje zamujanje pri pomoči ponesrečencem (primer: zadnja nesreča v Mrzli gori, kjer so se naše napovedi uresničile). Obenem je s svojim odnosom do planincev, alpinistov in reševalcev na tem področju najbolj škodoval ravno ponesrečencu. Najbližji reševalec postaje Celje je sedaj oddaljen od težišča akcij več kot 50 km.

Jože Ošep
Ludvik Petek
Avgust Lenar
Zdenko Cigliar

Še ena žrtev Himalaje

Ob naštevanju himalajskih žrtev zadnje leto vedno izpade **Beno Dolinšek** (Anapurna III, 1994).

Ker tudi drugi niso vsi umrli na osemstisočakah, ga je nujno treba upoštevati. To velja tudi za drugo časopisje (Slovenske novice ...), ne le za PV.

Tone Škarja

S palicami ali brez — poučna razprava

V razpravi, ki je sledila članku o hoji s palicami (PV 95/5) v dvojni številki Planinskega vestnika (PV 95/7—8), so me razveselili prispevki, ki to občutljivo in zelo zanimivo področje obravnavajo brez vroče krvi in nezdrave polemichnosti, prinašajoč kopicu koristnih podatkov.

Pri različnih prevodih in priredbah tujih strokovnih člankov sem si pogosto zastavil vprašanje »Kaj poredčejo naši bralci, strokovnjaki, inštruktorji?« — in ostal brez odgovora.

Čeprav imam navado, da ob predstavitvi tujih izkušenj primaknem kakšno skupno ali svojo misel, sem se pri hoji s palicama temu izognil, saj lahko govorim samo o izkušnjah, ne morem pa se spustiti v strokovno razpravo, saj za to nisem usposobljen. O tem me, na primer, prepriča kakovostna razprava g. **S. Kristana**, ob kateri se mi samodejno poraja želja, da bi na to temo slišali tudi mnenje katerega izmed številnih zdravnikov iz vrst naših zdravnikov, saj jih med alpinisti, reševalci in zdravniki, ki zahajajo v gore, ne manjka. Kaj menijo o tem ortopedi?

Naj danes še sam dodam nekaj izkušenj.

Med hojo v gorah sem dolga desetletja uporabljal palico iz grmovja ali cepin z nekoliko višjim ratiščem. Čeprav je bila hoja z eno samo oporo nesimetrična in že zato pomanjkljiva, me to v mladih letih ni motilo in o morebitnih pomanjkljivostih sploh nisem premišljal. Palica mi je bila odveč samo na zahtevnejših poteh z vrvmi in klini. Tam sem jo navadno odložil, cepin pa zataknil za nahrbtnik.

Ob slovesni otvoritvi razširjene Tržaške kočice na Doliču sva s soprogo delila sobo z **Gregorjem Klančnikom**. Povedal nama je, da je prišel iz Trente in navedel neki silno kratek čas, ki ga kar nisva mogla uskladiti s svojo predstavo. Gregor je to očitno opazil na najinih dvomečih obrazih in naju vprašal, če pri hoji v gorah uporabljava palici. Sledilo je predavanje z razlago, narkar sem nauke že nekaj dni zatem

preizkusil — kje drugje kot na »diretissimi« iz Bašlja na Storžič. Takrat sem za svoje pojme hodil še razmeroma hitro in že malo pred prihodom na vrh vselej čutil utrujenost v stegnih, saj hoja po strmih travah in brezpotju ni brez napora. Navadno sem za višinsko razliko 1400 metrov potreboval nekaj več kot tri ure.

S palicama sem bil hitrejši — dve uri in pol, utrujenost v stegnih je izginila. Seveda so pri tem nekoliko trpela ramena in roki, ko sem se hoji s palicama privadil, pa tega ni bilo več.

Strinjam se z mislimi **A. Vengusta**, da je hoja s palicami tudi razumska storitev. To se pokaže pri hoji navzdol, ko ni vseeno, kako ju uporabljamo.

Kritično je tudi med prečenjem pobočja z nastavljivima palicama, ki morata biti res dobro priviti. Če se spodnja palica ob obremenitvi nenadno »sesede«, se lahko dobesedno prevrnemo in omahnemo v globino. Za manj spretno je najbrž delikaten tudi prehod s terena, kjer hodimo s palicama, v svet, kjer ju ne moremo uporabljati.

Pri hoji navzdol pa je potrebna zbranost, sicer se ob palici lahko spotaknemo.

Na koncu še nekaj besed o **dr. med. F. Bergholdu** (47). Je športni zdravnik, pooblaščen gorski in smučarski vodnik, zdravnik avstrijske GRS, docent Univerze v Salzburgu, predavatelj v Zveznih šolah za telesno vzgojo na Dunaju in v Innsbrucku, zelo verjetno tudi član Medicinske komisije UIAA. Napisal je številne knjige in članke s področja športne medicine v gorah.

Gospod Berghold je v zadevah GRS lepo sodeloval s pokojnim **dr. Tomažem Ažmanom**, udeleženci posvetov v Kaprunu, kjer je pogosto nastopil z referati, ga poznamo že dolga leta. Na srečanjih je redno sodeloval z referati, s katerimi je rad načlenjal »spolzka« vprašanja in drezal v »osja gnezda«. Pri tem se lahko primeri, da je kakšna trditve delno dvomljiva, hipotetična ali celo nepravilna. Sicer pa ni težav: vse je napisano, vse se da obdelati, preveriti, treba je le nekaj časa in truda. Za napredek tehnike hoje in

gibanja v gorah bi bilo idealno, če bi mu kateri od razpravljalcev pisno posredoval svoje misli. Ne nazadnje bi bilo to v korist tudi ugledu naših strokovnjakov, ki v svoji skromnosti pogosto po nepotrebem ostajajo neznani.

Pavle Šegula

Slovenske gore — mogočni templji narave

No, pa smo spet tam! Znan član naše planinske organizacije je spet spustil novega vruga iz steklenice! Tokrat je zakuhal novo »čorbo« s predlogom za postavljanje križev in kipov na vrhovih naših gora. Planinski vestnik je njegovo pisanje objavil v letošnji 9. številki z naslovom »Znamenja vrh gora«. Ob tem predlogu smo na najboljši poti do novih in novih zdrah in zapletov.

Časopisno dopisovanje ni prijetno, a je potrebno iz vsaj dveh razlogov. Javnost naj bo seznanjena tudi z nasprotnimi pogledi in mišljenji, drugi vzrok pa je ta, da je nujno treba piscu dopovedati, da kljub zaslugam za kranjsko planinsko društvo (pa tudi za razdor in razcepitev področnega odbora gorenjskih planinskih društev) nima prav.

Vnašanje verskih simbolov na gore bo povzročalo delitev gornikov na pravoverne, na nevernike in na druge. V nadaljevanju bo to pomenilo konec pristnega planinskega tovarištva in ločevanje po politični usmeritvi. To bo konec enotne slovenske planinske organizacije. Vtis imam, da je sporni predlog lansiran prav s takim namenom. Ustanavljanje strankarskih planinskih društev že poteka (SKD).

Že kakih pet let politični veljaki vseh barv izkoriščajo planinstvo za lastno in politično uveljavitev. Svojo opaznost in, recimo, priljubljenost nabirajo tudi na skupinskih gorskih pohodih, spremljanih od jate uslužnih novinarjev, ki jim ustvarjajo naklonjeno javno mnenje, pa čeprav delovanje nekaterih ni vedno in povsod v korist države in njenih državljanov. Maševanja po planinah in vrhovih, kot da po dolinah in holmih ne bi bilo dovolj cerkva, so namenjena bolj določenim poli-

tičnim ciljem kot pa pravemu bogoslužju. Tudi pet tisoč ljudi na Kredarici ni imelo prav velike zveze z gorništvom. Bilo pa je ogrožanje naravnega okolja.

Avtor te najnovejše akcije znamenj želi vrhove zaznamovati tako, da bodo slovensko-alpsko prepoznavni. Trdi, da se postavljanju križev in kipov, piramid in zvončkov ne bomo mogli izogniti zato, ker jih imajo tudi sosedje Italijani in Avstrijci. Gore naj bi bile po njegovem označene z znamenji, ki naj bi bila kulturno in umetniško izročilo. Avtor nadalje govori o turistični propagandi, promociji Slovenije in o dopadljivosti znamenj. Zdaj prikrito govori o oznakah, začelo pa se je s križem in piramido na Storžiču.

Omenja križe na nekaterih mejnih vrhovih (Delo, Gor. glas), a zamolči, da so postavljeni na sosednjem državnem ozemlju. Na Škratici je pred vojno stal križ, a so ga menda podirali isti, ki so ga pomagali postavljati. Evharistični križi v to kategorijo znamenj ne spadajo. Aljažev stolp pa je splošno priznan spomenik spoštovanemu dovškemu župniku **Jakobu Aljažu**, katerega zasluge za planinstvo in narodnostno prebujanje Slovencev so neminljive. Stolpa na vrhu Triglava ni primerno uporabljati kot dokaz, da je potrebno označevanje drugih vrhov.

Slovenci imamo svoje lastne navade in običaje, s katerimi so živeli naši predniki in sedanja generacija in upajmo, da bodo tudi naslednje. Slovenski rod na tem koščku zemljine oble prebiva najmanj tisočletje in pol, četudi so ga sosedje, oprti na križe in svetnike, v vsej zgodovini le ogrožali in mu kos za kosom trgali življenjski prostor. Po mnenju **g. Ekarja** pa naj bi jih z oznakami vrhov posnemali. Da bi jih priznali njim? Sodim, da slehernik lahko móli, če je veren, ali pa premišljuje, če zna misliti s svojo glavo, in to brez vsakih vidnih oznak ali otipljivih simbolov. In to kjerkoli, ne le na vrhovih gora.

Z arhitekturo in etnografsko značilnostjo okolja nimamo na gorskih vrhovih in rtinah kaj početi. Sleherni vrh že ima svojo značilnost — obli-

ko, višino — in vse, kar se nanj postavi, je popoln tujek in kazi naravno okolje. Urbanizma v gorah narava ne potrebuje. Planinska stroka (malce čuden izraz, pa naj pač ostane stroka) je tu omejena na nadelavo in zavarovanje dostopa, na postavitev skrinjice z vpisno knjigo in žigom, morda še na opozorila o varstvu okolja in nevarnostih.

Kar zadeva preventivni namen, pa tole. Naj bo to stolp, stožec, zvon, križ ali karkoli drugega, naj bo to kovinsko, leseno ali plastično — kar štrli z vrha, je ne glede na to, ali je ozemljeno ali ne, najbolj izpostavljen objekt, ki privlači strele. To, da lahko služi v preventivne namene ali da je lahko zavetje pred udarom strele, je nesmisel. To je zavajanje neukih ljudi. Pobudnikom in izvajalcem bi morali priporočiti, da prisluhnejo mnenjem strokovnjakov, ki bi jim povedali, kakšna mrežna ozemljitev na tako izpostavljenih mestih je potrebna, da bi dosegli vsaj delno varnost objekta, ne pa tudi živega bitja ob njem. Dvomim, da bi se kdorkoli upal ob močni poletni nevihti zateči v tako imenovano Faradayevo kletko, pa tudi križ in zvonec nista jamstvo varnosti. Prej vse skupaj pomeni nevarnost. Morda bi križ opravil preventivno nalogo le v primeru, ko bi se veren pristopnik ob pogledu nanj domislil, da tu ne kaže grešiti.

O križu vrh Storžiča je bilo dovolj napisanega v pismih bralcev (Delo) in poročevalcev (Gor. glas) in je javnost s tem vsaj delno seznanjena. Zato naj bo tu dovolj o tem. Nemara le še to: morda bi našemu ambicioznemu sklicatelju posveta in predlagatelju lahko vsaj za krajše obdobje ustregli, na primer, z Ekarjevimi stolpom — piramido kje na Vrhu pri Sv. Trojici.

Janez Lončar st.
Tržič

Prisank ali Prisojnik?

Ime Prisank, kakor danes to goro imenujejo Kranjskogorci, izvira iz *Prisolnik*, ne iz *Prislnik*, kakor je trdil **F. Ramovš**. Po njegovem mnenju naj bi zlogotvorni -l- prešel naravnost v -o-, torej *Prislnik* > *Prisonik*, to pa zaradi redukcije glasu

-i- v zadnjem zlogu ter akanja v Prisank.

I. Tominec je to razložil pravilno: iz zgoraj omenjene prvotne oblike *Prisolnik* (= »gora pri soncu«) se je razvila oblika *Prisaunk* (zaradi akanja, ki je značilno za zgornji konec Doline, in po izpadu samoglasnika -i-). Starejši ljudje so tudi še po 2. svetovni vojni govorili *Prisaunk* (sam sem npr. slišal starega gorskega vodnika **Kopiščarja**, rojenega Trentarja, ki je nekoč leta 1948 na vrhu Mojstrovke skupini planincev razlagal, kako bo delal novo pot na »Prisaunk« in je to ime tedaj večkrat ponovil prav v tej obliki).

Tudi **H. Tuma** v svojem »Imenoslovju« omenja to ime in pravi, da domačini nekako zamolklo izgovarjajo Prisaunk. Tu se je H. Tuma zmotil (jezikoslovec bi takoj vedel, da tisti »zamolkli -o-« izhaja iz -i-) — mislil je, da -o- izhaja iz -j- in je uveljavil ime v obliki Prisojnik, ki pa je zgrešena!

Vendar poznamo tudi gorsko ime *Prisojnik*. To je vrh nad Trbižem, kjer je TV pretvornik. Slovensko se ta gora imenuje Prisojnik (z naglasom na prvem zlogu), Nemci (teh je na Trbižu precej) so ime popačili v Prisenig, Italijani pa so iz nemške oblike naredili Monte Prisenicco.

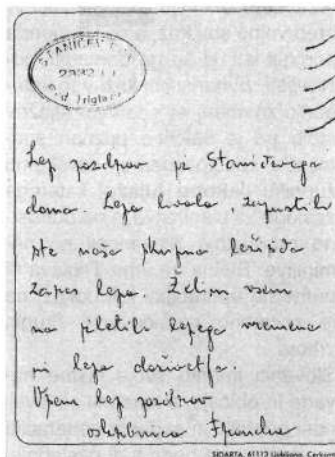
Kakor torej poznamo *Prisolnik* / *Prisank* in *Prisojnik*, tako poznamo tudi *Osojnik* (*Osojnica*) in *Osolnik* (= »kraj ali gora, ki je obrnjena proč od sonca«), npr. *Osolnik* nad Škofjo Loko. Če bi se ravnali togo po pravih etimologije (oz. knjižnega jezika), bi pravzaprav morali pisati *Prisolnik*. Ker pa te oblike nihče ne pozna in ker domačini dosledno govorijo *Prisank*, se pri tem imenu ravnamo prav tako kakor pri imenu *Kofce* nad Trzičem. Tudi ime te planine marsikomu ni jasno. Tu je treba prav tako upoštevati razvoj v narečju: iz prvotne oblike *Klopce* (klop v naravi, zlasti v gorah, pomeni »terasa, polica«) se je v zgornjegorenjskem narečju razvila najprej oblika *kwopce* (zaradi švapanja), iz tega pa je po redukciji glasu -w- in po prehodu -p- v -f- (kakor npr. »na xrifcex« = Na hribcih na Bledu ali na »xrfčò« = na hrbtu) nastalo

Kofce (na Gorenjskem ljudje sedajo na »kop«, jedo »kobase« in se pokrivajo »s kobukam«!). Ker pa so ljudje vedno poznali le *Kofce*, *Klopce* bi bile tuje, tako tudi pišemo.

dr. Dušan Čop
Ljubljana

Pozorna oskrbnica

Že dvajset let vodim po naših lepih hribih in dolinah, po prelepih gorah. Že ničkolikokrat smo prespali po naših kočah, že večkrat tudi dremali na klopeh, ampak vedno nam je bilo lepo. Tudi letos se je naše društvo, PD Planika iz Maribora, odločilo za triglavske strmine. Pot nas je prinesla v Staničev dom pod Triglavom, kamor smo prispeli proti večeru in seveda tudi tu prenočili. Zjutraj smo krenili novim naporom naproti. Izlet je bil lep in zanimiv.

Zelo presenečeni pa smo bili, ko smo pozneje prejeli kartico, ki nam jo je poslala oskrbnica Staničevega doma.

Mislimo, da si oskrbnica zasluži priznanje, kajti ni običajno, da se oskrbnica javi in zahvali s kartico neki skupini, ki je prespala v »njeni« koči, predvsem za čisto spalnico, ki smo jo zapustili zjutraj.

Naj se ji preko Planinskega vestnika zahvalimo za razglednico in poslano voščilo. Želimo ji veliko lepega, veliko takih skupin in takih planincev. Naj še dolgo oskrbuje to našo visokogorsko postojanko in radi se bomo vračali vanjo.

Franci Rajh

Spet: Parcela v Logarski dolini

Na sestankih visokih in najvišjih organov Planinske zveze Slovenije sicer že dolgo neprestano ponavljajo, da je zadeva v zvezi z zakupom parcele v Logarski dolini končana, vendar po vsem sodeč le še ni. Te dni je uredništvo Planinskega vestnika prejelo v objavo prispevek, s katerim Planinsko društvo Celje vnovič protestira proti zakupu te parcele.

»Zadeva z zakupom parcele št. 661/10 k. o. Logarska dolina se nadaljuje,« piše predsednik PD Celje **Adi Vrečer**. »Ker je bilo v Planinskem vestniku o tem že obširno pisano, bo za bralce zanimiv tudi zadnji dopis, ki smo ga poslali PZS. V PZS so namreč brez naše vednosti sklenili, da naj Kovinotehna d. o. poravna zakup parcele v Logarski dolini planinskim društvom iz Savinjske doline kar z dobropisom za nabavo iz njihovih blagovnic.«

Takole je letošnjega 29. avgusta PD Celje pisalo Planinski zvezi Slovenije in ta dopis poslalo v vednost direktorju Kovinotehne **Viliju Zatterju**, Gospodarski komisiji PZS, Meddruštvenemu odboru Savinjska in Planinskemu vestniku:

»V zvezi z za nas še vedno sporno in nerešeno zadevo oddaje parcele št. 661/10 k. o. Logarska dolina v najem za 99 let Kovinotehni iz Celja smo prejeli od slednje obvestilo o prejemu dobropisa za znesek 271 900 tolarjev.

Za navedeno parcelo smo pri Upravni enoti Mozirje v zakonitem roku vložili denacionalizacijski zahtevek, kar je naslovu znano. Poleg zahtevka je bil podan tudi predlog za izdajo časasne odredbe.

Zakon o denacionalizaciji kot upravičence do denacionalizacije našteva osebe, ki jim je bilo med drugim podržavljeno premoženje po določilih zakona o prenosu imovine telesnovzgojnih društev na Zvezo fizikalnih društev v Sloveniji ter zakona o odpravi tega zakona (3. člen, 1. odstavek, tč. 10 in 11). Na podlagi teh predpisov je bila navedena parcela odvzeta Planin-

skemu društvu Celje. Poudarjamo, da je navedena parcela bila odvzeta PD Celje kot zemljiškopravni lastniku, kar je razvidno iz denacionalizacijskemu zahtevku priložene dokumentacije, ne pa Savinjski podružnici SPD, kot se vseskozi zmotno misli. Glede na določila navedenega zakona tudi ni dopustno nikakršno razpolaganje z nepremičninami, glede katerih velja dolžnost vračila, in so pravni posli, sklenjeni v nasprotju s to določbo, nični.

Vse do sedaj smo bili prepričani, da so našeta dejstva razlog, da še ni prišlo do realizacije sklenjene pogodbe med vami in Kovinotehno. Obvestilo o dobropisu pa kaže, da le ni tako. Če spoštujete pravne predpise in pravni red, ki velja v Sloveniji, kar bi kot krovna organizacija v planinstvu vsekakor morali, pričakujemo od vas takojšnje obvestilo Kovinotehni, da je veljavnost in izvajanje sklenjene pogodbe odloženo do pravnomočno končanega denacionalizacijskega postopka za to parcelo.

Ne glede na vse navedeno pa bi vas radi še enkrat opozorili na škodljivost sklenjene pogodbe, saj je cena oziroma najemnina za navedeno zemljišče odločno prenizka, poleg tega pa gre za plačilo v blagu, kar ceno še znižuje. (Naš dogovor je bil, da se nobena parcela ne oddaja ali prodaja, temveč pride v poštev samo zamenjava parcele za razširitev zemljišča pri naših planinskih postojankah).

Slovenskim planincem se zagotovo slabo piše, če bo PZS tudi v prihodnje tako gospodarila s planinskim premoženjem.«

Temu pismu sta podpisnika, predsednik PD Adi Vrečer in načelnik Gospodarske komisije **Zoran Tratnik**, priložila fotokopijo dobropisa, ki ga je Kovinotehna iz Celja 24. avgusta letos poslala Savinjskemu meddruštvenemu odboru oziroma **Martinu Aubrehtu** v Mozirje. Takole se glasi:

»V zvezi z vašim dopisom št. 4/95 in dopisom Planinske zveze Slovenije vam sporočamo, da smo planinskim društvom Mozirje, Ljubno, Luče, Solčava, Gornji Grad in

Celje izstavili dobropise na SIT 271.900. Vrednost dobropisa predstavlja dobroimetje posameznega planinskega društva, za katerega lahko v Kovinotehni — Veleprodaji ali Maloprodaji nabavite blago.« Direktor sekt. obdel. komerc. dokumentacije (tako je napisano) Vili Zatlter je ta dopis poslal še planinskemu društvu Mozirje, Ljubno, Luče, Solčava, Gornji Grad in Celje. PD Celje je to pismo zavrnilo.

iz planinske literature

Novi zemljevidi

V zadnjem času je Geodetski zavod RS pripravil kar nekaj dopoljenih ponatisov ali povsem novih izletniških in planinskih zemljevidov. Večina jih je v merilu 1 : 50 000, vsi so zgibani v žepni format. Bogati jih še dejstvo, da imajo na hrbtni strani opise znamenitosti območja, ki ga predstavljajo.

Izletniška karta **Ljubljana-okolica** je že nekaj časa v prodaji. Temeljito dopolnjen ponatis je zapolnil vrzel

in ponudil možnosti za dobro načrtovane sprehode in izlete v okolico našega glavnega mesta. Publikacija je v založbi Planinske zveze uredil **Vili Kos**, kakovostno jo je natisnila Tiskarna Slovenija.

Zemljevid zajema obširno območje okolice Ljubljane, saj sega v Polhograjske Dolomite, Škofjo Loko, Lukovico, Litijo, Stično, Turjak in Rakitno, da navedemo le nekaj krajev. Poudarjeno so prikazali planinske postojanke z markiranimi potmi, naravne znamenitosti in kulturne vrednote. Odlično so ponazorili tudi potno mrežo, razgibanost zemljišč, dobro so vidna zemljepisna imena in še bi lahko našteval dobre strani zemljevida. Naj dodam le še, da uporabnik tudi gostišč ne more zgrešiti.

Na hrbtni strani so opisali skoraj sto najpomembnejših znamenitosti. S skicami in opisi so prikazane vse planinske postojanke tega območja. Vsa besedila so prevedena v angleščino, italijanščino in nemščino.

Tipičen planinski zemljevid so **Karavanke** — osrednji del. Tudi tega je založila Planinska zveza Slovenije, zasnoval ga je **Miroslav Črnivec**. Namenjen je pohodnikom

Znane gore Slovenije

»Slovenija je vredna obiska — prvi vtis je zeleno, zeleno, zeleno. Pol dežele je pokrite z gozdovi, že v Ljubljani, glavnem mestu s 300 000 prebivalci, krasnem baročnem starem mestu z modernim središčem, so gozdovi. Vendar lahko Slovenija ponudi še druge razburljivo lepe pokrajine: Alpe in kras, zelene griče in nepregledne ravnine, majhen košček morja, jezera, reke in številne termalne izvire — to je torej dežela, ki je kot ustvarjena za ljubitelja narave.«

S takim uvodom pod naslovom »Republika Slovenija — mlada država, stara kultura, fantastična pokrajina« Sekcija Oberland Nemškega planinskega društva iz Münchna na barvnem prospektu predstavlja našo državo

na razstavi »Alpska dežela Slovenija«, ki so jo 16. oktobra odprli v prostorih te nemške planinske sekcije v Münchnu. Potem ko so razstavo ob predlanski stoletnici Slovenskega planinskega društva in Planinske zveze Slovenije najprej pokazali v Mariboru, potem pa še v švicarskem Bernu in na avstrijskem Dunaju, je bila zdaj do 29. oktobra odprta še v glavnem mestu Bavarske. Tako na razstavi kot na prospektu je predstavljen slovenski gorski svet, razvoj slovenskega alpinizma in deloma tudi Slovenija na stičišču svetov, alpskega, panonskega in sredozemskega. Na otvoritvi razstave so bili ob nemških gostiteljih in gostih tudi generalni konzul Republike Slovenije v Münchnu **Andrej Grasselli** ter predstavniki Planinske zveze Slovenije in mesta Maribor.

M. R.

v Karavanke, veseli pa ga bodo tudi drugi, manj zahtevni obiskovalci tega območja. Zajema namreč tudi mnoga zanimiva nižinska območja in precejšnji del narodnostno mešanega ozemlja v Avstriji (vsa imena so tam pisana dvojezično!).

Na hrbtni strani so podrobno in predvsem preveč razkošno predstavljene vse planinske postojanke tega območja. Z bolj racionalno izrabo tega prostora bi bilo dovolj možnosti za opise najpomembnejših naravnih in kulturnih znamenitosti. To bi veljalo v ponatisu popraviti!

Izletniška karta **Posočje**, kot so jo poimenovali, obsega zelo velik format in zajema celotno najbolj zanimivo dolino Posočja z okoliškim hribovjem. Zasnovan in uredil jo je Vili Kos, založil Geodetski zavod RS. Na zahodu prikazuje tudi del ozemlja Italije. Krn, Triglav in Kanin so le trije vrhovi, ki jih izpostavljam, saj je poti iz doline na različne vrhove veliko. Od tematske vsebine najbolj izstopajo brezprašne ceste z vso opremo in markirane planinske poti. Hitro opazne so tudi z rumeno barvo obkrožene naravne, kulturne in druge znamenitosti. Le malenkost bolj pozoren bo uporabnik moral biti, da bo našel muzeje, hotele, gostišča, planinske kočice, turistične kmetije, razgledišča, parkirišča in različne športne objekte. Kar približno 70 zanimivih lokacij tega predela so podrobneje opisali na hrbtni strani. Vsa besedila so prevedena v italijanščino in angleščino.

Nekoliko drugače je zasnovana publikacija **Vipavska dolina** — mali slovenski eden. Zemljevid na prvi strani je prav tako v merilu 1 : 50 000. Tako po vsebini kot po tehnologiji in turističnem prikazu je povsem podoben prejšnjemu. Dodali so mu le meje občin in krajevnih skupnosti, kar je tudi koristen podatek.

Bolj se razlikuje zadnja stran. Na njej so z letalskima posnetkoma podrobneje predstavili obe mesti, Ajdovščino in Vipavo. Besedilo najprej podrobneje ponazarja razvoj te doline z njenimi splošnimi karakteristikami. V nadaljevanju so podrobneje predstavljene posamezne

lokalitete, vasi, gradovi, cerkve, planote ter druge naravne in kulturne znamenitosti. Besedilo dopolnjuje nekaj izbranih barvnih fotografij.

Temeljito je dopolnjena tudi nova izdaja zemljevida **Kočevsko** (merilo 1 : 50 000) in **Bela Krajina** v enakem merilu.

Vsi navedeni zemljevidi so v prodaji v krajih, ki jih zajemajo, na Planinski zvezi Slovenije in v knjigarni Kod & Kam v Ljubljani.

Peter Svetik

Etika in odgovornost v gorah

Založba **Didakta** iz Radovljice je še enkrat izkazala naklonjenost planinski literaturi in s tem tudi planinski stvarnosti. Z izdajo neprofitne knjige **Etika in odgovornost v gorah**, ki jo je napisal **dr. Tone Stroj**, planinec, avtor nekaterih planinskih knjig in številnih člankov v revijalnem tisku, bibliofil in urednik, je zapolnila še neko praznino v občirni slovenski planinski literaturi. Pri predstavitvi te knjige naj posebej omenimo nekatere misli, ki se nam zdijo pomembne ali ilustrativne za današnji čas in za življenje, a ne le v planinskem svetu, v naravi in pri tovrstnih organizacijah, pač pa tudi v življenju nasploh.

Dandanes so ne le posamezniki, pač pa tudi skupine, lahko bi rekli planinske organizacije, na razpotju med moralnimi in materialnimi vrednotami. Da bomo ta čas laže preživeli, bomo morali vsekakor upoštevati največjo mogočo mero etičnih pravil, napisanih in nenapisanih. Avtor meni, da je odgovornost pri delu preprosto le odnos do dolžnosti. Po **E. Frommu** je odgovornost le racionalizacija želje avtoritarnih oblasti, da bi človeka kaznovala. Če zato človek postane do življenja ravnodušen, ni nobenega upanja več, da bi mogel izbirati dobro.

Avtor v uvodnem delu piše, da je za današnji čas značilno, da fenomeni prevladujejo nad institucijami, zato pa so le-ti za ljudi sprejemljivejši kot institucije. So časi, ko je človeku bližja vsebina kakor načini preživljanja prostega časa. Zato je marsi-

kdo rajši gornik kakor odbornik. Kljub temu se avtor sprašuje, ali članstvo, posebej zahtevnejši člani in mladina, ob jubilejih, dnevih planincev in ob drugih priložnostih resnično dobijo, kar pričakujejo. Drugače bi temu rekli: ali so organizacije namenjene same sebi ali so predvsem zato, da upoštevajo želje, potrebe in zasluge svojih članov. Priznanja in simboli niso sami sebi namen. So obvezni del praznovanja, ki jih potrebujemo in jih imamo radi, posebej še Slovenci. Če temu odmerimo pravo in pravično mero, dvignemo kulturno raven ne le pri reditve ali praznovanja, ampak tudi našega početja nasploh. Če bi bile gore brez ljudi, bi ne bilo marsikaterega mita ali simbola, dolinski človek pa bi bil brez njih osiromašen. Avtor omenja še aktivnosti in razmišljanja iz pogovorov in zapisov nekaterih naših najvidnejših gornikov, med katerimi so bili z redkimi izjemami vsi alpinisti. **Dr. Henrik Tuma** je bil na Slovenskem menda prvi, ki se je začel ukvarjati s širšimi vprašanji alpinizma. Prvi pravi etik pri nas pa je bil že **dr. Klement Jug**, ki je opozarjal na razliko med tovarišem in »tovarišem«, rekoč: Kdor se z gore vrne brez tovariša, je, razen v izjemnih primerih, za njegovo smrt odgovoren. Med nealpinisti, zaslužnimi za obravnavo alpinizma in etike v gorah, omenja **Josipa Westra**, **dr. I. C. Oblaka**, **dr. Mirka Kajzelja**, **Albina Torellija** in **Janka Mlakarja** s šaljivimi zgodbami ter kasneje tudi dolgoletnega urednika Planinskega vestnika **prof. Tineta Orla**. V TK Skala so načrtno gojili kult odnosa do tovariša v steni. Še vedno velja: kdor hoče študirati alpinistično etiko, se mora poglabiti v skalaško miselnost. Misel **Marka Dularja** je zelo stroga: Ni vreden svojih prednikov, kdor ne skuša biti boljši od njih. — Temu sledijo poglavja o odnosih med subjekti, o namenu gorništvu, o nesrečah v gorah, ki sodijo med dogodke nujnosti in naključja, ter o fobiji in vrtoglavi, najpogosteje omenjenih vzrokih nesreč.

V povojni planinski literaturi najdemo veliko zanimivih sestavkov s tega področja. Ne moremo mimo naveze Kočevar-Debeljakove generacije ter izbrušenih besed **dr. Ce-**

neta Malovrha, pravilne ugotovitve **Janka Blažaja**, ki meni, da kaže alpinistika toliko posebnosti, da sploh ni več šport, temveč je čisto svojstvena panoga delovanja, ki ima s športom le nekaj dotikališč. **Vlado Fajgelj** ne vrednoti alpinizma po težavnosti dejanja, ampak po doživetju. **Mahkotova** Sfinga in knjiga **Dušice Kunaver** o **Alešu Kunaverju** sta na svoj način visoka pripoved o moralno stojećem liku pred tako ekstremno zastavljenim ciljem v alpinistiki, ki je z dejanji npr. **Toma Česna** na Džanuju leta 1989 dorekla višek ne le alpinistike, ampak tudi alpinizma.

V nadaljevanju avtor razmišlja o pobratenu, ki pozivlja gorniško dejavnost, o etiki planinske organizacije, kjer bi se volitve v kandidacijskem postopku lahko izvedle bolj tovariško, ne pa v tajnem postopku kot igra na srečo. Veliko prostora namenja reševanju, najbolj etičnemu dejanju v gorah.

Avtorjev namen je, da naj bo ta knjiga razumljena zgolj kot gradivo za razmišljanje tistim, ki jih ta človeška plat zanima. Naj jim daje snov in jih usmerja v civiliziranem sožitju z naravo in družbo. Knjiga noče biti moralka, niti lekcija ne, želi biti naslednja stran pravil častnega kodeksa slovenskih planincev, ki je ob koncu knjige tudi v celoti ponatisnjen.

Ciril Velkovrh

Preživetje v naravi

V nakladi 2500 izvodov je v založništvu Kmečkega glasu izšla knjiga novinarja **Andreja Dvoršaka** *Preživetje v naravi*, ki je »priročnik za vse, ki žele ali morajo preživeti v naravi z najskromnejšimi pripomočki«, kot je napisano v podnaslovu k tej 200 strani debeli knjigi. Čeprav je avtor na tiskovni konferenci ob izidu tega dela posebej poudaril, da to ni priročnik tudi za preživetje na morju ali v visokogorju, je vsaj za planince kar koristno branje: do gorá vodijo najpogosteje poti skozi gozdove, in če bi se tam znašli v megli, temi ali v izjemno neprimeren vremenu, bi nam napotki iz te knjige lahko pomagali.

To je priročnik za preživetje v naravi, ki je razdeljen v krajša

poglavja: v prvih je predstavljeno najnujnejše orodje, ki ga mora imeti preživetnik s seboj, kadar se odpravlja na daljše pohode v naravo in tako v tem delu knjige zveemo kaj več o nožu, sekiri in žagi, vrveh in vozlih. Precejšen del knjige je namenjen najpomembnejšima elementoma za preživetje v naravi, ognju in vodi. Naslednja poglavja nas seznanijo s tem, kako si v naravi uredimo zavetje in pripravimo ležišče in kako se orientiramo — to pa bi že lahko koristilo tudi izgubljenim planincem. Drugi del knjige nas vpelje v vremenoslovje, bralca pa seznanja tudi z lovom, ribolovom, nabiranjem rastlin, s prvo pomočjo in zeliščno lekarno.

Kot piše avtor v uvodu, je treba v sovražnem in neprijaznem okolju, ki je za nepoznavalca tudi narava, zmeraj pričakovati nepričakovano. »To je temeljno pravilo, ki se lepo ujema z Murphijevimi zakoni. Njegov poglavitni zakon pravi, da bo narobe tudi šlo, če gre lahko kaj narobe. V naravi je zmeraj tako, dokler se ne privadiš življenju v njej in se iz mestnega otroka ne spremeniš v tarzana, preživetnika ali gozdovnika, to pa ni lahko,« piše v uvodu.

V tem delu niso le napotki, kaj naj bi storili, če bi se nepričakovano znašli izgubljeni v naravi; posebno v Ameriki se ljudje kar pogosto namerno »izgubijo« v prostranstvih narave: odidejo daleč stran od ljudi in v divjini preživijo del svojega prostega časa v glavnem samo s tistim, kar jim ponuja narava in s skromno hrano in opremo, ki jo prinesejo s seboj. Glede na to, da so nasveti v tej knjigi prilagojeni preživetju v Sloveniji, bi bilo to delo lahko kar lepa spodbuda, da bi se odpravili na trekking ali na pot z gorskimi kolesom po tej naši Sloveniji in se med potjo ustavili tam, kjer bi se odločili, daleč od ljudi, pa blizu narave, v kateri bi, čisto na prostem, tudi preživeli noč.

Avtor posebej opozarja na to, da »kjerkoli smo, nismo nikoli daleč od drugih ljudi, od naselij in osamljenih kmetij. Zato pozabimo na paniko, četudi se navidez povsem izgubimo v gozdu; le onemogoča nam najti pravo pot iz zagate. Zavedajmo se,

da se nismo izgubili, da smo le zgrešili najkrajšo pot in se moramo k cilju napotiti po daljši. Če se nam to zgodi ponoči, se ustavimo, zakurimo ogenj in počakajmo do jutra.« Pravi: četudi bomo prišli kam drugam, kot smo bili namenjeni, to še ne pomeni, da smo zašli, ampak da smo le nekoliko zavili s poti. »Panika je edina in največja nevarnost, ki nam grozi na naši poti in nas lahko pahne v večnost.«

To je tudi za planince eden od najpomembnejših nasvetov iz te knjige, poleg tega pa je še ta, da »primerna oprema in poglavitni pribor za preživetje zmeraj zagotavlja dodatno varnost. Previdnost mora vsakemu preiti v podzavest, sočasno pa se mora zavestno izogibati vsem nevarnostim na svoji poti. V naravi se pretiravanje nikoli ne konča dobro, zato naj nihče ne poskuša prekoračiti praga svojega znanja in zmogljivosti.«

M. R.

Trekingi na pectisočake

Prav zapeljivo je sestaviti seznam najpomembnejših in najpogosteje obiskovanih pectisočakov iz vseh svetovnih pogorij, saj je tak seznam lahko lepa spodbuda, da bi se kate-rega od teh vrhov lotili tudi sami. **Gerhard** in **Lydia Schmidt** sta se zato odločila napisati knjigo »5000 Trekking und Bergsteigen weltweit«, v kateri so popisane trekingške poti in vzponi na 33 pectisočakov v Himalaji, Andih, Sierri Madre, Vzhodni Afriki, Elbrusu, Taurusu in na Kavkazu. V knjigi, ki je izšla v založbi Rother v Münchnu in stane 52 nemških mark, je na 224 straneh poleg teksta še 144 barvnih fotografij in 25 zemljevidnih skic v merilu 1 : 250 000.

Pectisočaki so razen v Nepal, Butanu, Kitajski, Venezueli, Boliviji in Peruju še v Mehiki, Tanzaniji, Keniji, Zairu, Iranu, Turčiji in Gruziji. V tej knjigi so opisani nekateri zelo znani, kot Cotopaxi, Nevado Alparamayo, Ruwenzori, Demawend, pa tudi približno 30 manj znanih.

Pri vsaki od teh gorá je opisano, kako se je treba pripraviti za vzpon nanjo, kako se je treba aklimatizirati, kakšno opremo je treba vzeti s

seboj in na kaj je treba biti pozoren pri orientaciji na tej gori. Poleg tega so pri vsaki gori natančna navodila glede prejšnjih cepljenj, praktičnih napotkov, razdelitvi poti na etape, na zemljevide, ki naj bi jih preštudirali, preden bi se odločili za to pot, in kakšne osebne izkušnje naj bi si pridobili, preden naj bi se odpravili na pot.

Knjiga je zapeljiva spodbuda za vzpon na katerega od teh pettisočakov. Česar ne stori besedilo, opravijo še fotografije: tisti, ki so ga že kdaj zapeljivale gorske višine, se bo dal po branju in listanju te knjige zlahka zapeljati, da se bo odpravil na katerega od opisanih vrhov.

Kot pišeta zakonca Schmidt, je cela vrsta pettisočakov, na katere se sploh ni težko povzpeti, dodatna olajševalna okoliščina pri nekaterih pa je ta, da imajo zelo visoka izhodišča, do katerih se je mogoče pripeljati.

Južni pristopi na Grintovce

Grintovci so visokogorska skupina najvzhodnejšega predela Alp z najvišjim vrhom Grintovcem (2558 m) ter najširšim prehodom Kamniškim sedlom (1884 m). Vrhovi teh gora krasijo severno obzorje Ljubljanske kotline. Temu predelu je posvečen planinski vodnik, ki ga je pripravil **Andrej Stritar**, avtor že prenekaterega planinskega vodnika. Knjiga, ki zajema 175 strani, je izšla pri družinski založbi Sidarta iz Ljubljane. V njej je opisanih 51 izletov po znanih in markiranih poteh, po neznanih in skritih pastirskih stezah in lovskih prehodih, kakor tudi po lažjih brezpotjih in plezalnih smerih. Dandanes v tem svetu ni več toliko gorskih pastirjev in lovcev kot nekoč, ki bi vzdrževali zdaj že pozabljene poti. Avtor tega vodnika je zato poskušal opozoriti gornike, naj našim zanamcem ohranijo ta del neokrnjenega sveta kot svojevrstno naravno in kulturno dediščino naših prednikov.

Opisane poti se končujejo tam, kjer se tudi začenejo. Do teh točk se navadno lahko pripeljemo z lastnimi prevoznimi sredstvi, zelo ugodno

na pa so tudi javna. Vsaka pot je opremljena z oceno njene težavnostne stopnje. Podani so podatki o nadmorski višini začetne oziroma končne točke, nadmorski višini najvišje točke oziroma namembnega cilja ter višinska razlika in čas prehojene poti.

Z vseh vrhov Kamniških Alp so izredno lepi razgledi, vrisani na prilogi Razgledi z Grintovca, ki jo je že leta 1940 pripravil častni predsednik Planinske zveze Slovenije **ing. arh. Vlasto Kopač**. V tem pogorju je tudi dovolj planinskih koč (4), planinskih domov (8) in bivakov (5). Večina jih je opisanih v uvodnem delu in predstavljenih s perorisbami akad. slikarja **Toneta Rojca**.

Opisane poti so razvrščene v šest skupin. V prvi so izleti pod gorami, večinoma po dolinskih poteh v okolici Kamniške Bistrice. V drugi skupini so poti od Krvavca do Kokrskega sedla, na območju katere je znamenita Medvedja jama pod Kompetelo na višini 1500 metrov, kjer so našli kosti jamskega medveda. V tretji skupini so opisane poti od Velike planine, kjer so našli prazgodovinske ostanke staroselcev, s številnimi in zaščitenimi pastirskimi stanovi, do odmaknjene Menine planine nad Gornjim Gradom. Nekdaj najpomembnejša steza na Malo planino vodi mimo dveh v gotskem slogu zidanih cerkva, sv. Petra in sv. Primoža. V četrti skupini so visokogorske ture na najvišje vrhove Grintovcev, med katerimi je večina zahtevnih poti. Zanimivo pa je, da je pot na najvišjega med njimi, na Grintovec, skoraj sprehajalna, njena dolžina pa je le za utrjenega hodca. V petem delu, od Planjave, najširše gore v Kamniških Alpah, do Ojstrice in njenih sosednjih grebenov, pa je predvsem izredno veliko plezalnih smeri, ki jih zaradi bližine radi obiskujejo predvsem kamniški in ljubljanski alpinisti.

Kot izrazito posebnost tega gorstva moramo omeniti Kamniško jamo na višini 1400 metrov pod Staničevim vrhom, ki so jo jamarji odkrili povsem po naključju, in sicer šele leta 1978. V njej ni kapnikov, pač pa prekrasni aragonitni kristali. Na Korošici pod Ojstrico so še neka-

tere posebnosti. Prva je Lučki Dedec, na katerem se je pisala zgodovina našega alpinizma. Na robu planote je bila že leta 1876 postavljena prva planinska (Kocbekova) koča, v bližini katere je danes le še nova kapelica sv. Cirila in Metoda.

V zadnjem, šestem delu pa so opisane le tri, a zato daljše, večdnevne poti. Prva vodi z Menine planine prek prelaza Črnivec na Malo in Veliko Planino in do Korošice. Druga je speljana od Ojstrice prek vseh najvišjih grebenov Kamniških Alp do Grintovca in Kočne. Tretja pelje iz Kamniške Bistrice na Kamniško sedlo, nato pa po severni strani na Okrešelj, skozi Turski žleb in čez Rinke na Savinjsko sedlo, pod severnim ostenjem Skute do Kranjske kočice na Ledinah oziroma Češke kočice na Zgornjih Ravneh, nato pa čez Kočno in Grintovec na Kokrsko sedlo in čez Kalški greben nazaj v dolino Kamniške Bistrice.

V knjigi je lepo urejeno abecedno imensko kazalo in obsežen seznam literature. V vodniku so opisane poti, vrisane na perorisbah gora in pogorij, delo **Jurija Kolenca**. V knjigo je vložen jasen in všečen pregledni zemljevid, ki ga je pripravil Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo. Na njem pa ni poleg nekaterih robnih predelov tudi Menine planine, najbolj oddaljenega predela v tej knjigi obravnavanega območja. Posebej moramo omeniti izbor v knjigi objavljenih večbarvnih fotografij, ki so jih prispevali znani slovenski planinski fotografi. Prav vse do zadnje so lepe in zanimive.

Ciril Velkoverh

Sanjske gore — gorske sanje

Posebno draž daje knjigi »Traumberge — Bergträume« (Sanjske gore — gorske sanje), ki je izšla v založbi Silva v Zürichu, dvanajst žensk in moških, ki pripovedujejo o svojih sanjskih gorah v Alpah, v Afriki, divjem Tadžikistanu, na Alaski ali čisto na jugu Južne Amerike. Zamisel, da bi v eni gorniški knjigi različni avtorji in fotografi pripovedovali o svojih doživetjih na gori, ni nova. Že leta 1936 se je, na primer,

to zgodilo v Švici, ko je v založbi Oreil-Füssli izšla zelo uspešna knjiga »Švicarski gorski vodniki pripovedujejo«; takrat se je spravilo k pisanju 30 gorskih vodnikov, ki so napisali besedila za to knjigo.

V knjigi »Sanjske gore — gorske sanje« so prišle do besede tri gornice in devet gornikov z različnimi alpinističnimi in planinskimi izkušnjami. Bralke in bralce na primer vodita oče in sin **Gatt** v Patagoniji v izredno slabih vremenskih razmerah po strmih granitnih zasneženih skokih Aguje Mermoz; ali pa so doživljamo, kako so se **Heidi Schelbert**, njen mož in osem polarnih psov huskijev prebijali po zasneženih daljavah in strminah. **Ursula in Wili Dolder** nas vzameta s seboj v najvišje gore črne celine, na Kilimandžaro in na Ruwenzori.

Zdi se, kot da bi čutili strupen mraz in višino Mount McKinleya, tako nazorno popisuje svoj vzpon **Fridolin Hauser**. **Ruth Steinmann** pa spet prepričljivo popisuje, kako je bila kot vodja odprave s tremi moškimi na »tehnično ne težavnem, vendar zaradi snežnih plazov nevarnem« **Diran Peaku** v Karakorumu vendarle uspešna. V divjem Tadžikistanu smo skupaj pri plezanju s fotografom in plezalcem **Ruedijem Hombergerjem** iz Arose, in sicer v težavni severni steni Samina Karor. O vzponu na Mount Sir Donald v kanadskih Skalnih gorah poroča **Hans Fuhrer**, ki je že 30 let v Kanadi zaposlen kot čuvaj narodnega parka. Da v tem popotovanju po svetovnih pogorjih ne bi manjkal še vzpon v Andih, je poskrbel arhitekt za planinske kočje v SAC **Peter Frei**, ki je opisal vzpon na Condoriri v Boliviji.

Seveda so sanjske gore tudi na stari celini. Južnotirolski gorski vodnik in pilot helikopterja **Christian Ladurner** nas vzame s seboj na Langkofel, ki ga obleze z vseh strani, in na velikane Grödnerske doline. Druga dva gorska vodnika nas peljeta v Švicarske Alpe. **Walter Belina** opisuje različne gorniške doživljaje na Pizu Badile nad »božansko lepo dolino«, fotograf in državni svetnik **Herbert Mäder** pa ostane na sanjski gori številnih gornikov, na Matterhornu. Verjetno je kar pravilna njegova ugotovitev: »Drži, da je Matterhorn lep samo iz

daljave. Samo iz daljave in iz določenih smeri je idealna gora, ki je znana po vsem svetu.« O gori, ki jo imenujejo Horu, je enakega mnenja kot nekateri, ki so s helikopterjem leteli okoli in okoli njenih pobočij in njenega vrha in se jim je tiste trenutke podrla iluzija o sanjski gori, saj se je lepa gora pokazala kot pustinja iz skalovja, snega in ledu.

Vsakemu od dvanajstih avtorjev je uspelo na čisto drugačen način in v čisto osebnem slogu predstaviti svojo »sanjsko goro«. Iz vseh prispevkov je mogoče pravzaprav zvedeti tisto, kar je napisala **Heidi Schelbert**: »Norci na gore so smešni tiči. Kadar pripeka sonce, tarnajo nad vročino, kadar curki dežja ali snežne mečave prinesejo osvežitev, se hudejejo nad mizernim vremenom. Kljub temu hrepenijo po gorah z zaprtimi vrati, za katerimi stanuje pustolovščina, kot je zapisal **Maduschka**.

Kolesarski izleti po Avstriji

Kar v navado nam je že prišlo, da vedno stokamo, kako zelo zaostajamo za razvitimi zahodnimi in severnimi sosedi. Prav slednji so se z novim dejanjem potrudili, da se je ta navada še bolj utrdila.

To dejanje je povezano s kolesarjenjem, ki je med modernimi rekreativnimi dejavnostmi zelo visoko cenjeno. V navdušenju nad obračanjem pedal in v možnostih za to sicer ne zaostajamo za sosedi, velikanska praznina pa nastopi, ko poskušamo spregovoriti o organiziranosti kolesarske ponudbe pri nas. Manjka označenih poti, manjka vodniške literature in zemljevidov, manjka podpore države. Kolesarjenje pa ni le med najlepšimi načini spoznavanja krajev in ljudi, temveč je tudi rešitev za zmanjšanje pločevinaste gneče ob koncu tedna na naših cestah. Koliko okoljskih problemov odpravimo, če motornega konjička pustimo doma in zajašemo navidez neudobno sedalo na dveh kolesih!

Kar nam manjka, mnogi že imajo — na drugi strani Karavank, na primer. In to, kar imajo, poskušajo predstaviti tudi drugim. Tako je nastal zanimiv katalog »Kolesarski izle-

ti po Avstriji« (Radtouren in Österreich). Na dobrih dvajsetih straneh sicer ne more predstaviti vsega, kar moramo vedeti, preden se odpravimo na katero od predlaganih kolesarskih tur. Ponudi pa nam osnovne informacije, od kratkega opisa poti in zanimivosti ob njej do seznama vodniške literature (in te res ni malo!), ki jo turistične organizacije marsikje ponujajo brezplačno, ostalo pa lahko naročimo s priloženo naročilnico. Opis popestrijo pregledne skice in kvalitetne, atraktivne fotografije, ki nas hitro navdušijo za katerega od enajstih izletov. Ti so speljani po vseh devetih zveznih deželah, nekateri pa naredijo ovinek tudi preko sosednjih Nemčije, Švice in Madžarske. Slovenije se eden od izletov dotakne le v skromni varianti poti ob Muri. Nekateri izleti nas popeljejo po dolinah večjih rek (Donave, Inna, Drave, Mure, Zilje), drugi so krožni (okoli Bodenskega in Nežiderskega jezera, termalna pot med toplicami in vinogradi štajerskih gričev, pot mošta po Spodnji Avstriji, kulturna pot po Zgornji Avstriji, pot soli in jezer okoli Salzburga in pot po obrobju Visokih Tur). Kot biseri na ogrlici so ob poteh nanizani zanimivi slapovi, soteske, jezera, cerkve, gradovi, samostani, muzeji in preproste, na poseben način bogate domačije, vasi in mesta. Prav med slednjimi so kot »kolesarjem prijazna mesta« predstavljeni Dunaj, Salzburg, Steyr, Wels, Linz, St. Pölten, Graz in Klagenfurt (Celovec). V njih je namreč še posebej poskrbljeno za kolesarje. Tako je npr. v Celovcu in okolici kar 104 km dolga mreža označenih kolesarskih poti, ki omogočajo različno dolge izlete med mestnimi znamenitostmi in privlačnimi cilji v okolici.

Seveda je tak katalog le vrh »kolesarske« ledene gore. Pod njim se skriva izredno dobra organizacija turističnih delavcev, gosta in dobro označena ter vzdrževana mreža kolesarskih poti tem ne nazadnje ustrezna vladna politika, predvsem glede spodbujanja prevoza z vlakom. Prevoz z vlakom ni le okoljsko najustreznejši, temveč nam tudi olajša in popestri izlete, saj se ni treba vračati na izhodišče. Na mnogih železniških postajah nam nudijo celo možnost, da si tam kolo

izposodimo, na koncu poti pa ga na drugi postaji vrnemo.

Če bi si katalog želeli поблиže ogledati, vam ga bodo v nekaj dneh poslali brezplačno, če pišete na naslov: Urlaubsinformation Österreich, Margaretenstrasse 1, A-1040 Wien.

Težko bi zanikal, da je to reklama za sosede, vendar to sploh ni bil moj osnovni namen. Predvsem sem hotel opozoriti, kaj vse bo potrebno še postoriti, da bomo lahko ustrezneje predstavili naše lepote kolesarjem, tako domačim kot tujim. Glede lepote in možnosti čisto nič ne zaostajamo za sosedi, marsikje celo prednjačimo, zato ne bi bilo slabo, če bi lahko kdaj predstavil tudi kaj podobnega, kar bo zraslo na našem zemljniku. Kaliti je sicer že začelo, upajmo, da bo tudi dozorelo.

Igor Maher

društvene novice

Slavcu v spomin

Pred desetimi leti sem bil s **Slavcem Svetičičem** v Himalaji. Težave transporta so nas razdelile v dve skupini. Slavc je bil v drugi, ki je prišla v bazo deset dni za nami. Zavzeto je plezal in delal za skupni uspeh, obenem pa ni skrival, da mora zato zatajevati svojo naravo, ki mu je narekovala živeti drugače, ne po vnaprej sprejetem načrtu. Lepoto in tragiko razpetosti med totalno svobodo in med nujnostjo civilizacije občuti vsak človek, v gorah pa jo je mogoče celo živeti. A dotikati se nebes je dano redkim in redkokdaj. Blizje letiš soncu, več je možnosti, da se ti odlepijo krila. Človek je bitje transcendence in za slutnjo presežka je zavestno pripravljen tvegati ogromno. S tega stališča ni kaj obžalovati: kogar bogovi ljubijo, umrje mlad. Nihče pa ne umrje sam, niti solist ne. Zato so te besede namenjene, kot so bile namenjene tudi v tisti naši skupni zgodbi izpred desetih let, »njim, ki brez krivde krivi trpijo«. Ne alpinistom — ti vedo za ceno, ki jo bo morda treba plačati. Namenjene so njim, ki jih puščamo doma v negotovosti in morajo kazati pogumen

502

obraz, ko jih razžirata negotovost in strah. Njim, ki morajo plačati najvišjo ceno, pa si težko odgovorijo, za kaj. Njim, ki jih »bojevniki za neke svetle cilje« — ali za dotike nebes — puščamo zlomljene, ranjene in trpeče ob robu svoje poti.«

Slavc je bil uspešen alpinist, eden izmed zadnjih velikih romantikov, ki mu je zanos pomenil več kot racionalen pristop, ki je skušal sanjati tudi v celoti zares živeti. Njegovi vzponi v francoskih Alpah so legendarni, njegova smer v Grandes Jorasses mu je prinesla sploh najvišje mednarodno priznanje. Bil je med tistimi, ki so vklesali ime Slovenije v Andih, tudi v južni steni Aconcague in v Anapurni. To so bila njegova dejanja, a so tudi naša, slovenska. Bil je velik slovenski alpinist. Koliko mu je dala Slovenija? Toliko, kot vsem, kjer oblastniki le redko vidijo svoje trenutne interese. Domovina — blede mati, je rekel neki pisatelj — slovenski, seveda.

Gašerbrum IV je Slavca začaral, skoraj obsedel. Morda zaradi idealne oblike, ki kot pravilen trapez zapira Baltoro, morda zato, ker je bila njegova stena tako odkrita in razprta, a polna majhnih ostrih ugank. Vsekakor je bila to njegova gora: trikrat se je že odpravil v njeno zahodno steno; dvakrat se je tik pred odhodom premislil, letos je šel. Človek, razpet med upanjem, pravzaprav željo, in resničnostjo, ne vidi vsega, ne more videti vsega. Gre zavezan svojemu cilju — svoji usodi naproti. Pri starih Grkih so junakom, kadar so jih hoteli pogubiti, bogovi zastirali oči. Tako so bili ljudje odrešeni krivde za to, kar se jim je zgodilo.

Kogar bogovi ljubijo, umre mlad, kogar potrebujejo, umre star.

Žal mi je za Slavcem, ker ne bo mogel ničesar več doživeti. Ko ne bo doživel razgleda iz zrelih časov nazaj na svojo mladost. Ko bi vedno znova, kadar bi se ozrl, odkril novo dragocenost v preteklih doživetjih, ki jo je takrat prezrl.

Naše življenje je le prehod, je le priložnost, dana nam, da nekaj storimo, kar bo preseglo naš čas, da pustimo svojo sled v dejanjih, a tudi v srcih in mislih. Slavc je zapustil veliko.

Tone Škarja

V spomin Rudiju Bajcu

Ko smo planinci praznovali svoj praznik, dan planincev, smo se spominjali člana našega planinskega društva Šoštanj **Rudija Bajca**.

V soboto, 17. junija, smo ga v velikem številu pospremili na zadnjo pot v Podkrajju.

Rodil se je leta 1922 v Slovenskih Konjicah. Kmalu potem, ko je končal srednjo šolo, je izbruhnila druga svetovna vojna, ki tudi njega ni obšla. Deloval je v partizanskem boju na Koroškem. Po končani vojni se je leta 1948 zaposlil na Prevaljah. Po pridobljeni izobrazbi s pravnega področja je od leta 1947 do 1954 služboval v javnem tožilstvu v Radgoni, Krškem, Trebnjem in Šoštanju. Meseca maja 1954 je prevzel naloge sekretarja oziroma samostojnega delavca za splošne zadeve v Termoelektrami Šoštanj in ostal na tem delovnem mestu vse do upokojitve marca 1984.

Poleg službenih dolžnosti je opravljal še vrsto družbenih funkcij: bil je vse do svoje smrti dolgoletni predsednik telesno vzgojnega društva Partizan, dolgoletni član Športne zveze Velenje, predsednik skupščine Krajevne skupnosti Šoštanj in predsednik Zveze borcev Šoštanj. Zaradi prizadevnosti v borčevski organizaciji Šoštanja je bil imenovan tudi v področni odbor ZB Velenje. Za prizadevanja na športnem področju je dobil najvišja državna in republiška priznanja. Kot predsednik skupščine Krajevne skupnosti je opravljal tudi častno nalogo matičarja, ko so poročni obred opravljali še v Šoštanju. Bil je prizadeven predsednik TVD Partizan, kar je dokazoval z naklonjenostjo športni dejavnosti šoštanske mladine in se je zelo zavzemal za razvoj različnih športnih zvrsti.

Udeleževal se je tudi v kulturno prosvetnem društvu Svoboda.

Poleg tega, da je bil znan družbenopolitični delavec, je bil tudi velik

prijatelj planin. Po upokojitvi leta 1984 se je zaradi več prostega časa pogosteje udeleževal društvenih izletov in pohodov. Narava in vedra planinska družba sta mu veliko pomenili, saj je bil v planinski družbi prijeten sogovornik.

Zadnja štiri leta je bil tudi član upravne odbora Planinskega društva Šoštanj. Bil je dobra vez med krajevno skupnostjo in nami. Društvu so bile dobrodošle njegove življenjske izkušnje in poznavanje družbenih razmer.

Kljub slabšemu zdravju se je še 25. marca letos udeležil društvenega občnega zbora, zato nas je njegova prezgodnja smrt kot posledica kratkotrajne, a neozdravljive bolezni toliko bolj prizadela.

Za njegovo vsestransko družbeno delovanje se mu je ob grobu zahvalilo več govornikov, žalostinke pa mu je zapel tudi pevski zbor.

Slava njegovemu spominu!

Planinsko društvo Šoštanj

»Tri dežele — ena pot«

Tak je bil moto 31. zbora planincev treh dežel v Celovcu 14. in 15. oktobra 1995: Koroške kot gostiteljice (natančneje »Koroške deželne zveze Avstrijskega planinskega društva — Landesverband Kärnten des Österreichischen Alpenvereins«, Furlanije-Julijske krajine in Slovenije (namreč njihovih ustreznih planinskih društev ali zvez).

Zborovanje, kot že druga pred njim, je bilo zaznamovano s spominom na trozvezdje ustanoviteljev **Kuchar-Potočnik-Lonzar**, od katerih se ga je s čustvenim nagovorom udeležil le prvi, drugi se je, brez dvoma nelahkega srca, opravičil, tretji pa je bil navzoč v spoštljivem spominu. (Žal nihče ni omenil, da so po njem poimenovali pot iz Rablja čez Škrbino v policah / Forcella delle Cenge k Brunnerici v Belem potoku, in da je na Škrbini, od koder se je v pičli uri mogoče povzpeli na sladokusni brezpotni vrh Visoke police, njegovemu spominu posvečena preprosta plošča s Kugyjevim besedami: *Ricordate coloro che prima di voi hanno avuto gioie dai monti.* [Spomnite se tistih, ki so

pred yami uživali veselje gora.] in s pripisom *La sezione di Gorizia del CAI in memoria di Mario Lonzar, 28 settembre 1986.*)

V nevezani besedi je vela skozi pogovor misel, da tudi ta(kle) zbor(ček) pristavlja svoj kamen(ček) k združenju Evropi, uradno pa je tekla beseda o prostem plezanju in plezalskem tekmovanju. (Vele)toku nemških in italijanskih besed se slovenska ni zoperstavila, niti ni (vele)toka okrepila — kje so časi svetovljanskih nastopov **Tineta Orla, Mihe Potočnika, Franceta Avčina**, da ne sežemo globlje nazaj do **Tume, Mire Marko, Tominškov, Aljaža in Mlakarja!** — le **Marko Prezelj** je že na samem začetku, še pred glavnim referatom, podal pripravljeni tehnično-točkovni koreferat (ki naj bi menda nadomestil nastop nenavzočega **Toma Česna**). Po svoji plezalski naravnosti in po vnaprejšnjem dogovoru slovenskih udeležencev, ki ga ni bilo, nisem bil kompetenten, da bi bil spregovoril v razpravi, a ko bi bil sedel ob našem vodji **Janku Mirniku**, bi ga bil prosil za dovoljenje in bi bil rekel tole:

Umetne stene v telovadnicah so stvar telovadbe in športnih društev. To je športna panoga, v kateri je mogoče tekmovati in z njo nastopiti na olimpiadi. Če se alpinisti udeležujejo takega plezanja, se ga kot telovadci (športniki), člani športnega društva, vendar je za alpinista kot člana PD in AO z visokimi, tudi himalajskimi ambicijami to samo sredstvo za cilj, enako kot plezalni vrtec. Športniku je to sredstvo lahko že cilj, alpinist pa sredstva nikakor ne more zamenjati s ciljem. Alpinistični vzpon na goro je neprimerno kompleksnejše doživetje kot eno-ali dvoraztežajna telovadba na umetni ali tudi na naravni steni, četudi je ta tehnično (neprimerljivo) težja. Kolikor je športno plezanje sredstvo za alpinistični cilj, toliko spada v planinsko organizacijo in pod njeno skrb, ker je to trening za višje naloge. Ko postane samo sebi cilj, spada v športno društvo in ga je mogoče uvrstiti v tekmovalne (olimpijske) panoge in financirati iz sredstev športnih društev.

Ker se nobeden od Slovencev v razpravi ni oglasil, je vodeči **Georg Steiner** poklical kolega, da je s kratko govoranco pokrpal vrzel, z izmenjavo običajnih daril pa smo tudi nekoliko pokrpal dobrovoljni vtis. Blagodat dvigajoče se življenjske ravni se je dokazovala z naše strani s svobodno ponudbo brošure o slovenskih kočah v nemščini (*Berg-hütten des Slowenischen Alpenvereins*, ki jo je pripravila PZS za nemško govorče in razumevajoče tujce), medtem ko so Tržačani postavili na širokosrčno samopostrežbo knjižico o Kugyjevi poti v treh izvedbah: italijanski, nemški in slovenski. (Naslov knjižice: **Sentiero Kugy / Kugy Pfad / Kugyjeva steza**, s podnaslovi *Percorso delle vedette / Der Weg der Aussichtswarten / Trasa razglednih stolpov*; steza poteka od Nabrežine/Aurisina po kraškem robu nad Trstom v Glinščico in do Doline/S. Dorligo, ves čas po italijanskem državnem ozemlju.)

Prevajalka (četudi njen »performance« ni bil ravno za lepoto tekmovanje) je kasneje nagajivo pripomnila, da ji Slovenci nismo dali dela in smo jo prikrajšali za zaslužek. No, kasneje, v prostem pogovoru po večerji, ob zvokih brazilskega »benda«, ki je bil seveda preklemsko dober, čeprav menda ne zna zaigrati domačega valčka ali polke, in ob postrežbi rutinirane Bosanke (»Ste več dobili kofu?«), smo Slovenci celo kar nekam potonili. Videti je, da je laže splezati na himalajski osemtisočak kot na tujejezični Družabni večer. Živahno so se uveljavljali člani SPD Trst in Gorica, zelo vidna pa je, žal, bila (v Celovcu!) odsotnost SPD Celovec.

Kot je običaj na teh zborih, je drugi dan namenjen skupinskemu izletu. Čustvena os udeležencev se je premaknila od vprašnja »Čemu v Hüttenberg, ali ne bi šli v tem čudovitem vremenu raje na kako goro?« do iskrenega občudovanja tega izjemnega naravoslovno-rudarsko-plavžarsko-železarskega muzeja (seveda tudi izjemno pristrčne, prizadevne in nadarjene vodnice). Nazadnje smo planinska poženja celo uspešno premostili z

besedno igro: *Bergsteigerji* (*goralezci*) smo si ogledali *Bergbau*, *Bergwerk* (rudarstvo, ali po Vodnikovo *gora* v »Polje, vinograd, /gora, morjé, / ruda, kupčija / tebe redé«). Oboje ima sorodne etimološke korenine, hkrati pa ogromne razlike v zgodovinskih družbeno-gospodarskih globinah: *Bergwerk* nekoč (a sploh ne tako davno, pred dvema ali tremi generacijami): 18 ur dela na dan, najbolj težaškega in nezdravega ob smolenki v temnem podzemlju, z zaslužkom za golo — dobesedno, skoraj v telesnem pomenu! — preživetje in s smrtnostjo okrog petdesetega leta starosti (naj se zamisli, kdor se zna, v te podatke in to življenjsko prisilo); *Bergsteigen* danes (ko z véliko žlico zajemamo iz preskrbljenega, z vseh strani zavarovanega in dotiranega življenja): v polni svobodi odločanja na svetlih vrhovih nad žarečimi macesni, pozimi s smučmi na nogah, kolikor in kadar ti srce poželi! — V posebnem koticu nepogrešljivi gorski slikar prejšnjega stoletja **Marko Pernhart**, znameniti Korošec, a spet nikogar med obiskovalci, da bi zavpil in dopolnil vodnico (ali da bi mu v zadregi ogledovanja dali priliko in čas, da bi to storil), da je bil Marko prvi, ki je naslikal triglavsko panoramo («Qui primus Triglavi panorama depinxit» beremo na spominski plošči na triglavskem grebenu!), da so ga v ljubljanski Narodni galeriji pred dvema letoma počastili z odmevno razstavo njegovih danes bolj kot kdajkoli živih del, in da je, tako kot enako znameniti Korošec **Jožef Stefan**, slovenskega rodu. Nekje gori nad vasjo (Hüttenberg) domuje njen najslavnejši domačin **Heinrich Harrer**, mož zmago vite Heckmair-Vörg-Kasperekove naveze iz Eigerja 1938 (spomnimo se njegove knjige *Beli pajek*) in učitelj dalaj-lame (spomnimo se najboljšega potopisa na svetu *Sedem let v Tibetu* in kasnejšega dopolnila tej knjigi *Povratek v Tibet*). Prav s tem dalaj-lamo je pred tremi leti v svoji vasi odprl tibetanski muzej (svojih doživetij), ki pa ga, žal, nismo imeli na programu in ostane kot magnet za drugič.

Stanko Klinar

Češka koča — slavljenka pri petindevetdesetih

Praznovanje 95-letnice Češke koče

Jezerjani smo zelo ponosni na našo Češko kočo: ne samo zato, ker je srce naše planinske dejavnosti, ampak predvsem zaradi tega, ker smo jo uspeli ohraniti tako, kot je, kljub graditeljskim in prenoviteljskim navdušenjem polpreteklih let. Koča, ki nosi skrivnosti planinskega snovanja **prof. Choudonskega**, **prof. Frischaufa**, **Kocbeka** ter domačinov **Mavca**, **Prelesnika**, **Kremžarja** in župana **Murija**, zasluži tudi zunanje praznovanje. Če k vsemu dodamo še simboliko same otvoritve koče 26. julija 1900, ki jo je opravil g. triglavski župnik **Jakob Aljaž** (njegova navzočnost je bila verjetno povezana s prijateljevanjem z univ. prof. J. Frischaufom in preko njega s praškim univ. prof. K. Choudonskym), je bila odločitev o praznovanju nekaj samoumevnega. V nedeljo zjutraj, 27. avgusta letos, je drobno pršelo iz oblakov, vendar

se je kljub temu pri koči zbiralo vse več in več ljudi, vnetih planincev, zavednih častilcev slovenske planinske zgodovine, katere pomemben del je zavidljivo stara Češka koča. Kdor se je v takem slabem vremenu odločil za obisk na Sp. Ravneh pod Grintovcem — in zbralo se nas je preko tristo — je na najboljši način pokazal, kako ceni vrednote slovenskega izročila, pokazal, kako pomembno je spoštovati delo naših prednikov, saj iz te zavesti in ponosa danes črpamo moč za dejanja sedanjosti in prihodnosti.

Slovesnost sta s pozdravom vsem obiskovalcem in gostom otvorila predsednik PD Jezerjsko **Luka Karničar** in predsednik KS Jezerjsko **Milan Kocjan**.

Nekaj zanimivih zgodovinskih iskric iz časov gradnje koče in same otvoritve sta nanizala **Polona Virnik** in **Drejc Karničar**.

Osrednji dogodek pa je bil nastop — pravzaprav koncert — Karničarskih kolednikov (basist **Rok Lap**,

Oskrbnik **Andrej Karničar** (drugi z leve) v družbi Karničarskih kolednikov in pesnika **Toneta Kuntnerja**

Foto: Drejc Karničar

baritonist **Janez Majcenovič** in citarar **Tomaž Plahutnik**). S sporedom planinskih in slovenskih domoljubnih pesmi so pričarali bogastvo občutkov, ki ga bomo še dolgo nosili s seboj. Znani pesnik in igralec **Tone Kuntner** pa je s svojimi pesmimi in z recitacijo Zdravljice dodal vsemu dogajanju piko na i. Ob koncu smo Jezerjani izročili skromno darilo **Andreju Karničarju**, ki že 40 let živi s Češko kočo. 37 let oskrbovanja in tri leta dela kot gospodar koče je jubilej, s katerim se lahko pohvali redko planinsko domovanje. Veselega vzdušja ni prekinila niti ploha ob koncu slovesnosti, tako da so lovci lahko ponudili tudi gamsov golaž, domače kuharice pa poleg dobrih enolončnic še koroške ajdove žgance, domač jabolčni zavitek in potico. Lepo je bilo, ker smo bili skupaj.

L. K.

Bogata gradbeniška zgodovina

10. marca 1895 je bila v Klinarjevi gostilni v Radovljici ustanovljena Radovljiška podružnica SPD kot tretja za Savinjsko in Kamniško. Že od vsega začetka je bila zelo aktivna predvsem na gradbenem področju. Poleg planinskih postojank so zgradili leta 1907 tudi most čez Savo pod Kamno Gorico in leta 1912 novo brv čez Rudnico v Bohinju. Nekaj časa so bili tudi skrbniki jame pod Babjim zobom. Eden od najbolj aktivnih in nekaj let tudi načelnik podružnice je bil radovljiški lekarnar **Hugon Roblek** (27. 12. 1871—19. 7. 1920).

Hugon Roblek je bil dejaven pri nadelavi poti v Julijskih Alpah, vsekakor pa je bilo njegovo poglobljeno področje delovanja na Begunjsčici. Tako je podružnica z gospo **Terezijo Soukup roj. Tomc** sklenila darilno pogodbo za njeno zasebno kočo na Poljški planini, ki jo je zgradil njen oče **Blasius Tomc** in jo uporabljal kot počitniško hiško. Blaž Tomc je bil domačin iz Poljč pri Begunjah, po poklicu klobučar.

Radovljiška podružnica je omenjeno kočo preuredila za potrebe planinstva. Otvoritev koče je bila

28. julija 1901, imenovali pa so jo Tomčeva koča na Poljški planini.

Tomčeva koča je počasi šla pot vsega minljivega. Propadla je do te mere, da je bilo potrebno nekaj ukreniti. Odbor Radovljiške podružnice je zato sklenil, da zgradi višje gori novo kočo. Odločili so se za prostor, kjer je prej stala ovčarska bajta. Po zaslugi **Valentina Šturma** in Begunjev je bila koča kmalu nared. Otvoritev je bila določena za 19. julij 1907 in zaradi dežja preložena na 2. avgust, ko je zopet močno deževalo. Zato je bila uradna otvoritev šele 25. julija 1908 z otvoritvenim govorom **dr. Vilfana**. Poimenovali so jo po njem in tako je Vilfanova koča postala sedma postojanka podružnice od njene ustanovitve dalje.

Dejavnost podružnice se je kasneje nekoliko ustalila.

Leta 1920 se v društvenih analih zopet pojavi Roblekovo ime. Ko je namreč 19. julija 1920 prenočeval v Narodnem domu v Trstu, so ga prav tisto noč požgali fašisti. Roblek se je pri skoku iz goreče stavbe smrtno ponesrečil. Z oporoko je zapustil vse svoje premoženje Radovljiški podružnici. Kasneje se je izkazalo, da je bil kljub precejšnjemu premoženju tudi velik dolžnik, tako da je podružnici ostal le manjši del zapuščine. Iznajdljivosti in sposobnosti takratnih odbornikov gre zahvala, da so z odprodajo nepremičnin dobili sredstva, ki so jih kasneje namenili za gradnjo prvega Roblekovega doma na Begunjsčici.

Nov odbor z načelnikom **Slavkom Šušteršičem** je že zelo propadajočo Vilfanovo kočo odpisal in sklenil, da na Malem vrhu na Begunjsčici zgradi novo kočo. S srenjo Poljč je bil sklenjen sporazum, s katerim je podružnica srenji odstopila parcelo, na kateri je stala Vilfanka, za svet, kjer naj bi stal bodoči Roblekovega dom.

Tako so bile 30. avgusta 1932 zasajene prve lopate za gradnjo Roblekovega doma. Tesarska dela je opravil mojster **Šparovec** z Lipnice, mizarska pa **Resman** iz Vrbenj. Dom je bil do zime pod streho in kompletno opremljen. Slovesna otvoritev je bila 30. julija 1933. leta. Poimenovali so ga po Hugonu Robleku za njegove zasluge na

področju planinstva, predvsem na območju Begunjsčice.

Roblekov dom in Vilfanova koča sta med drugo svetovno vojno pogorela. Zato je bila ena od prvih nalog planinskega društva obnovitev Roblekovega doma. Tako se je že leta 1945 v Lescah konstituiral gradbeni odbor za postavitev novega doma na starih temeljih in po starih načrtih. Večino materiala so prispevali domačini izpod Begunjsčice, nekaj pa so ga odborniki izprosili pri različnih podjetjih.

Otvoritev novega Roblekovega doma je bila 15. septembra 1946.

Ob 80-letnici društva je bil dom delno posodobljen in kot tak slovesno odprt 31. avgusta 1975. Leta 1979 sta bili za potrebe doma nabavljeni dve plastični cisterni za vodo, ki še danes služita svojemu namenu. Drugo večjo obnovo je dom doživel leta 1987. Brunarico, v kateri je bilo skladišče, so leta 1991 preuredili v zimsko sobo.

Vedno večji obisk in sodobnejši način življenja tudi v visokogorju je zahteval temeljito obnovo celotnega doma. Zato se je upravni odbor društva leta 1993 odločil za popolno prenovo celotnega Roblekovega doma. Obnovili so streho, prenovili vodovod, izolirali celotno fasado, namestili mobilni in sončne celice ter zgradili suha stranišča.

Tako je Roblekovega dom ob letošnji društveni stoletnici in 62-letnici prve postavitve pričakal planince v popolnoma prenovljeni podobi.

Tone Tomše

Zlatorogove sledi

Pred 121 leti, natančno 19. julija 1874, je bilo onkraj vrha Snežnika izjemno veselo. Primorska sekcija Nemško-avstrijskega planinskega društva (DÖAV) iz Trsta je slavila pomemben delovni uspeh. Po dveh letih delovanja, predsem pa vnetega zbiranja denarnih sredstev je pod »Kranjskim Snežnikom« svečano odpirala svojo prvo planinsko kočo. Parcelo za kočo, kjer se stikajo planinske poti iz Leskove doline, Grčevca in Snežnika, tik pod vrhom Novih Krajšin, je odstopil lastnik snežniških gozdov **princ Herman Schönburg Waldenburg**. Za to priložnost so v Ljubljani natis-

Dr. Andreas Seifert (levi) in bistrški planinec Janko Muha ob ruševinah temeljev nekdanje »Koče pod Kranjskim Snežnikom«, zgrajene in svečano odprte 19. julija 1874. leta

nili posebno številko društvenega glasila Enzian. Kronist je slovesnost opisal zelo natančno. Tako vemo, da so številni člani društva in gostje prišli do koče že prejšnji večer, na dan slovesne otvoritve pa so že v zgodnjih urah opravili skupen izlet na Snežnik. Pri slovesni otvoritvi so dekleta, okrašena s planinskim cvetjem, recitirala pesmi, posvečene lepotam gorskega sveta. Sledili so govori in zahvale vsem, ki so sodelovali pri postavitvi koče. Vesela družba je slovesnost zaključila s prepevanjem nemških, čeških in slovenskih pesmi. Pri samem programu, še bolj pa pri zbiranju denarja za kočo je ključno vlogo imel društveni član, kmalu pa tudi uveljavljen nemški pesnik **dr. Rudolf Baumbach**, ki ga Slovenci poznamo po upesnjeni planinski trentarski legendi Zlatorog, eni gotovo najlepših gorskih legend, da, celo v evropskem merilu.

»Koča pod Kranjskim Snežnikom«, prva planinska koča na območju Snežnika, je naslednja desetletja skupaj z dejavnostjo omenjenega planinskega društva počasi hirala in ob koncu prejšnjega stoletja so od koče ostali le še kamniti temelji, ki jih je pozidal zidarski mojster **Anton Šabec** iz Zagorja. Belo kraško kamenje, zloženo v obliki četverokotnika na lazju pod Novimi Krajsinami, še dandanes nemo priča o prvih planinskih podvigih pod Snežnikom. Le redki popotniki, ki hodijo mimo, vedo, da je groblja

kamenja pravzaprav ostanek znamenite nemške planinske »Koče pod Kranjskim Snežnikom«.

Prav omenjena koča in dogodki pred dobrimi 120 leti so bili razlog nedavnega obiska nemškega zgodovinarja **dr. Andreasa Seiferta** iz nemškega Meinigena, kjer je dr. Rudolf Baumbach deloval in umrl. V Baumbachovi hiši je nemški literarni muzej in za letošnjo jesen pripravljajo obširno predstavitev pesniškega ustvarjanja tega nemškega ljudskega pesnika in celotnega njegovega delovanja. Dr. Seifert je konec junija obiskal številne, tudi slovenske kraje, kjer je deloval pesnik Baumbach. Bil je v Bohinju, na Jesenicah, v dolini Vrat pod Triglavom, obiskal planinska muzeja v Mojstrani in Trenti, kjer naj bi jeseniški gledališčniki zaigrali Zlatoroga ob izviru Soče. Žal je slabo vreme to preprečilo. Zadnje štiri dni

Mladi planinci PD Lisca iz Sevnice na vrhu Stola

je dr. Seifert namenil obisku ilirsko-bistrških planincev in kulturnikov. Planinci so ga pospremili na Snežnik in dalje do ostankov temeljev nekdanje snežniške koče na lazju pod Novimi Krajsinami. Bilo je dovolj priložnosti, da so znova podoživljali dogodke izpred 121 let.

Zadnji večer pred odhodom se je dr. Andreas Seifert srečal tudi še s člani bistrškega Zgodovinskega društva in Muzejskega krožka in jim predstavil mesto Meiningen, pesnika Rudolfa Baumbacha, pa tudi muzejsko dejavnost v njihovem mestu, ki ima kar šest muzejev in celo 35 zaposlenih. Bistričane je povabil na razstavo o pesniku Rudolfu Baumbachu, ki jo pripravljajo to jesen, kjer naj bi prav planinska pravljica o triglavskem Zlatorogu imela posebno mesto.

Vočko Čeligoj

Stol smo našli, mize pa ne

Do te ugotovitve smo prišli mladi planinci PD Lisca Sevnica, ko smo se julija med desetdnevni taborjenjem v dolini Završnice povzpeli na 2236 metrov visok Stol. Lep razgled na bele skale, strme prepade in nekoliko nižje na lepoticne planike in modrooke encijane — to se nam je zapisalo med najlepše spomine. Povzpeli smo se še do Valvasorjevega doma, Tinčkove koče, Poljske planine, Roblekovega doma in nekateri so v dežju osvojili še Begunjsčico.

Hodili pa smo tudi po ravnem: v Žirovnici smo obiskali Čopovo hišo in v soteski Vintgar občudovali ribe

in mavrico. Med nas je prišel celo umetniški fotograf **Jaka Čop** in nam s čudovitimi diapozitivi predstavil pravljico o Zlatorogu. V taboru smo poslušali predavanja iz planinske šole, navdušeni opravili orientacijsko tekmovalje, knjižni kviz, športne igre, pisali in risali za bilten. Tudi za zabavo smo poskrbeli: tako nam je prepeval **Adi Smolar**, uprizorili smo karaoke in zaplesali ob disko glasbi v štabnem šotoru ob baterijski razsvetljavi. Enkratni in nepozabni dogodki, ki nas bodo navduševali za skupno planinarjenje in tabore še v prihodnje, pa so: hrana kuharice Micke, krava Rozi, ki je Simoni pojedla srajco, gorska kolearska dirka, ki je potekala kar po sredini tabora ...

Nam je v hribih vedno lepo, zato vas vabimo v naše vrste!

Jetka Slukan

Novi vodniki B kategorije

Letos sta bila v koledarju akcij PZS razpisana kar dva tečaja za pridobitev B kategorije, in sicer v organizaciji odbora PLV na republiški ravni in v organizaciji MDO Koroške. Tu so pričakovali kar 23 kandidatov, a jih je bilo le 11. Na republiški tečaj se je prijavilo 13 kandidatov, enako kot lani. Kandidati so prišli iz različnih okolij, predvsem pa so si osnovno vodniško znanje pridobivali bodisi v okviru odbora PLV, bodisi Mladinske komisije.

Republiški tečaj je bil od 19. do 21. maja 1995 v Domžalskem domu na Veliki planini, kjer nudi poseben gostinski prostor dobre pogoje za delo in predavanja, skale in pečevje v neposredni bližini pa dokaj dober teren za praktično delo. Tečaja se je udeležilo 11 kandidatov, dva sta prišla le na preverjanje znanja. V petek zvečer je bila obdelana tehnika gibanja teoretično. V soboto so kljub razmeroma slabemu vremenu inštruktorji pokazali vse elemente, ki jih mora vodnik B kategorije obvladati. Snov so razdelili na tri delavnice, tečajniki pa so se na njih menjavali. Nekaj elementov, ki so jih vadili: omot, improviziran plezalni pas, navezava na plezalni pas, sidrišče, varovanje okoli bokov,

varovanje s polbičevim vozлом, varovanje z osmico, izdelava sidrišča v zbitem snegu, izdelava vrvene ograje čez snežišče, izdelava horizontalne in vertikalne vrvene ograje v kopnem ter gibanje ob njej, spust v Dulferjevem sedežu, spust z osmico in še kaj. V nedeljo je bil razgovor o psihologiji vodenja. Nato so dokaj temeljito obdelali tudi pripravo in izvedbo izleta, saj je ta tema osnova za izdelavo seminarске naloge. Vodja republiškega tečaja je bila **Marinka Koželj Stepic**, ki je podala temi psihologija vodenja ter priprava in izvedba izleta. **Bojan Pollak**, gorski vodnik, pa je teoretično osvežil temo tehnika gibanja. Praktično delo so vodili **Janez Benkovič**, tudi gorski vodnik, **Bojan Pollak** in **Marinka Koželj Stepic**.

Tečaj v organizaciji MDO Koroške je bil 26. in 27. maja 1995 v koči na Grohatu. Zvečer so obdelali teoretični del — tehniko gibanja. Praktično delo je potekalo v treh skupinah od jutra do večera. Dne 6. junija 1995 pa je v plezalnem vrtcu v Selah potekal drugi del, ko je bilo možno ponavljati nekatere elemente iz tehnike gibanja, nato pa je bilo predavanje o psihologiji vodenja ter pripravi in izvedbi izleta in seminarški nalogi. Dne 8. 6. je bilo možno še neobvezno utrjevati praktične elemente iz tehnike gibanja v plezalnem vrtcu pri Votli peči. Vodja tega tečaja je bil **Ivan Cigale**, inštruktor planinske vzgoje, ki je predaval o psihologiji vodenja ter pripravi in izvedbi izleta. **Stanko Mihev**, alpinistični inštruktor, pa je vodil teoretično in praktično delo s področja tehnike gibanja. Pri praktičnem delu so sodelovali **Ivan Cigale**, **Stanko Mihev** in **Franc Pušnik**, alpinistični inštruktor.

Izpiti so bili skupaj za kandidate republiškega tečaja in tečaja MDO Koroške, saj je bilo skupno število kandidatov 24, kar je realno za organizacijo enega samega tečaja. Začetek izpitov je bil 9. junija zvečer v koči na Kokrskem sedlu. Najprej je bilo pisno preverjanje znanja v obliki testov. Takoj zatem so inštruktorji pregledali teste in sledil je ustni zagovor za tiste kandidate, ki so pri pisnem preverjanju

pokazali premalo znanja. Pri pisnem preverjanju znanja so bili nekateri odkloni zlasti pri psihologiji vodenja.

PD Kamnik je pokazalo veliko mero razumevanja za tako izobraževalno akcijo. Najprej so kočjo odprli nekaj dni prej, kot so nameravali in še prenočevanje je bilo brezplačno tako za tečajnike kot inštruktorje. Dne 10. junija je bila izpitna tura po opuščeni poti na Kalško goro in nato čez Kalce mimo lovske kočje do Žagane peči. Kandidati so bili razdeljeni v pet skupin. Z vsako je bil inštruktor, ki je »odigral« nekaj nevšečnosti in jih je trenutno vodeči kandidat moral reševati. Vsak kandidat je vodil eno do dve uri. Nevšečnosti so bile pomanjkljiva oprema, bolezen, nezgoda, samovoljna zapustitev skupine, strah, nevarnost padajočega kamenja in podobno. Da je bilo reševanje teh nevšečnosti še zahtevnejše, je prispevalo vreme, saj je pol dneva deževalo in je bilo celo nekaj sodre. Tura je bila točno taka, kot se v najslabšem primeru dogodi vodniku B kategorije: na poti naleti na potrgane jeklenice, poslabša se vreme, ni možno niti dobro napredovanje niti umik, udeleženci so mokri in premraženi in še prestrašeni. Tedaj mora vodnik pokazati res bogato znanje, ki si ga je pridobil že na tečaju A kategorije, nato pa še dodatno iz psihologije vodenja in tehnike gibanja.

Na koncu ture je bila analiza po posameznih skupinah in še za celoto. Nekateri so bili z izbiro ture zadovoljni, drugi so tarnali nad vremenom in samo potjo, češ da ne poznajo Kalške gore. Povedati je treba, da so vsi tečajniki — republiški in področni — prej vedeli, kje bo izpitna tura. Nekateri so predlagali daljši tečaj z več utrjevanja znanja. Inštruktorji so ugotovili, da imajo tečajniki veliko tehničnega znanja, a ga še ne znajo uporabiti. Pri nekaterih je bilo ugotovljeno pomanjkljivo znanje s tečaja za A kategorijo: dokaj nerodno je, da niso obvladovali nudenja prve pomoči, manj pomembno je nepoznavanje gorskega cvetja. Na koncu je bila ugotovitev, da si morajo novi vodniki B kategorije še nabirati

izkušnje in zato naj si pripravniške ture ter mentorje izbirajo kar najbolj preudarno. Na izpitni turi so kot inštruktorji sodelovali Janez Benkovič, Ivan Cigale, Marinka Koželj Stepic, Stanko Mihev in Bojan Pollak.

Novi vodniki z republiškega tečaja so: **Štefan Bukovec, Ivan Kern in Milan Stegnar** — PD Kranj — sekcija Merkur, **Maksimiljan Kotnik** — PD Dravograd, **Marjan Mahnič** — PD Postojna, **Nada Mlačin** in **Helena Tepina** — PD Viharnik, **Eva Perušek** — PD Ribnica, **Janez Planinc** — PD Kranj, **Igor Sladič** — PD Novo mesto, **Zoran Štok** — PD Polzela, **Valentina Tolar** — PD Železniki in **Miha Zajec** — PD Slovenj Gradec.

Novi vodniki s področnega tečaja pa so: **Sonja Buhvald, Ivan Gracej in Martin Podrzavnik** — PD Dravograd, **Laci Gyorf** — PD Nova Gorica, **Kristijan Krajer** in **Tončka Mravljak** — PD Prevalje, **Izidor Ograjenšek in Simon Ograjenšek** — PD Polzela, **Boštjan Lesjak** — PD Mežica, **Sonja Mihev** — PD Ravne na Koroškem in **Stojan Rozman** — PD Fecro Slovenj Gradec.

Marinka Koželj Stepic

Nagrada: treking po Zahodnih Alpah

Novembra 1994 je bilo v Hočah mladinsko tekmovanje Mladina in gore. Zmagala je 1. ekipa iz OŠ Komen. Za nagrado smo dobili enotedenski izlet v italijanske Alpe. Z mentorico **Sonjo Savnig** smo na pot v Domodossolo odšli v soboto, 8. julija letos.

Na zbirno mesto v Domodossoli smo prišli v nedeljo dopoldne. Ker do poldneva še ni bilo vseh udeležencev, so se organizatorji odločili, da se do tedaj zbrane ekipe popeljemo do San Domenica (1410 m). Tam so nas že čakali predstavniki planinske mladinske komisije Italije.

Od San Domenica smo se potem z žičnico povzpeli do planine Ciamporina (1975 m). Sledila je triurna hoja do Alpe Veglia (1760 m). Takoj nas je očarala lepota pokrajine. Tla so pokrivala preproge

cvetočega rododendrona. Včasih se je oglasil svizec, ki je svaril živali pred nami — vsiljivci, ki smo za trenutek s svojo glasnostjo porušili ta čudoviti mir in lepoto še neokrnjene narave. Pri spustu do kočice smo občudovali slap reke Frue. Pred kočico se je odpiral čudovit razgled na mogočnega orjaka Monte Leone (3553 m).

Naslednji dan so se nam že zgodaj zjutraj pridružile ostale ekipe, tako da nas je bila pisana mednarodna družina: Španci, Italijani, Tiroinci, Avstrijci, Južnoafričani in Slovenci. Najmlajša udeleženka je bila naša Helena, najstarejša južnoafriška mentorica Jessi, drugače pa se je starost udeležencev gibala od 13 do 20 let. Sploh je bila slovenska ekipa s 15-letnim Andrejem, 13-letno Andrejo, 11-letno Heleno in 12-letno Marijo najmlajša, najlažja in najmanjša, vendar ne tudi najslabša. Špancem se je videlo, da so izkušeni plezalci, prav tako pa se je videlo, da so Južnoafričani do zdaj osvajali le 500-metrške »gore«, kot so tudi sami povedali.

Hodili smo po parku Alpe Veglia do Alpe Devero. Spremljali so nas nadzorniki tega naravnega parka. Pot nas je vodila ob reki Frui in mimo zapuščenih pastirskih stanov. Prečkali smo reko in se vzpeli do Valtendre (2431 m). Pobočja so bila dobesedno prekrita z modrim encijanom, snežnim sviščem, žveplenorumenim kosmatincem in cvetočim rododendronom. Med macesni smo videli viharnik. Po vzponu smo hodili po poti, ki se je kar bleščala od svetlikajočih se kamnov in peska. Ob poti in »gričkih« je bila pravcava svizčeva vas, toliko domovanj te prijazne živali je bilo. Nad 1900-metri je še zmeraj ležal sneg — kar velikokrat smo se jezili, ker smo ga imeli zvrhane čevlje — ki pa se je že topil in pri tem ustvarjal slapiče, potočke in jezera. Spustili smo se v park Alpe Devero h koči Castiglione di Devero. Po okusni in obilni večerji smo ob gledanju diapozitivov o naravnih parkih Alpe Veglia in Alpe Devero poslušali zanimivo predavanje o njihnih rastlinskih in živalskih prebivalcih. Glasba in glasovi posameznih živali so še dodatno popestrili zanimivo temo.

Zjutraj smo hojo nadaljevali po parku Alpe Devero mimo jezera Devero. Bilo me je zelo strah, ko smo prečkali deroč slap, ki nastane vsako leto, ko se topi sneg. Ob poti so cvetele sicer ne prav pogoste in zaščitene brstične lilije. Nato smo prišli do snežišča in pri prečkanju so nam pomagali vodiči. Pozornost na naši poti je pritegnil gams, ki je teklen čez snežišče, ter svizec, ki je malo pred nami bežal v svojo luknjo pod snegom.

Po približno dveh urah hoje smo se odločili za postanek na Scitti Minoi (2599 m) ob bivaku Conti. Ker je bilo v bližini veliko snega, so se nekateri odločili za kepanje — kljub kratkim hlačam in majicam. Po petnajstih minutah postanka smo se z vzdihom odpravili na pot. Naša potrnost pa se je kmalu spremenila v navdušenje, kajti morali smo se spustiti po precej strmeh in zasnženem pobočju. Tam se je pripetila tudi manjša nezgoda. Nepredvidni Italijanki je namreč zdrsnilo, tako da je po pobočju drsela z glavo naprej. Vodič se je postavil pred njo, ona pa ga je z nogami močno zadela v prsi.

Ob slapu, ki teče v jezero Vannino, smo bili priče demonstraciji prehoda čez deročo vodo. Nekateri so bili tako pogumni, da so se preizkusili v tej večini, med njimi tudi naš Andrej. Z mojimi prijateljicami pa sem rajši odšla v kočico ob jezeru. Na poti v kočico Margaroli (2194 m) smo videle veliko črnih murk, ki so bile ravno sredi cvetenja.

V sredo, 12. julija, so nas čakale štiri ure hoje. Sestopili smo v Formazzo. Hodili smo ob pašnikih, reki Vannino in skozi smrekov gozd. V Formazzi smo si ogledali muzej kulture Walser v Casa Forte iz 17. stoletja. Razložili so nam, da so Walser ljudstvo, ki se je v okoliških planinah naselilo pred tisoč leti, prišli pa so iz Nemčije. Pokazali so nam tudi razstavo otroških risb o pustnem času, o junakih iz walserških pravljic, o junakih iz stripov in o božičnem praznovanju. V ostalih prostorih smo si lahko ogledali jahalno in smučarsko opremo, literaturo, ročna dela, obleke, nakit, pohištvo, svete podobice in molitvenike.

Štirje zmagovalci tekmovanja Mladina in gore in njihova mentorica iz OŠ Komen v Zahodnih Alpah

S kombijem smo se od tod peljali do Fondovalle in potem hodili skozi bukov gozd mimo izginjajočega jezera Antillone, mimo zapuščenih gorskih vasic in mimo njiv, ki so že nekaj let neobdelane in zaraščene. Vodič nam je pokazal ostanke naravne mesne hladilnice, v kateri je globoko pod zemljo meso ostalo célo leto sveže. Šli smo mimo studentev in starega walserskega mлина do Salecchia Superiore. Na planini di Vova so zapuščene hiše preuredili v letovišča. — Salecchio Superiore je tipična gorska walserska vasica. Njene hiše nenavadno spominjajo na mešanico gorenjskega in kraškega stila; vse hišice so v celoti lesene, le pritličje je kamnito. Strehe so v glavnem krite s skrlami. Ob vsaki hiši je senik. Notranjost sestavljajo kuhinja, ki ima kamin, dnevna soba s kamnito pečjo, ki preko dimnika ogreva tudi zgornji dve sobi, in stranišče ter podstrešje.

Peti dan smo si lahko individualno ogledali vas in okolico. Dopoldne so prišli snemalci lokalne televizije. Spremljali so nas do bližnje walserske vasice Salecchio Inferiore mimo Marijine kapelice in stare šole, do cerkve, ki smo si jo tudi ogledali, in tam nam je zgodovinarica razlagala o walserskih navadah in verskih obredih. — Po kratkem počitku smo se počasi odpravili do Salecchia Superiore. Tam so

sporočili, da imamo prosto popoldne. Splača se omeniti tekmo tega dne, ko se je Iker, tekmovalni Španec, plezalec v zelo dobri formi, v teku do Salecchia Inferiore pomeril z oskrbnikom koč, zelo dobrim tekačem. Tekmovalca sta na cilj prispela že po sedmih minutah, medtem ko smo mi hodili tja dvajset minut. Seveda je bil prvi Adriano, oskrbnik, takoj za njim je prisopihal 17-letni Iker. Adriano mu je v znamenje spoštovanja dal enega od svojih pokalov, pridobljenih v teku. Iker je potem vsem plačal pivo. Prav vsi so pili iz tega pokala, samo Slovenci smo se vzdržali. Utrujeni od naporenega dne smo se takoj spravili spat, ne ozirajoč se na druge, ki so žurirali do jutranjih ur.

V petek so se na vseh ponočnjakih pokazale posledice nočnega žuriranja; Tirołci, Avstrijci in Španci, najboljše ekipe, so se vlekli kot megle. — Zjutraj smo najprej sestopili do Passa di Premia, nato smo se z avtobusom vozili skozi Domodosolo ob reki Anza do Macugnage. Ogledali smo si to vas s tipičnimi alpskimi hišami, okrašenimi s cvetjem. Naša ekipa je posedela pred cerkvico in občudovala mogočno steno Monte Rose (4554 m), ki je najvišja v Evropi. Zvečer je bil poslovljni večer v avli sosednjega hotela. Od vsakega udeleženca so se člani planinske mladinske komisije ter njihova predsednica po-

slovlili s prospekti čudovite doline Val d'Ossole in okolice. Na koncu so nas presenetili s povabilom v macugnaški disko, kjer smo ostali do polnoči.

Sobota je bila zaznamovana z bližajočim se slovesom. Pred hotelom smo se vsi skupinsko fotografirali, potem so se od nas poslovili predstavniki PD Macugnage in PZ Italije. Z avtobusom smo se potem peljali do Domodosole, kjer smo se poslovili in odšli vsak po svoje. Mi smo se pripravljali na mučno osemurno čakanje na vlak, ki je trajalo od 18. ure do 2.15 zjutraj, ko je končno prispel naš vlak. Čim smo se usedli, smo zaspali. Spala sem do 9. ure, na Opčine pa smo prispeli ob 10. uri. Starši so nas že nestrpno čakali. Seveda smo bili veseli, da smo doma, obenem pa nam je bilo žal za prekrasnim izletom.

Organizatorji so se zelo potrudili, da nam bi teden mineval čimbolj prijetno. Hvaležni smo jim za ta čudovit teden. Zahvalo dolgujemo tudi naši mentorici Sonji Savnig, ki je ves čas budno pazila, da se nam ne bi kaj zgodilo. Ta trek je dosegel svoj namen, namreč spoznati kulturo Walser in italijanske gore, pa tudi navezati stike z vrstniki iz tujih držav. Prisrčno se zahvaljujem v svojem imenu in v imenu vseh udeležencev trekinga Planinski zvezi Slovenije, ki nam je omogočila izlet v italijanske gore.

Marija Brelih
PD Sežana
planinska skupina OŠ Komen

Zaključni tečaj za vodnike A kategorije

Tečaj za vodnike, ki so želeli pridobiti kategorijo A — vodenje po lahkih poteh, je bil v organizaciji MDO Ljubljana. To je osnovni tečaj, kjer kandidat predela celotno snov, ki jo naj kot vodnik obvlada. Pogoj za udeležbo na tečaju in opravljanje izpita je starost najmanj 18 let, članstvo v PZS, primerno zdravstveno stanje in izkušnje, kar pomeni, da je kandidat v zadnjih petih letih opravil 20 tur po zahtevnih ali zelo zahtevnih poteh, torej je sam ali v družbi prijateljev sposoben za eno stopnjo več, kot jo

bo kasneje vodil kot vodnik kategorije A, ki je osnova za višje kategorije (kategorijo B — vodenje po zahtevnih in zelo zahtevnih poteh, kategorijo D — vodenje lažjih snežnih tur).

Prijavilo se je 25 kandidatov, vendar jih nekaj brez pojasnila ni obiskovalo tečaja, nekateri pa so se vključili kasneje in uspešno nadomestili zamujeno. Kandidati so bili iz 14 PD, 13 kandidatov je bilo iz PD izven MDO Ljubljana, in sicer iz MDO Gorenjske 5, iz MDO Dolenjske 4, iz MDO Primorsko-notranjske 2, iz MDO Savinjske 1 in MDO Zasavja 1. Nekaj kandidatov je bilo samoplačnikov.

Tečaj je po sklepu sekretariata MDO Ljubljana vodila **Marinka Koželj Stepic**, inštruktor planinske vzgoje. Tehnični vodja je bil **Bojan Pollak**, gorski vodnik, kot predavatelji so sodelovali **Nataša Erjavec**, **Lojze Jerman**, **Silvester Jošt**, **Marinka Koželj Stepic**, **Boris Mlekuž**, **dr. Anda Perdan**, **Bojan Pollak**, **Martin Šolar** in **Franček Vogelnik**, kot inštruktorji praktičnega dela pa **Janez Benkovič**, **Iztok Ivakič**, **Darja Jenko**, **Lojze Jerman**, **Silvester Jošt**, **Frane Kemperle**, **Marinka Koželj Stepic**, **Bojan Pollak** in **Darko Žagar**. Vsi so večinoma že dolgoletni izobraževalci na tečajih PLV tudi v drugih MDO. Število inštruktorjev praktičnega dela je navidezno veliko, a praktično delo poteka iz več tem, in sicer po skupinah z največ 5 kandidati.

Tečaj se je pričel 17. 12. 1994 s preizkusno turo na Nanos in se končal 28. 5. 1995 z izpitno turo na Storžič. Kot delegat odbora PLV se je preizkusne ture udeležil **Bojan Gorjanc**, zaključne izpitne ture pa **Silvester Jošt**, član komisije za preverjanje znanja.

Terminski plan tečaja je bil postavljen ob začetku, o njem so razpravljali tudi tečajniki. Tečaj je bil v petih koncih tedna, od petka popoldne do nedelje popoldne, v planinskih postojankah v Tamarju, Vrsnem, na Golter, na Veliki planini in v Domu pod Storžičem. Tako so se tečajniki seznanili tudi z manj znanimi predeli naše domovine, pri praktičnem delu pa so se lahko vključili inštruktorji — člani GRS Bovec in

Celje. Najprijetnejšega sprejema so bili tečajniki deležni v Domu pod Storžičem in na kmečkem turizmu v Vrsnem.

Na tečaju so predelali prvo pomoč, prehrano v gorah, vpliv gora na človeka, opremo, varstvo narave, planinska pota, orientacijo, bivak in taborjenje, sredstva za sporazumevanje, zgodovino planinstva, organizacijo planinstva, spoznavanje gorstev, vremenoslovje, nevarnosti, GRS, pripravo in izvedbo ture, tehniko gibanja, odgovornost, metodiko dela ter psihologijo vodenja.

Teoretični del preverjanja znanja je bil razdeljen v tri dele. Vse teme so bile pripravljene v obliki testov. Tečajniki so izdelali tudi nalogo iz orientacije ter seminarsko nalogo. Oboje je sestavni del izpita. Izpitna tura je bila od Doma pod Storžičem po poti skozi Žrelo na vrh Storžiča in nato preko Škarjevega roba — na gozdni meji so noč prebivakirali — nazaj v Dom pod Storžičem. Tečajniki so bili razdeljeni v skupine po največ 5, v vsaki pa je bil inštruktor. Vsak tečajnik je vodil en del poti, pri tem pa je moral reševati nevarnosti, ki jih je odigral inštruktor.

V pogovoru s tečajniki smo ugotovili, da je bil tečaj organizacijsko dobro pripravljen, prav tako je večina predavateljev svojo nalogo opravila zelo dobro. Med tečajniki je prevladovalo mnenje, da bi bilo dobro, če bi bilo več praktičnega dela oziroma da bi bila v času tečaja nekakšna izpitna tura. Tečajniki so (vsi razen redkih izjem) tvorili homogeno skupino, in sicer kljub starostnim razlikam (najmlajši 19 let in najstarejši 52 let) in geografski razprostranjenosti (Koper, Martuljek, Metlika, Braslovče).

Podelitev vodniških izkaznic je bila na pobudo tečajnikov slavnostna 2. junija 1995 pri Gospodični na Gorjancih. Prav tako načrtujejo po opravljeni pripravniki dobi tudi svečano podelitev značk.

Novi vodniki PZS oziroma pripravniki so: **Vili Bauer** — PD Domžale, **Miha Brinovec** — PD Braslovče, **Andrej Freljih**, **Renato Kuhar** in **Vladimir Polajnar** — PD Železniki, **Sašo Hren** — PD Trbovje, **Jože Jenič**, **Anton Krašovec**, **Anton Slanc** in **Blagoje Tošeski** — PD Metlika, **Vasja Jerovšek**

— PD PTT Ljubljana, **Boris Jesenšek**, **Jože Knez** in **Andrej Lazar** — PD Ljubljana Matica, **Janez Jesenšek** — PD Moravče, **Katarina Koritnik** in **Gorazd Vinšek** — PD Drago Bregar, **Rajko Kučič** — PD Železničar Lj., **Mojmir Kunej** in **Lada Stranščak** — OPD Koper, **Anda Perdan** — PD Kranj, **Milan Setničar** — PD Litija, **Andrej Slak** — PD Saturnus in **Niko Ugrica** — PD Kranj — sekcija Iskra.

Marinka Koželj Stepic

15 let PD Rečica ob Savinji

V nedeljo, 1. oktobra letos, je bila na Golički loki (ok. 1100 m) ob markirani poti mimo Goličnika na Belo peč proslava ob 15-letnici PD Rečica ob Savinji.

Udeleženci so se zbrali pri pastirski koči, glede katere je dogovor, da jo obnove in dobe v uporabo za 10 let. Zbranim je spregovoril predsednik **Peter Kolenc**, ki je na kratko povzel bistvene mejnike tega obdobja, med njimi razvitje prapora pred 10 leti pri lovski koči na Stonu. Tudi ob 15-letnici so bili prisotni lovci s svojim praporom, poleg sta bila še dva prapora. V imenu Savinjskega MDO je spregovoril **Martin Aubrecht**, ki je podelil tretje priznanje predsedstva Savinjskega MDO planinskemu prijatelju **Farkašu** za njegov prispevek pri oblikovanju osnutkov za značke in našitke za naša planinska društva.

B. J.

Celjska seniorska transverzala

Zveza društev upokojencev (ZDU) Celje je svojemu članstvu in tudi nečlanom, vendar upokojencem ponudila primerno obliko rekreacije — pohodništvo po sredogorju s spoznavanjem lepote tega dela domovine. Izdali smo tri knjižice Transverzalna pot — turistično rekreacijska pot pohodnikov, pot v naravo — človek z naravo. V vsaki od knjižic, označenih z ustreznimi rimski številko, je opisanih deset pohodniških postojank, ki jih mora pohodnik obiskati in od njih prinesiti žige, da dobi bronasto, srebrno ali zlato značko velikonočnice, ki je naš zaščitni znak.

Prvih deset točk je najlažjih, naslednjih deset je nekoliko težje dosegljivih, vendar jih lahko brez težav zmore tisti, ki si dnevno odmeri eno do dve uri hoje, srednje težkih pa je zadnjih deset točk; med najtežjimi je Planinski dom dr. Franca Goloba na Čemšeniški planini (1120 m), do koder je s Trojan dobri dve uri hoje. Tudi do Planinsko rudarskega doma na Kalu (946 m) je treba od Marnega hoditi dve uri. Vse druge točke iz tretjega dela naše poti pa so prav tako lahke, vendar je seveda treba obiskati vse, da bi dobili znak zlate velikonočnice, ponosa našega Boča.

Podelitev značk za to pot, ki obstaja že od leta 1993, je v tednu sejma Senior na razstavišču Golovec v Celju, in sicer prvi in zadnji dan sejma, kdor pa takrat ne more priti, bo značko ali značke prejel na sprejemu 28. decembra ali po želji tudi po pošti, če bo knjižico poslal na ZDU Celje, Jurčičeva 6, Celje.

Žigi za to transverzalo pot so v naslednjih objektih (v oklepajih je navedeno, kdaj so odprti):

bronasta velikonočnica: gostišče Stari grad v Celju (vsak dan razen ponedeljka od 12. ure dalje), planinski dom na Gori Ojliki (sobota in nedelja), gostišče v Celjski koči (vsak dan razen ponedeljka), planinski dom na Šmohorju (sobota in nedelja), Dom pod Reško planino (sobota in nedelja), Lovska koča na Humu (sobota in nedelja), Planinski dom na Resevni (sobota in nedelja), gostišče Teharje — Sveta Ana (vsak dan razen ponedeljka), planinski dom Šentjungert — Kunigunda (ob nedeljah), lovski dom Goljava (sobota in nedelja);

srebrna velikonočnica: Tončkov dom na Lisci (dom je odprt vse leto), Kopitnik (sobota, nedelja, praznik), Bohor (vsak dan razen ponedeljka), Hom nad Grizami (sobota, nedelja in prazniki), Boč (od januarja do septembra vsak dan razen ponedeljka), Donačka gora (od maja do oktobra ob sobotah, nedeljah in praznikih), Paški Kozjak (sobota, nedelja in prazniki), Rifnik — Fanika Jazbec na številki 46 (vsak dan), Kum ali Zasavska gora (vsak dan razen ob četrtkih), Andrejev dom na Slemenu (vsak dan razen ob torkih);

Največja pohodna skupina na Učki smo bili mladi planinci PD Snežnik iz Ilirske Bistrice

zlata velikonočnica: Golobova koča na Čemšeniški planini (od 1. maja do 30. septembra vsak dan razen ponedeljka), Planinski dom na Gorah (vsak dan), Orlovo gnezdo (od 1. maja do 1. septembra), Gašperjeva koča na Velikem Kozjem (od aprila do septembra ob nedeljah in praznikih), Planinski dom na Kalu (vsak dan), župnišče pri Marijini cerkvi na Sladki gori (vsak dan), Ajdovski grad, Sevnica (Ana Kozmus, Povrh 12 — vsak dan), planinska koča na Svetini (sobota in nedelja), Jama Pekel (od 1. maja do 1. oktobra), kmečki turizem Jelenov greben v Olimju (vsak dan razen ponedeljka).

Rudi Mraz

Bili smo na Učki

Lepo sončno nedeljo letošnjega 10. septembra smo mladi planinci iz osnovnih šol Dragotina Ketteja Trnovo, Antona Žnideršiča Ilirska Bistrica in Jelšane izkoristili za pohod na 1396 metrov visoko Učko, najvišji vrh Istre.

Z avtobusom smo se peljali prek državne meje in izstopili pri planinski koči na Poklonu. Tam so že bili planinci iz mnogih hrvaških društev, slovenske planince pa smo lepo zastopali prav mi. Bilo nas je skoraj sto. Po planinski stezi smo se odpravili na pot in v poldrugi uri prišli do stolpa na vrhu Velike Učke, kjer je bilo že veliko drugih planincev in

godba na pihala. Hrvaški planinci so namreč slavili praznik priključitve Istre k Hrvaški.

Z Učke smo imeli prekrasen razgled po vsej Istri, videli smo vse otoke v Kvarnerskem zalivu, pa Velebit, Risnjak, naš Snežnik, Nanos in številne primorske vrhove. Na Učki so najmlajši planinci iz Jelšan prejeli dnevnik mladega planinca.

Vrnili smo se po isti stezi do Poklona, kjer smo nekateri dobili izkaznice pohoda, drugi že bronasto značko za dvakratni obisk, naša planinka **Mojca Grlj** pa celo srebrno značko za štiri vzpone na Učko. Z avtobusom smo se nato odpeljali do morja, kjer so se nekateri celo kopali.

Z izletom smo bili zadovoljni tako mi mladi kot naš mladinski vodnik **Igor Primc**, naši mentorji in starši, ki so bili naši gostje na izletu.

Ana in Maja Ščuka
OŠ Dragotina Ketteja

Z mladimi v gore

Sončna jesen, posebno mesec oktober, je kot nalašč za obiske narave in planinskih vrhov. Lepe dneve so dobobra izkoristili tudi mladi na Ilirskobistriškem. Že prvi šolski športni dan so učenci vseh osnovnih šol v občini izkoristili za pohode na bližnje vrhove. Poldrugi tisoč šolarjev se je povzpelo na bližnje vrhove ali se podalo na zahtevnejše ture od Žabnika, Vrem-

ščice, Kozleka, Orlovice in Planinca do Snežnika.

Posebno navdušenih je bilo vseh 120 prvošolcev obeh bistrških osnovnih šol, ko so jih v petek, 13. oktobra, njihove učiteljice-planinske mentorice popeljale na prvi pravi planinski izlet na 799 metrov visoki Sv. Ahac nad Ilirsko Bistrico in jim izročile lični Dnevnik mladega planinca, v katerega so tudi že odtisnili svoj prvi planinski žig osvojenega vrha.

Že naslednji dan, v soboto, 14. oktobra, pa se je na 1028 metrov visokem Devinu nad Zgornjo Pivko zbralo kar dvesto mladih planincev iz vseh osnovnih šol ilirsko-bistrške občine na svojem že 22. rednem srečanju šolskih planinskih skupin domačega planinskega društva. Gostitelji srečanja so bili mladi planinci OŠ Knežak z mentorico **Mirjam Čeligoj**. Številnim vrstnikom so pripravili lep sprejem pri lovski koči na Devinu. Tu so si mladi izmenjali priložnostna darilca. Planinski mentorji so več kot stotim najmarljivejšim mladim planincem izročili osvojene bronaste, sreberne in zlate značke mladega planinca in podelili številna pisna priznanja. Priložnostna darila je prispevala tudi Zavarovalnica Adriatic. Izjemno poučno je bilo tudi srečanje z lovcem **Francem Štavarjem**, ki je mladim namenil toliko zanimivih pripovedi o živalih, ki prebivajo tu na obrobju snežniških gozdov. Posebno doživetje je bilo za vse srečanje s prvim planinskim orlom, ki gnezdi prav tu pod skalnim vrhom Devina, gore, ki je mlade nagradila tudi z enkratnim razgledom po vsej Pivški dolini in s pogledom na oba slovenska gorska velikan, na Triglav in na Snežnik.

Vse planinske prireditve s planinsko mladino vodi mladinski odsek PD Ilirska Bistrica in jih posveča 50-letnici obnove društva, ki jo slavijo na Bistrškem v tem letu. Za letošnjo jesen načrtujejo še izlet na Planinec, začetek planinske šole, izvedbo 7. likovnega extempora, pa tudi udeležbo z devetimi ekipami na državnem tekmovanju »Mladina in gore«, ki bo 18. novembra na OŠ Komen pri Sežani.

Vojko Čeligoj

Takole se je na sejmu predstavila postaja GRS Kranj

Foto: Franc Ekar

Zaščita — Protection '95

Strokovno specializirani sejem Zaščita — Protection '95 je bilo že 23. nadaljevanje strokovno specializiranega sejma zaščite, reševanja in varovanja, ki med drugim posega tudi na področje gora: na območje urejanja hudourništa, naravnih katastrof, požarov v naravi, onesnaževanja, zagotavljanja zavarovanja potov in gasilskega reševanja. Letošnja prireditve je bila za planinstvo zanimiva predvsem zaradi vključitve ekip GRS oziroma njihovega prikaza stenskega reševanja, še posebej za člane delovne skupine Alpe-Jadran v Bohinjski Beli. Posebej atraktivna je bila za omenjeno skupino teoretična in strokovna promocija delovanja slovenske GRS, ki jo je podal in podprl z video posnetki **Janez Brojan**. Ekipa GRS so sodelovale tudi na državni vaji v Črni na Koroškem, ki je bila prav tako v sklopu sejma Zaščita '95.

Na sejmu, ki je bil na kranjskem sejmišču od 3. do 7. oktobra letos, je bil že po tradiciji tudi informativni paviljon GRS PZS, ki jo je zastopala GRS — postaja Kranj. Letos je na razstavi izstopalo predvsem novo »najemniško« vozilo GRS nissan. Gre za eno izmed vozil, ki jih je Ministrstvo za obrambo kupilo oziroma dalo v najem vsem GRS v Sloveniji. GRS Kranj je na sejmu organizirala tudi stalno dežurno službo, kjer je bilo možno dobiti informacije s področja GRS.

V času sejma je bil tudi posvet o financiranju gorskih potov, ki je z reorganizacijo občin in novih oblik lastništva ostalo nedorečeno. Povsem so izpuščene funkcije odgovornosti do infrastrukture, stanja poti in odprave poškodb. S spre-

membo ureditve so namreč povsem izpadla sredstva za te namene, temu primerne pa so tudi posledice, še posebej po letošnjih ujmah in poškodbah zaradi strele. Posvet so sklenili z odločitvijo, da je potrebno sklicati za to odgovorne in pooblaščenice institucije. Še posebej so prisotni opozorili na vlogo in zadolžitve Hidrometeorološkega zavoda RS, ki je izjemno pomembna v sporočanju vremenskih informacij. Zato bi prav tej organizaciji morali dati mesto, ki ji pripada. Tudi na letošnjem sejmu Zaščita '95 — Protection '95 je bilo opaziti praznino, saj te dejavnosti ni bilo na prizorišču, čeprav je za planince, reševalce in letalce še posebno pomembna.

Na sejmu Zaščita — Protection Gorenjski sejem iz Kranja podeljuje najzaslužnejšim posameznikom tudi zlate značke Zaščita — Protection (14-karatno zlato). Letos jo je med drugimi dobil tudi načelnik GRS Kranj **Mitja Brajnik**. GRS je prejela posebno priznanje za promocijsko aktivnost na sejmu.

Franc Ekar

Mali oglasi

Imamo vezane letnike Planinskega vestnika 1932, 1933, 1934, 1935, vezano publikacijo 50 let SPD, in nevezane letnike PV 1983, 1984, 1985 (manjka 9. številka), 1986, 1987, 1988 in 1989 (manjkata številki 4 in 9), ki bi jih odstopili morebitnemu zainteresiranemu bralcu ali kakšni knjižnici.

Kogar to zanima, naj pokliče na telefonsko številko 061/13 24 166.

***

Prodaj popolnoma nov dvojni portaledge A5 ameriške proizvodnje. Informacije po telefonu 061/712-633.

ČISTO DRUGAČNO ŽIVLJENJE PRED KOČO NA RAZOR PLANINI

OBLAK

RAFKO TERPIN

Čas: Zgodnje poletje.

Prizorišče: Dvorišče pred kočo na Razor planini. Klopca pod debelo bukovo.

Dogajanje: Ležim na trebuhu. Sonce se mi radodarno upira v gol hrbet. Mojemu občutljivemu križu neznanško godi. Le daj, mu prigovarjam. Segrej, sežgi to nemarnost nepredvidljivo! Toplota res dobro dene.

Na ograji ob vrtilku s prvo solato se mi sušijo nogavice, pod njimi široko zevajo preizkušeni škrpeti. Malo stran je plot okrašen s prešvicano srajco.

Prav tihceno je. Vetrca se priplazi le toliko, da ga zaslutim, nič več. Manjša družbica na drugem koncu dvorišča, pod drugo bukovo, se spoštljivo spravlja k jedi. Na vsak način niso kakšna nemarna bratovščina, med žvečenjem znajo molčati. Cenim jih. Taki naj lezejo v griče! si pravim.

Zlat je moj dan. Za seboj imam pisano pot iz Tolmina in zdaj mi sonček siplje zdravja. Kar vidim, kako se prizadevno zadira v moj križ, tja do tistih zmiganih medvretenčnih ploščic bo segel. Bo? Seveda bo. Vmes se le kakšna neurejena planinska muha bolj v igri preseli z levega na desni bodel. Bi trznil? E, ni vredno!

Mižim v gorak Razorjev ploh. Krasno mi je. Mineštro sem pospravil, preoblekel in ocedil sem se, pivce sem uničil, z domačini smo kar v režancu spletili nekaj prijaznosti — in zdaj naj le še sonček pehari. Ne bom gledal, kako mu gre od rok. Mižim. Kot že tisočkrat si govorim: Ta tema nikakor ni črna, rdeča je ali morda pomarančasta. Zelene ali plave še nisem srečal. A glej, kaj ne gre oblak čez nebo? Kar spotegne se do sonca in čez. Merim ga s kožo, dojemam ga s toploto, ki se mi v blagodejnih valovih zliva preko hrbta. Skozi rdečo temo potujem s senčico senčko senčico čez govce, grebene in grape te do solz lepe kminske dežele. Bi se mi doma kaj podobnega utegnilo primeriti? Dajte no!

Naj pomislim: Na štedilniku se oglašajo polne posode, pokrovke dihajo, sape vlečejo noter in ven, ogenj prasketeta, pomivalni stroj odneha šele s šokantno brco, mešalci parajo družinsko srečo, mikrovalovna pečica je kot brencelj tečna. Namesto metle kodra živce sesalnik, staromodni, močnejši, globinski. Vrata škripajo ali škripnejo, z odprtimi opravi preprih. Vmes ima dovolj besede kakšna zgovorna ženska, naj popravim — kakšna ljubeznivo zgovorna ženska.

Teško je biti natančen poslušalec.

Skozi strop slišim, kako v gornji kuhinji mama kiha. Prvič, drugič, tretjič... petič, potem najbrž foter povzdigne glas: Orkondindijo, a ti nisem rekel, da moj bog-pomagaj velja za vseh šestnajstkrat?

Izpred hiše se da občutiti različna gradbeniška naprejanja. Žage, svedri, brusi od nekdanj hočejo del miru zase. Slikovito je klofjanje tepihov. Slišna (seveda) je včasih neverjetna muzika mojih dveh otrok. Običajno

se da zlahka določiti, od kod prihajajo zvoki. Tu so sedovi otroci s svojimi igrami. Tu so otroci na obisku — pa s svojimi prijatelji. Tu so otroci v mimohodu ali otroci kar tako. Naj ne pozabim otrok pod hišo, ki so zaradi glasnosti hočeš-nočeš nekoliko tudi moji, včasih čez deseto zvečer. Z balkonsko muziko se ponašajo smrkavci, ki so ostali sami doma. Smetnjakar pobira ob ponedeljkih, ob sobotah opoldne tuli sirena, čez nebo parajo vojaški in policijski helikopterji. Osemletkarji na mopedih preizkušajo najtrše klance in rajde. Pravzaprav redkokdaj pelje Jule svoj traktor mimo. Dvakrat ob koncu tedna zažigajo vojskarski vikendaši. Za malo vojsko jih je že. Nekajkrat na dan skoraj skozi kuhinjo potegne vojskarski avtobus. In kakšne redke sobote se nad okni prepelje običajno radoživa, hupajoča ohcet. Spet je nekomu kvint požrlo! pravimo tedaj.

Pomladansko nabijanje sinic v češplovcih ali školčevih žvižgaje nad Kresom je majhna reč. Blazno nevarni so časopisi. Celostranski horoskopi so vsepovsod. Mimogrede se znajdeš sredi bikov in kostrunov. Čemu vse danes pravijo medicinska alternativa! Koliko tozadevne literature ti vsiljujejo prebrisanci ponavadi ob sobotah sredi dne!

Časopis Nedeljski se rad odpre prav na strani, kjer z veličastnimi naslovi stoji o najbolj skrivnostnih skrivnostih naše Zemlje. Ko premišljaš o vražah, ki so jih polni časopisi in čebļajajoči radijski ali TV valovi, si moraš reči, da se človek iz pradavnine sem ni v ničemer spremenil. Malo se je izobrazil, drugega nič.

Zjutraj ti po radiu za zajtrk razložijo sanje. Iz sistema v sistem se na radiu in teleškilo norčujejo iz ljudi. Na tenko in na debelo. Pa ne le dvorni norci. Za polpismene bralce stripov tiskamo novice predvsem v naslovih, besedila niso dosti obsežnejša. Na podvečer ti kakšno zagonetko o slovenskem učitelstvu utegne razjasniti ženska z nadvse zmahtnim glasom. Malo pred osmo zvečer je to stalna in huda nevarnost. Na 202 radi čvekajo. Plehkosti je v izobilju. Popevke in narodne viže zmorejto imeti grozna besedila, da te zvije do dna črevesja. Kadar se jim v medijih zazdi, da se jim je čas primerno umedit, začno izbirati najboljšo in najboljšega, najlepšo in najlepšega, najuspešnejšo in najuspešnejšega. Nakar nekaj sto traonov odloči za vse. Mediji se še pošteno razčeperijo in stvar razbobnajo. Čas mineva v hrupu in seveda gibanju.

Miru pa ni.

Ne, miru pa ni!

Zase vem, da je na Razor planini vsaj v začetku poletja mogoče odpočiti vsak tretji živec — in s kožo gledati oblake.

Razor, počakaj me kar tam, kjer si od nekdanj bill! Pridem.

***

Še droben slovarček marsikomu manj znanih izrazov: bodel — golen, teleškil — televizor, Kminsko — Tolminsko, režanc — podboj, kvint — navoj, školč — sokol.

DENAR LEŽI NA CESTI, POBERITE GA!

Denar dobesedno leži na cesti, le pripogniti se je treba in ga pobrati.

V Sloveniji je veliko izdelovalcev oblačil in opreme, ki jo planinci, alpinisti, plezalci in popotniki po naravi nasploh potrebujemo. Veliko je trgovcev, ki takšno opremo in oblačila prodajajo, zadnja leta je v državi že precej trgovin, ki prodajajo izključno predmete, kakršne na svojih poteh in pri svojih dejavnostih potrebujejo planinci, plezalci, jamarji, trekerji, popotniki in drugačni pohodniki.

Planinci in gorniki nasploh želimo imeti podatke o ponudbi teh izdelovalcev in prodajalcev, da bi se na podlagi celovitega pregleda lahko odločili za nakup lastnim potrebam najprimernejše planinske opreme, oblačil in obutve.

Planinski vestnik hoče postati posrednik med izdelovalci, prodajalci in kupci.

In kje je tisti denar, ki leži na cesti? Bralcem Planinskega vestnika, ki bi bili pripravljene za našo revijo zbirati oglase s tega področja, ponujamo visoko provizijo, oglaševalcem pa izjemno ugodne cene za oglase.

Podrobnosti o tej ponudbi bodo radi povedali v Planinski zvezi Slovenije ob Dvoržakovi 9 v Ljubljani ali po telefonu 061/312 553.